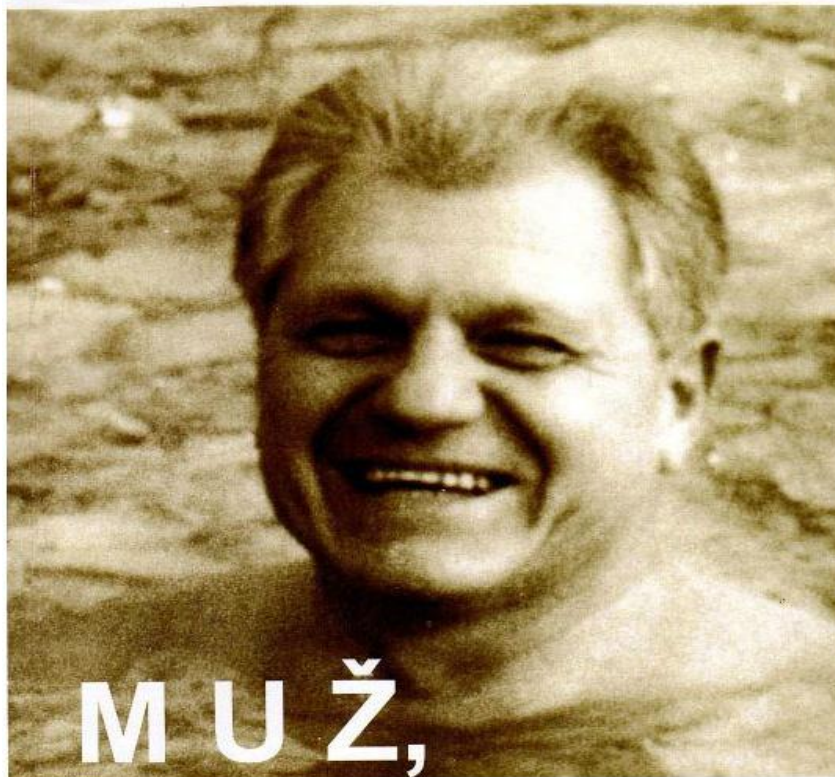

Drahořlav Pajůrek

který zaujal

sportovní život Frantiřka Venclovskůho

NAKLADATELSTVÍ řÁRKA PŘEROV 2004
Vyprávění: MUDr. Mojmír Mohapl Jiří Rosmus
94

Z atrakce se stane organizovaný sport.
Arnořt Nacher, (Nová svoboda, 11. 1. 1966)

Z atrakce se stane organizovaný sport. Arnořt Nacher, (Nová svoboda, 11. 1. 1966)

Impozantní nástup

Vřechno, co se týkalo sportu, Frantiřka Venclovskůho přitahovalo, avřak zvlářtě discipliny lehké atletiky. S dávkou nadsázky lze tvrdit, že sportu se tento rodák z Hané věnoval od narození. Na svět přiřel 25. dubna 1932 v Lipníku nad Bečvou, v měřtečku, na které „dohlížely“ tenkrát polorozbořené věže Helfřtýna, tedy tam, kde začíná (nebo končí?) Moravská brána a kde téměř stálý severní vítr, proniknuvří sem mezi Oderskými vrchy a Podbeskydskou pahorkatinou od Baltského moře, se rozplývá v řiroké rovinaté krajíně.

Frantiřek měl sedm sourozenců, z nichž mu vřak zůřstal jediný, starřší bratr. Vřem byla do vřínku dána

podivuhodná aktivita. Že ale nešlo vždy o činorodost chvályhodnou, je snad samozřejmé. V chlapeckých hlavách se rodily nejrůznější nápady a musely být ihned realizovány. Dvěma Františkovým bratrům se staly osudné: Jeden se vyšplhal na sloup elektrického vedení, aby už nikdy nic neučinil, druhý na cestě za poznáním olízl v nejmenované jeskyni jedovatý krápník a nebylo mu pomoci. Když ale skončilo vzájemné soutěžení, kdo doskočí nejdále, kdo se dostane nejbližší vrcholu stromu a komu se podaří ploskáčkem vyrobit na hladině nedaleké Bečvy více žabiček, nastal čas pro opravdové sportování. Mnohem později, 1. října 1971, když František Venclovský přebíral průkaz člena České tělovýchovné organizace, uvedl, že v tělovýchovném hnutí byl organizován od roku 1945. Věříme mu, třebaže jiný doklad o tom nemáme. Spolehlivě víme, že ho od klukovských let lákal box. V této sportovní disciplíně se rychle rozvíjel, takže v roce 1948 začal boxovat závodně za TOS Lipník, a to úspěšně. Jeho zápal pro rohování bezpochyby podpořil také úspěch československého boxingu, když z olympiády, konané v roce 1948 v Londýně, přinesl Julius Torma zlatou medaili. František Venclovský bojoval ve II. třídě v polotěžké váze a v prosinci roku 1952 se stal přeborníkem Olomouckého kraje. Avšak tímto údajem jsme události poněkud předešli. Takový úspěch se přirozeně nedostavil hned. Předcházely mu nejen čtyři roky nepochybně poctivého tréninku, ale též absolvování řady zápasů.

Podmínky pro sportovní činnost Františku Venclovskému zajišťovala Křídla vlasti, armádní reprezentační celek v Olomouci, jehož členem se stal záhy po nástupu do základní vojenské služby v roce 1950. Režim tréninku zde byl tvrdý, avšak díky němu a také díky osobním schopnostem se četař Venclovský u příležitosti konání armádní spartakiády v roce 1955 umístil v rohování v polotěžké váze do 81 kg na prvním místě a stal se tak armádním přeborníkem. Toho roku se ještě zúčastnil přeborů letectva, na nichž si vybojoval v rohování druhou cenu, a v roce 1956, 6. července, se již stal na stejných závodech a ve stejné disciplíně přeborníkem. Avšak tentokrát nezůstal jen při boxu, rád si změnil své síly i v jiných sportovních odvětvích. A že v nich obstál se cítí? Venclovský vítězil. Na nejvyšším stupínku převzal diplom za první místo v hodu granátem, v hodu diskem, oštěpem i ve vrhu koulí. Najednou tolik prvních míst! Byl to impozantní nástup k počínající vrcholové sportovní kariéře.

Houževnatost mladého vojáka, nyní již staršiny, se stala v armádě pro ostatní, podřízené i nadřízené, neplánovaným příkladem. Zdálo se, že nač Venclovský sáhne, vše se mu daří. Ale snadnost dosažených úspěchů nebyla samozřejmá a Venclovský to věděl. Za každým vítězstvím stála - i při jeho schopnostech - neodmyslitelná tréninková dřina. Ale on ji podstupoval rád. Pokaždé, když se ocitl uprostřed ringu nebo na ploše hřiště, diváci na něm viseli pohledy a on bojoval i za ně; nikdy je nechtěl zklamat a snad ani nezklamal. Když se mu dařilo, cítil z jejich potlesku hřejivý paprsek, příjemný a posilující. V roce 1957 se ještě stačil zúčastnit armádních sportovních her a získat třetí místo ve vrhu koulí. To ale bylo zatím vše. Alespoň v jeho sportovní činnosti. Avšak tato jediná akce v tomto roce, jak záhy poznáme, vůbec neznamenala pokles v jeho sportování.

Cosi nečekaného

František Venclovský měl pravděpodobně geneticky hluboce v nitru něco, v důsledku čehož jednal jako ničím neohrožený jedinec. Ničeho, co před ním stálo, se nebál a šel do problému po hlavě. Při předvádění jistého sportovního úkonu svým svěřeným vojákům se mu to nevyplatilo. Po krátkém letu vzduchem při přeskoku švédské bedny dopadl tak nešťastně, že zůstal na zemi bezvládný, se zlomenou krční páteří.

Ochrnul na půl těla.

Verdikt lékařského koncilium zněl tvrdě: Z takového zranění se dosud ještě nikdo neuzdravil.

V jediném zlomku vteřiny se Venclovskému změnil svět. Od onoho okamžiku nemohl nic. Nic? Mohl nehybně ležet, mít otevřené nebo zavřené oči a přemýšlet. Je to málo - nebo mnoho? Co to v takové životní situaci znamená? Obyčejně to, že si zraněný uvědomuje svou bezvýchodnou situaci a upadá do těžkého pesimismu. Žiji, řekne si v té hrůze tragiky, anebo: Raději nežít, než být do smrti někomu na obtíž. Avšak vybrat si nemůže. Jenže František Venclovský je jiný. Nepodléhá. Hlavou mu táhnou chmurné vidiny, ale on je rozhání. Nechce jim věřit a nevěří jim. Musím se z toho dostat, život mám před sebou a není radno uhnout mu z cesty tak brzo, cítí v duchu. Nikdy

dříve ho nenapadlo, že by se mu mohlo přihodit něco takového. Nikdy by tomu nevěřil, že již tak brzy, ve svých pětadvaceti letech, povede ve fakultní nemocnici v Hradci Králové svůj první těžký životní zápas. On - a s ním celý tým věhlasných lékařů neurochirurgů (pod vedením doc. MUDr. Malce) a zdravotních sester.

A stalo se cosi nečekaného a do té doby nevidaného: František Venclovský začal i zde vítězit. Jeden z kormidelníků zimního plavání, František Liška z Prahy, později řekl, že to byla Jeho pevná vůle a sportem trénovaný organismus", které „udělaly v jeho případě divy, neboť po roce se vrátil zpět domů".¹ A nutno dodat, že se vrátil zdrav. Po dlouhém čase nehybnosti začal s rehabilitačními cviky a posilováním ochablého svalstva, „pohrával" si s lehkými činkami a plaval. Nebylo to snadné. Avšak cílevědomost ho posilovala a stejně tak působila i na jeho nejbližší okolí. Všichni, kdo mu byli nablízku, věřili, že přijde hodina, která se bude navlas podobat kterékoli hodině z doby před jeho zraněním. Zprvu tento proces, směřující k plnohodnotnému návratu do života, postupoval pomalu, ale již „za dva roky houževnatého tréninku [...] se [František Venclovský vrátil] opět k aktivnímu sportování v lehké atletice". Bylo to pro něho úžasné, protože „vystoupil" z ochrnutí a znovu se stal pánem nad sebou, pánem svého pohybu. Samozřejmě se zamýšlel nad tím, kterým sportovním disciplínám se bude v příštím čase moci věnovat. Ohled musel brát na právě zdolané zranění krční páteře. Z doby rehabilitace se mu obzvláště zamlouvalo plavání, ale ani ostatní odvětví lehké atletiky ho nenechávala v klidu. Pustil se do tréninku: běhal, cvičil, vrhal kouli a dokonce si navlékl boxerské rukavice a zkoušel jednotlivé údery. V tu chvíli zapomněl na všechny bolesti svého někdejšího zranění, na dlouhé prázdné dny nehybného ležení na bílé nemocniční posteli. V duši mu vzplanul ohýnek pro příští hodiny, dny a měsíce, aby pak plápolal a rozdával teplo. Jenže co bude dál, Venclovský v tu chvíli ještě nevěděl a předpovědět nedovedl. Cítil však nemocí zkrocenou sílu, která o sobě dávala vědět: neodbytně lomcovala pomyslnými zábranami, aby se dostala k životu.

A pak ten okamžik přišel.

Venclovský se vrací ke své práci ve vojenském útvaru číslo 1118 a záhy, již v roce 1958, se zúčastňuje útvarových přeborů, a to ve vrhu kouli (v němž výkonem 10,85 m získává první místo), v hodu granátem (první místo) a v hodu diskem (taktéž první místo). Je to jasná odpověď zdolané nemoci i silné vůli, o níž lze hovořit jen v superlativech. Na armádních sportovních hrách přidal k získaným prvním místům ještě jedno, kterého dosáhl ve vrhu kouli a jímž se v této disciplíně stal armádním přeborníkem. Jen v ringu jsme ho již nezahledli. Pro box ještě po nemoci staršina Venclovský nedozrál. Anebo nechtěl riskovat možnost poranění. Uzdravená krční páteř sice nesla hlavu hezky zpříma, ale přece... Jeden nešikovný pohyb nebo úder protivníka by ho mohl vrátit do nehybnosti. A to si Venclovský nepřál. Jeho život je zde, na hřišti, mezi čtyřmi svahy hlediště. Jeho výkony nejsou určeny jen pro důkaz vlastních schopností či dovedností; jsou určeny také pro oči diváků, kterým chtějí přinášet podívanou a navíc povzbuzovat v nich sílu k vlastním vzmachům; a zajisté jsou konány trochu také pro obdiv.

Tak plynul čas, Venclovský-atlet vrhal kouli, házel diskem, granátem a později i rohoval. Dosahoval solidních výsledků, ale přece... Stále šlo o totéž. Stále až do počátku roku 1962. Tenkrát někdy začátkem února jak píše kapitán Miroslav Šlégr,³ přijela do Přerova osmičlenná skupina olomouckých otužilců, kteří zde poprvé na řece Bečvě předvedli plavbu v ledové vodě, což Přerované dosud neviděli. Taková událost samozřejmě Venclovskému neunikla. Stál na vysokém břehu Bečvy jako jeden z mnoha diváků a v hlavě mu cosi říkalo, musíš se s těmi plavci seznámit. Lidé kolem něho pozorovali nahá těla v mrazivém únorovém vzduchu a třebaže jektali zuby, obdivovali smělé plavce, jak se bez známky chladu rozcvičují. Jiní je však, jak už to v životě bývá, neobdivovali vůbec, ba odsuzovali je pro hazard. Ale to, co se zde před jejich zraky odehrávalo, nebylo zas tak nové. To jenom oni něco takového dosud nevi-

děli. Již v roce 1930 se ve *Zpravodaji* dočteme, že v „tradičním [podtrhl D. P.] vánočním závodě plavců otužilců 28. prosince v Praze mezi Střeleckým a Židovským ostrovem zvítězila v kategorii žen Lásková (Č. P. K. Plzeň)."⁴ (Informační kanály byly sporadické, nedivme se proto Přerovanům. Ostatně v jiných městech obdobné velikosti tomu zajisté nebylo jinak. Musíme

připomenout, že rádiový přijímač byl v té době stále ještě ve vývoji, cestovalo se většinou jen na krátké vzdálenosti, televize neexistovala a noviny četla - ve srovnání s dneškem - jen velmi úzká vrstva obyvatelstva. Většina národa mělo co dělat s vlastní obživou, představy ideálního života, které nám někdy o této době jsou předkládány, zavánějí falešností.) Nebo ze stejného pramene se dovídáme, že „25. prosince [1930 se konal] závod otužilců „Napříč Seinou“, kterého se zúčastnil také český otužilec Alfréd Nikodém,, jemuž v Paříži gratulovali k jeho startu.“⁵

O čem si nadrotmistr Venclovský s členy olomoucké skupiny otužilců vyprávěl, víme. Nebylo to o ničem jiném než o zimním plavání. Zajímaly ho podrobnosti tréninku. Uvědomoval si, že vstoupit do ledové vody bez něho by znamenalo sebevraždu. Zajímal ho postup od samého začátku - a olomoučtí plavci se jím netajili. Naopak těšilo je, že se o tento sport někdo zajímá. Někdo, kdo by napříště mohl jejich řady rozšířit.

Venclovský po zevrubných informacích skutečně přistoupil k tréninku. A veřejně prohlásil, „že ještě tuto zimu přezkouší svoji tělesnou zdatnost v tomto odvětví sportu“.⁶ Myslíl to doopravdy. Trénink pokaždé začínal doma v koupelně pod studenou sprchou, aby pak pokračoval běháním na hřišti - postupně ve stále lehčím oblečení. Byl to trénink velmi náročný, tvrdý, ale Venclovský věděl, že cesta k cíli jinudy nevede. Měl ohromnou vůli, dokázal nepovolit, a tak se již po dvaatřiceti dnech odvážil dané prohlášení splnit. Stalo se tak v době, kdy jaro ještě nedorazilo, a zima se tedy neměla k odchodu. Širokým prostorem okolo Bečvy i v ulicích mezi domy táhl studený vzduch, který jen o stupínek převyšoval nulovou tepelnou hranici.

Na nábřeží k sokolovně dojel tmavozelený vojenský autobus, z boční uličky připochovala rota záložáků. Lidé postávali tu a tam a choulili se do límců. Všechno nasvědčovalo tomu, že se tu něco odehraje, něco zvláštního, nevídaného. Vojáci dostali rozchod a zaujali místo u zábradlí.

Na druhém břehu řeky, na jeho ploché vyvýšenině, stanul muž, rozhlédl se a zvedl obě paže jakoby lidem na pozdrav. Avšak nikdo mu nijak neodpověděl, a tak si pomalými pohyby sundal plášť, zul boty, svlékl sako, košili, kalhoty i ponožky a zůstal jen v plavkách. Znovu zvedl obě paže, lehce jimi zakroužil - a to byl počátek jeho uvítací rozcvičky. Lidé na břehu se již natěsnali na zábradlí, neboť o tom, že před nimi stojí dosud neznámý odvážlivec, chystající se přeplavat v tuto neobvyklou dobu řeku Bečvu, nebylo pochyb.

Po nábřeží spěchal náhodný chodec, zastavil se a řekl:

„Blázen.“

A zase šel dál. Na jeho poznámku nikdo nereagoval. Na protějším břehu se zatím Venclovský předváděl rozcvičkou. Jako voják byl na ni zvyklý, rozcvičoval se venku v létě i v zimě do pasu svléčen za každého počasí, teď však cvičil jen v plavkách.

Vane docela studený vítr, voda bude teplejší, ohřeje mě, říkal si v duchu. A třebaže se věnoval svým pažím, aby byly napnuté a ve správném švíhu, neušlo mu, že na břehu je teď doslova tlačnice. Každý chtěl být u zábradlí a vidět odvážlivci z co nejkratší vzdálenosti přímo do tváře. Trápí se? Hraje to na nás? Anebo mu vskutku zima nevádí? A tu si Venclovský všiml svých náramkových hodinek, které se mu zablýskly na zápěstí. Byly právě čtyři hodiny odpoledne. Odložil hodinky k šatům a vkročil do řeky. Nespěchal. Udělal tři kroky, podřepí, ponořil se až po krk a vyplul.

Na břehu kdosi zatleskal, sám, a to bylo všechno, co se v tu chvíli odehrálo. Alespoň navenek. Všichni - tam nahoře u zábradlí napjatě sledovali každé plavcovo tempo. Čekali, že plavat ustane? Venclovský je nevnímal. Plaval zvolna ke středu široké Bečvy. Chlad necítil. Jeho tělo bylo již březnové vodě přizpůsobeno, klouby mu pracovaly normálně a svalstvo jimi vládlo stále bez potíží. Tak doplaval až k okraji a zatímco lidé na vysokém břehu, vyzděném z kamene, očekávali, že vystoupí mezi ně, Venclovský bleskově spočítal své síly. Nepocíťoval, že by mu jich příliš ubylo, a tak se graciózně otočil a plaval zpět.

„Pohleďte,“ řekl kdosi, „už ani na břeh nemůže.“ Venclovský ho neslyšel. A kdyby ano, velice by se podivil. Plaval stejně klidně jako dříve, tempo za tempem ke středu řeky a dál a dál. Teď již opravdu všichni očekávali, že doplave, vystoupí na břeh a bude jim vítězně mávat na pozdrav s plnou hrdotí a pýchou. Ale nestalo se tak. Venclovský na břeh nevystoupil a ani se o to nepokusil. Znovu se otočil a znovu plaval ke středu řeky. A to byl pro všechny důkaz, že má

dostatek sil a že pobyt v ledové vodě mu nepřináší pouze námahu, ale též radost.

A přišly gratulace přátel z armády a také posezení s kapitánem (dnes podplukovníkem) Šlégrem v Městském domě.

„Poručil jsem mu velkou sklenici rumu - na zahřátí," řekl později podplukovník Šlégr. „Tenkrát byla stále ještě zima, obával jsem se, aby na ten svůj heroický kousek nedoplátil zdravím."

Šlo o obavu zbytečnou, podplukovník Šlégr to poznal záhy, ale tehdy byli otužilci široké přerovské veřejnosti naprosto neznámou veličinou.

Po této akci, za níž si Venclovský neodnesl diplom, nýbrž kromě několika blahopřejných stisků dlaně jen závist, nastalo jaro a s ním zapomnění. Ne však na sport. Atletika byla Venclovskému krví. Kolovala v něm a hrála ho. Kdykoli se jí zabýval, cítil se silný a mocný. Znovu se zúčastňoval útvarových i armádních sportovních her a byl úspěšný. Dokazují to nejen uchované diplomy a čestná uznání, ale též výkony. Ve vrhu koulí se pohybovaly kolem dvanácti metrů (11,83 -jen mírný pokles od výkonů, kterých dosahoval v předcházejících letech) a v hodu granátem se z posledních 68 metrů zlepšil na 75,40. Ale třebaže pěstoval lehkou atletiku, ani nakrátko nepustil z mysli svůj zimní plavecký pokus. Nerozhodoval se v životě pro to či ono rychle a snadno, svá rozhodnutí pečlivě vážil, ale poté, když už se rozhodl, dovedl za věcí jít i přes nejrůznější překážky.

Přestože František Venclovský celým srdcem tíhl především k hřišťovým atletickým disciplinám, zimní plavání se v něm neztratilo. Jeho sezóna s nástupem prvních jarních dní sice skončila, ale jen navenek. Ledoví muži, jak se nesprávně říkalo sportovcům, kteří je realizovali (pokaždé přece mezi nimi byly i ženy!), si udržovali kontakt s chladem jak jen se dalo. Studená voda a chlad patřily k jejich každodennímu životu. Bez nich by to nebyli oni.

A tak se Venclovský řadí k otužilcům v Olomouci. Jezdí sem z Přerova - zatím sám.

V Olomouci jsou zimní plavci zásluhou RNDr. Ing. Ladislava Nicka poněkud dál. A jak již to bylo v těch letech zavedeno, existence takového klubu musela být pádně zdůvodněna. Proto se hledala společenská potřebnost zimního plavání - a byla nalezena. RNDr. Ladislav Níček ji odvozuje od dynamických změn, které „pronikají do všech odvětví" naší činnosti a „kladou na lidský organismus vyšší nároky. Lidé se odchylují od přirozených podmínek života, [...] rychleji stárnou [...] a] předčasně umírají. Intenzita výrobního procesu vede k přepracovanosti, k infarktům, k neobvyklé nervozitě. Lidé zchoulostivěli. V závodech vznikají veliké ztráty v důsledku značné nemocnosti. Jsou to zjevy, nad kterými si láme hlavu mnoho odborníků. [...] A přece často postačí docela jednoduchá věc! Získat odolnost a otužilost..."⁷ To je zajisté vysvětlení, které vychází z aktuální potřeby takového otužování, pro něž se jeví plavání v ledové vodě jako nejvhodnější. Ostatně první krůčky v tomto směru již učinila řada předchůdců v různých končinách světa. Dr. Níček uvádí, že to byl například v Dánsku Miiller, v Německu Kneipp, v našem teritoriu Priessnitz, zakladatel vodoléčby, nebo profesor Chodounský.⁸ Všichni, kdo měli co do činění se zimním plaváním, brali je jako prevenci proti nachlazení, proti angíně, chřipce a dokonce i proti revmatismu. Nepřipustit tyto nemoci znamená být zdravý, a tudíž v práci. Jen vědět, jak na to. Samozřejmě jde o proces dlouhodobý. To jen František Venclovský vstoupil do studené Bečvy po pouhých dvaadvaceti dnech přípravy. Byl to pro něho začátek, jakási zkouška, zda to půjde, třebaže si nic jiného nepřipouštěl. Dochované písemné materiály dokazují, že jeho první zimní plavba jej neodvrátila od lehké atletiky. Dále vrhal koulí házel diskem a granátem. Bylo to jakoby z povinnosti, rok co rok přebory vojenského útvaru 1118, kterých se zúčastňoval a ve kterých téměř vždy a ve všech disciplinách, jichž se zúčastnil, vítězil. Avšak za největší vítězství v tomto období nutno považovat už samotný návrat Františka Venclovského po tak těžkém úrazu, jaký utrpěl, zpátky na sportoviště.

Cesta do velkého kolektivu

Své sportovní přátele František Venclovský našel v malé skupince olomouckých plavců, kteří byli soustředěni kolem RNDr. Ladislava Nicka, o němž můžeme tvrdit, že je zakladatelem moravského zimního plavání. Ke skupině patřili MUDr. Mojmír Mohapl, Marie Březinová, Tomáš Vyhnánek a od února 1963 s nimi vystupoval také František Venclovský. Plavání ve studené vodě brali jako všestranné otužování, kterého je potřeba k udržení stálého zdraví, jež

odolává náhlým změnám počasí a změnám jeho tepelných hodnot. Všichni věděli, že pro tento cíl musí pracovat pravidelně po celý rok, a proto metodu tréninku, kterou si vytvořili, důsledně dodržovali. Díky tomu se Venclovský krok za krokem blížil k času, v němž se stal „ledovým mužem“. Tento proces se završil v zimě roku 1962-63, v měsících, které na Hanou přinesly tak kruté mrazy, že lidé o nich tvrdili, že nemají obdoby. A byla to pravda, protože ani o zimních plavcích z Olomouce Přerované od loňského jara neslyšeli a neslyšeli ani o Františku Venclovském.

Avšak skupina olomouckých zimních plavců nezahálela, třebaže Bečva v Přerově a Morava v úseku Olomouce se dávno pokryly ledem, jehož tloušťka v silných mrazech stále narůstala. Byla již tak mohutná, že prosekání se k hladině řeky - práce nadlidská, natož vytvořit třeba jen malý bazének ke sportovní tréninkové a zároveň propagační koupeli. Naštěstí tomu tak nebylo všude. Našla se místa, kde říční hladinu mráz dosud nezdolal, anebo kde se vodu podařilo odkrýt. Šlo sice o jižněji položená místa a od základny plavecké skupiny dost vzdálená, ale plavcům to nevadilo. Předvedli se v Bratislavě, Uherském Hradišti, a zejména v Kroměříži.⁹ Všude je sledovaly zástupy zvědavých diváků a v Kroměříži se k nim navíc přidali se svým programem i místní vodáci. A přislíbili dokonce účast na jednom z příštích vystoupení - ve Zlíně.

Lidé ohlášené produkci zprvu nevěřili: Nesmysl! Copak v takovém mrazu lze plavat? Člověk vstoupí do řeky, dostane křeč do paží nebo do lýtek a půjde ke dnu. - A tak místo, kde se měla produkce konat, zelo prázdnotou. Po vysokém břehu u Rajnochova mostu procházeli chodci jen sporadicky, přichází od vlakového nádraží a ti, kteří ze středu města odcházeli na druhý břeh Moravy. Kdo ven nemusel, vězel doma a pozoroval život v městě z okna. Taková siberie!

Kdo však u okna vydržel, mohl časem zahlédnout malou skupinku sportovců, jak scházejí po bílé svažině břehu k vodě; jak spouštějí na hladinu lodě; jak se navlékají, jak „mávají“ pádly a jak se připravují k plavbě. Náhodní okolojdoucí chodci se zastavují a žasnou. Tuší, že v následující chvíli tu dojde k podívání? Kanoisté pod vysokým mostem, pod přilehlým nábřežím přitahují oči. Tam, kde se zastaví jeden divák, přidává se k němu druhý, třetí, další. Na zimní plavce v té chvíli nikdo nevzpomene. Ale budou to právě oni, kdo se za okamžik stane hlavním aktérem nešední podívání.

A pak se na břehu zvedla vlna vzrušení.

„Už plavou!“ ozval se kdosi.

Všichni ztuhli, jako by sami vstoupili do řeky.

A plavci plavali. Napřáhovali paže, plácali jimi do vody, až stříkala a ve sprškách padala na hladinu a na jejich nahá záda. Plavci se však zimou nedrzkotali ani nejektali zuby; dováděli v řece jako školáci v parném létě a divákům nevěnovali žádnou pozornost. Opravdu žádnou? Právě o ně jim šlo nejvíce. To pro ně teď plavali, to jim se předváděli. Dokážou takto zlákat někoho mezi sebe? Najde se alespoň jeden takový odvážlivec?

Ne, zatím se nikdo takový po sedmnáctiminutové produkci zimních plavců nenašel. A nepomohli jim je získat ani zdejší vodáci, reprezentanti Československa ve vodním slalomu - Jaroslav Vyhlíd a Pavel Němec,¹⁰ třebaže brilantně předvedli eskymácké obraty. A vůbec to nebylo jednoduché, vždyť teplota vody dosahovala jen tří stupňů a vzduchu dokonce minus dvacet stupňů Celsia.¹¹

Když se dosud nikdo nenašel, říkali si plavci, třeba se někdo rozhodne přidat se k nám v Brně, v Kutné Hoře nebo v Novém Městě nad Metují. Anebo v Gottwaldově.¹²

Všechna ta města ještě letos na ně čekají. Je teprve únor, takže stále času dost. Kromě bazénu, vysekaného v ledu kdekoli na vodě, plavcům nechybí nic. A tak pořádají atraktivní vystoupení jedno za druhým a mezi nimi pěstují udržovací trénink. Františka Venclovského jsme mohli spatřit v Přerově, jak dvakrát týdně, dokud hladinu Bečvy nepokryla ledová tabule, zdolává úsek řeky od sokolovny po dolní most u elektrárny.¹³ Teď již „kaňonem“ Bečvy sviští severní vítr a Venclovský se tu včera procházel po zamrzlé řece v plavkách. A prochází se tu i dnes a přijde sem na svou půlhodinovou otužovací procházku i zítra.¹⁴

„Jak je vám?“ volá kdosi ze břehu, ale Venclovský neodpovídá. Neslyší? Kráčí svým tempem, nespěchá; občas napřáhne paže, zakrouží jimi, rozkluše se, ale uběhne jen pár kroků, kluše, téměř na místě, pomaloučku, a zase jde zvolna dál. Neodpovídá, avšak diváci jsou pro něho nezbytní, potřebuje je. Lidé si o něm myslí kdovíco. Jedni ho nechápou a vidí v něm podivína, druzí ho

obdivují jako odvážného hrdinu.

Stalo se, Venclovský se vracel z tréninku po nábřeží proti proudu Bečvy a na vodní hladině daleko od břehu zahlédl někoho plavat. Hrklo v něm. Přišlo mu, že se někdo topí, protože v tom čase byla voda ještě studená a na plavání čas velmi vzdálený.

A přece tam někdo klidně plaval.

Venclovský se zastavil a očima utkvěl na smělém odvážlivci.

„Zimní plavec!" sjelo mu ze rtů. „Kdo je to?"

Skutečnost, že ve studené vodě opravdu někdo plave, ho šokovala. Hluboko v útrokách pocítil jakoby lehké píchnutí, ale vzápětí ho zaplnila hřejivá radost: Konečně v Přerově nejsem sám!

A plavec plaval. Plaval zvolna, v naprosto přesném rytmu, pravá paže, levá... A pak se otočil a zpátky ke břehu. Pravá paže, levá...

Venclovský se ohlédl, zda plavce nesleduje ještě někdo jiný, ale nikoho jiného tu nebylo, stál zde v úžasu sám.

„Venclovský," řekl plavci, když se zrovna před ním vyloupl z vody a nato poprvé zaslechl:

„Jiří Rosmus."

Bylo to jednoduché zahájení spolupráce na celou dobu do plavcova nástupu základní vojenské služby. Následná propagační vystoupení olomoucké skupiny zimních plavců v Kutné Hoře, Brně, Litovli a v Gottwaldově se sice ještě obešla bez Jiřího Rosmuse, ale jeho cesta k oficiálnímu zimnímu plavání na podzim roku 1963 byla právě tímto nečekaným setkáním již dána.

Avšak přes řadu exhibičních vystoupení v různých městech se zájemci o tento druh zimního sportu stále nehlásili. A tak dr. Ladislav Nicek spolu s Františkem Venclovským, o němž se z jednoho dobového článku dovídáme, že „zatím se mu lidé jen obdivují",¹⁵ se rozhodli k extravagantnímu propagačnímu kousku. Předvedli jej na brněnském zimním stadionu o přestávce hokejového utkání mezi družstvem operních pěvců a družstvem novinářů. Na okraj kluziště nechali umístit vanu s ledovou vodou a před zaplněným a užaslým hledištěm stadionu se v ní vykoupali. Nato, když po patnácti minutách vystoupili z vany a osušili se, v mokrých plavkách usedli na ledovou plochu hřiště, rozdali připravené karty a v dobré pohodě si zahráli mariáš.

Poslední akce olomouckých zimních plavců v sezóně 1962-63, o které máme doklad, proběhla ve druhé březnové neděli odpoledne na Kudlovské přehradě u Zlína. Byla naplánována společně s kroměřížskými kanoisty, ale nakonec se jí mohli zúčastnit jen dr. Ladislav Nicek, dr. Mojmír Mohapl a František Venclovský. Voda vytáhla sloupek teploměru na plus jeden stupeň Celsia a vzduch byl teplejší, šest stupňů. Pro netrénovaného čas nevlídný, pro zimní plavce již jarní pohoda. Povrch hladiny však dosud pokrývalo čtyřicet centimetrů silné ledové víko, a tak pořadatelé v něm pro plavce museli vysekat potřebný otvor. Na kanoisty se proto pochopitelně nedostalo, ale i tak si dva a půl tisíce diváků, hlavně mládeže, přišlo na své. Po celou čtvrt hodinu se jim zimní plavci předváděli v otevřeném bazénku a doufali, že alespoň jediného diváka nadchnou natolik, že se rozhodne něco podobného zkusit a přijde si pro radu, jak na to. Věřili v to také proto, že - jak se píše v dobovém tisku - „[takovým] otužováním je možno dospět k posílení zdraví a k získání odolnosti proti nemocím z nachlazení".¹⁶ Ale bezprostředně po ledové koupeli RNDr. Ladislava Nicka nebo MUDr. Mojmíra Mohapla či Venclovského účastníky akce žádný zájemce o zimní plavání neoslovil. A později? Odpověď dává historie...

Nevýhodou těchto ukázkových akcí olomouckých zimních plavců bylo zajisté to, že přes dosavadní štiplavý mráz se ze severu již vracelo slunce a stále delšími dny ohlašovalo blížící se konec sportovní sezóny. Pro zimní plavce nastává sice čas bilancování, je třeba si přiznat, co se podařilo a co ještě zbývá vykonat, ale rozhodně to není čas, ve

18

kterém by sportovec mohl na sportování zcela zapomenout, I v něm se musí myslit na zítřek. Vysadit otužování by znamenalo klesat z „dosažené pozice". Tělo uvyklé na příval chladu a zimy by zchoulostivělo. Proto denní sprchování ve studené vodě je minimem, které se nesmí opomenout. František Venclovský to všechno podstupuje s naprostou samozřejmostí - a rád.

Avšak vědí to ti, kdo se do tohoto druhu sportování hodlají teprve pustit?

Olomoučtí zimní plavci sice dosáhli hned na počátku své společné činnosti značného rozruchu a diváckého zájmu, ale uvnitř té malé skupinky přesto došlo na jaře roku 1963 ke krizi. Její příčina spočívala v tom, že skupina pod vedením dr. Ladislava Nicka nebyla součástí Svazu československé tělesné výchovy, a v tom, že směr a charakter její činnosti určoval dr. Nicek zcela sám.¹⁷ Doménou byla atraktivnost. Rozcvička před vstupem do vody se dávala na odiv shromážděným divákům. Pro ně se obřadně vstupovalo do vln řeky, pro ně se plavalo, jim se předváděla smělost a odvaha; jim se podával pobyt v ledové vodě jako hrdinství.

MUDr. Mojmír Mohapl nabyl přesvědčení, že zimní plavání nelze úspěšně rozvíjet bez oficiálního zastřešení Československým svazem tělesné výchovy, a proto skupinu dr. Nicka opustil. Zároveň s ním odešla také Marie Březinová, Tomáš Vyhnánek a František Venclovský. Byl to počátek nové skupiny zimních plavců, která zahájila svou činnost 6. října 1963 v Tělovýchovné jednotě V S Slavie Olomouc.¹⁸ Marie Březinová tenkrát řekla: „Je to lepší, než trénovat na vlastní pěst, bez příslušenství v plaveckém oddílu. Trénujeme každou sobotu v jezírkách u Horky poblíž Olomouce. Zatím jsme čtyři, ale již se k nám hlásí další.“¹⁹ Tím dalším byl přerovský nováček Jiří Rosmus.

Možná někoho napadne otázka, proč Venclovský nezůstal s dr. Nickem a proč se přidal ke skupince dr. Mohapla, když ke svému plavání v chladné vodě potřeboval publikum. Hledat odpověď na tuto otázku není můj cíl. Ostatně takové tvrzení nevystihuje celou pravdu; spokojme se proto zatím s holým faktem bez dalšího zkoumání jeho příčiny. Spokojme se třeba s konstatováním, že publikum k tomuto sportu patří tak jako tak. Vždy se najde někdo, kdo plavce ve vodě zahlédne a plavání v zimním období pokaždé upoutá. Zimní plavci se při něm nepotřebují před očima náhodných diváků skrývat. Ani dr. Mohaplovi a jeho skupince to nevadilo. Všichni diváky potřebovali, neboť co divák, to pobídka. Nepřáli si předváděcí tréninky a exhibice; zveličeně dávat na odiv, že jim ledová voda nevádí, že je nestudí; nadsazovat to, že vstoupit do ledové vody je hrdinství a že oni v ní mohou plavat s naprostou samozřejmostí. Nejspíše obecně platí skutečnost, že zimní plavání „je určeno“ k nezávaznému osobnímu sportování, anebo k plaveckým závodům, při nichž není potřebný divák, ale výkon v určitém čase, avšak je-li divák přítomen, je to ku prospěchu. Tím se zimní plavání jistě liší od některých jiných sportovních disciplín, například od krasobruslení nebo gymnastických cvičení se stuhou, kruhem či švihadlem, jimž jde nejen o sportovní výkon, ale též o estetické působení. Lze říci, že sledováním těchto (a nejen těchto) cvičení může být estetickým zážitkem, zatímco plavání v ledové vodě takový zážitek divákovi nabídnout nemůže.²⁰

Proces odchodu některých zimních plavců ze skupiny dr. Nicka se neobešel bez publicity, a tak se o něm záhy dověděli i plavci v Tělocvičné jednotě Praha-Hostivař, jejichž plaveckou skupinu vedl nestor zimního plavání Oldřich Liška. Oldřichu Liškovi leželo zimní plavání na srdci, a proto pozval členy otužilce z TJ Slavie Olomouc do Moravského krasu ke společnému tréninku a následnému závodě. Mělo to být oživení činnosti, protože před dosud neznámými plavci se budou hostivařští jistě chtít vytáhnout, a jistě to bude důstojné zahájení nové plavecké sezóny.²¹ Ta měla pro TJ Hostivař již své stálé místo, říčku Punkvu. Teče značný úsek pod zemí, a tak o první říjnové neděli, na počátku podzimu bývá dostatečně chladná, aby zimním plavcům po horkých letních měsících pro první trénink vyhovovala. Ostatně o žádné jiné, chladnější domácí vodě ani nevěděli. Existuje vůbec?

Připravovaný společný trénink přišel olomouckým zimním plavcům vhod. Pro všechny, tedy i pro Františka Venclovského, to byla příležitost předvést se, upoutat na sebe pozornost, a to jak plavců, tak diváků. A budou tu kromě Pražanů (těch bude nejvíce - sídelní město má navrch nejen v politice, společenském životě a kultuře, ale i ve sportu) také plavci z Brna. (Že by se propagační mariáš na ledě přece jen vyplatil?) Tak jako tak, na Františka Venclovského chystaná Punkva působila jako chystaná cesta ze samoty někde u lesa do velkého světa.

Venclovský vstupoval do vody rád jako první, anebo alespoň mezi prvními. Vstupoval do vody neohroženě, nikdy na něm nebylo znát, že by ho voda chladila. Trénované tělo přijímalo ledovou spoustu vyrovnaně, s mírným úsměvem -již předem připraveným pro diváka. A tak tomu bylo i na 15. jubilejním závodě na říčce Punkvě na podzim roku 1963. Když se před zraky shromážděných

objevilo třináct plavců a plavkyň (s nejmladší osmnáctiletou závodnicí a čtyřiapadesátiletým seniorem Oldřichem Liškou), ozval se potlesk. Voda byla ještě příliš teplá, sedm stupňů Celsia,²² takže všem se v ní plavalo velmi dobře a vydrželi v ní více než půl hodiny.²³ Venclovský zde uplavaval v romantickém prostředí, daném skalisky podzemní krasové jeskyně s ozářeními krápníky, čtyři sta padesát metrů za dvaatřicet minut. A právě tenkrát se mezi zúčastněnými plavci z olomoucké skupiny a plavci hostivařskými zrodil nádherný pocit sounáležitosti, o němž mladička Marie Březinová bezprostředně po závodu s dobrým pocitem řekla: „Plavci [rozumí se především ostřílení Pražané] nás srdečně přijali.“²⁴

Poprvé se tak naplnil jeden z programových bodů nové olomoucké skupiny zimních plavců, vedené MUDr. Mojmírem Mohaplem, rozvíjet přátelské styky s ostatními plavci všech moravských a českých tělocvičných jednot.

Účast olomouckých zimních plavců (s Přerovany Františkem Venclovským a Jiřím Rosmusem) na tradičním koupání ve Vltavě 26. prosince 1963, které každý rok pořádal I. plavecký oddíl otužilců a potápěčů TJ. Hostivař, byla od podzimního závodu v řece Punkvě již samozřejmostí. Patřili do kolektivu čtyřiceti pěti plavců a plavkyň, jež se toho dne dopoledne soustředili v Praze na Střeleckém ostrově, aby se vydali napříč Vltavou k zasněženému okraji Slovanského ostrova. Počasí bylo příznivé, teplota vzduchu minus čtyři stupně Celsia. Plavcům by vyhovoval tužší mráz, zvláště když vltavská voda byla teplá jen jeden stupeň, avšak diváky, kteří „obložili“ mostní zábradlí a nejbližší nábřeží a kterých novináři odhadli na pět tisíc, štípal mráz do tváří a při pohledu na nahá těla plavců a plavkyň jim projížděl po zádech. Čtyřicátý ročník plavby! To už o ně-Čem vypovídá. Nejde o žádné novum, ale taková podívaná lidi stále přitahuje. Avšak víme, zda na tom tentokrát neměla zásluhu přítomnost v řadách sportovců teprve sedmnáctileté pohledné studentky zemědělsko-technické školy Marie Čelikovské? Září mezi všemi příjemným úsměvem a oči by mohli na ní nechat diváci i samotní plavci. František Venclovský možná v tu chvíli trochu žárlí, protože Marie Čelikovská je vpředu a svou kuráží (podobnou jeho) nepochybně vzbuzuje údiv. Ale hezká tvář a oblé linie mladého těla chvilku v mrazu zpříjemňují. A Venclovský vedle půvabné plavkyně jako by říkal: Pohleďte, jsem tu i já, odvážný plavec z města Přerova; muž, který se prochází v plavkách po *zamrzlé* Bečvě jako za parného léta.

Po tréninkové plavbě napříč Vltavou bylo již evidentní, že přerovští František Venclovský a Jiří Rosmus patří do velké skupiny otužilců, a proto na dalším společném vystoupení v Praze dne 5. 1. 1964 se zúčastnili tradičního křtu. Obřad provedl samotný Oldřich Liška, který je všeobecně považován za nástupce legendárního Alfréda Nikodéma. Křest spočíval v tom, že přerovským plavcům Venclovskému a Rosmusovi vylil na skloněnou šíji po vrch naplněný pohár ledovou vodou z Vltavy. Tak byli oba oficiálně přijati do celonárodního kolektivu zimních plavců²⁵ a jako takoví se poprvé již za týden 12. ledna 1964 zúčastnili spolu s dalšími šesti plavci veřejného vystoupení za osmistupňového mrazu před tisícem diváků v Litovli. Nato zorganizovala TJ Slavie VŠ Olomouc exhibici na řece Moravě v Olomouci. Sešlo se šest plavců a tři plavkyně. František Venclovský samozřejmě patřil mezi ně. Plavali za deseti stupňového mrazu trať o délce dvou set metrů.

Po vystoupeních v Praze, Litovli a Olomouci by se František Venclovský rád předvedl především místním občanům ve svém městě, v Přerově. Plavat přes Vltavu je sice nádherné, ale Venclovský potřeboval, aby se o něm vědělo také doma, aby ho znali lidé z paneláku, v němž bydlel; lidé ze stejné ulice a okolí.

Akce, v níž Venclovský bude mít možnost své skryté přání splnit, se chystá na nedělní dopoledne 2. února 1964. Pro olomoucký plavecký oddíl ji chystal Spartak Přerovské strojírny. Vybral si pro ni úsek řeky Bečvy mezi bývalým Tyršovým mostem a Mostem míru.⁶ Hlavní příprava byla vykonána již o den dříve, v sobotu. Členové Spartaku vysekali v zamrzlé hladině řeky dostatečně velký otvor pro ohlášenou desetičlennou skupinu plavců (včetně dvou žen). Z existence tak početné skupiny lze vyvodit, že olomoucký oddíl se rozrostl o další členy a členky. Od té doby s nimi začala plavat Iva Knápková, jedna z dalších žen.

Ze tří předcházejících exhibičních vystoupení plavců z oddílu dr. Mohapla nafilmovala Československá televize šot, který pak zařadila do televizního sportovního zpravodajství. Zájem

Přerovanů a občanů z blízkých vesnic o tuto „ledovou atrakci“ - nepochybně díky tomu - neobyčejně vzrostl. V neděli dopoledne se v Přerově plavalo za teploty vzduchu dva stupně a vody jeden stupeň Celsia. Divákům foukal do tváří vítr, ale neodradil je, počítali se na tisíce.

Přestože zimní plavání vyžaduje důkladnou přípravu a ta neobyčejně pevnou vůli, zájemců o tento druh sportu začalo přibývat. Nehlásili se houfně, ale přibývalo jich. Základem pro jejich zájem se stalo tvrzení, že kdo tento sport provozuje, netrpí žádnou nemocí z nachlazení a že tím prospívá celonárodní ekonomice. Především to, ale i mnoho jiných podrobností, třeba to, jak se k zimnímu plavání připravit, se zájemci dovídali na besedách, které plavci pro ně pořádali pravidelně po svých exhibičních vystoupeních.

První dva maratóny

Prvním plaveckým maratónem Františka Venclovského byla plavba ve Vltavě, a to zpod Vranské přehrady do Prahy s cílem u plovárny Na mlýnku. Trať měřila dvanáct kilometrů a plavala se těsně před koncem školního roku, 28. června 1964. Kromě Venclovského ji absolvovalo v patnáctistupňové vodě šestnáct otužilců.²⁷ Všichni startující plavali samozřejmě bez jakéhokoli odpočinku. Jediným posilujícím okamžikem pro ně bylo podání kousku hořké čokolády.²⁸ Ačkoli maratón hostivařský oddíl otužilců uspořádal na Vltavě po šestnácté a většina startujících plavců se ho zúčastnila již v minulých ročnících, takže mohla počítat s jistými zkušenostmi, František Venclovský (i jeho oddíloví kolegové) byl na této trati nováček. Ale jaký nováček! Plavec, pro kterého byly samotné obtíže trati vítaným motivem k jejich překonání; plavec, který každou sportovní akci bere jako příležitost k získání pozornosti; plavec, který si za všech okolností věří a který ví, že i ta nejtěžší překážka se dá přemoci, jen chtít. A on chtěl. Proto postupně při závodě viděl před sebou stále méně maratónců; proto nakonec před ním zůstali jen dva, které pak v cíli mohl s báječným pocitem a časem 3,16 hodiny doplnit na stupních vítězů.

Třebaže Venclovský o splnění úkolů, které si před sebe postavil, nikdy nepochyboval, úspěšné dokončení svého prvního plaveckého maratónu nepochybně pro něho mělo několikrát význam. Ten nejdůležitější se skrýval v jeho nitru. V závodě si vyzkoušel sám sebe, jak dovede rozložit své síly, kolik jich potřebuje ke zdolání tolika kilometrů, a mohl se pokusit odhadnout, kolik síly mu ještě zbylo. Výsledek takového uvažování neznáme, avšak další plavecká činnost Venclovského napovídá, že v tomto uvažování dospěl k velmi optimistickému závěru. V tom čase měl již za sebou řadu skvělých výsledků a neměl tedy nejmenšího důvodu nevěřit si, i kdyby před ním stál úkol, o kterém by leckdo jiný tvrdil, že je nesplnitelný.

Ačkoli se Františku Venclovskému mezi plavci od samého počátku dařilo a zamlouvalo - možná i proto, že složení publika bylo mnohem pestřejší než při vojenských sportovních hrách, na lehkou atletiku nezapomněl. Kdybychom tvrdili, že se armádních sportovních klání zúčastňoval jen ze služební povinnosti, neměli bychom pravdu. Lehkou atletikou začínal již v dětství, měl ji rád. Proto jsme ho mohli tolikrát spatřit na hřišti a při vyhlašování těch nejlepších v atletických závodech většinou na stupínku pro vítěze. Proto jsme ho mohli sledovat uprostřed léta 3. července 1964 na armádních sportovních hrách při vrhu koulí a hodu diskem. V těchto disciplínách patřil ze všech soutěžících vojáků stále mezi nejlepší a získal v obou to nejceněnější místo.

V Přerově se o Františku Venclovském vědělo. Do povědomí širších vrstev (nejen sportovních) se dostal díky neobvyklosti zimního plavání a pro Přerovany díky neobvyklosti tréninku i díky zprávám, které se o něm objevily v televizním zpravodajství. Popularitu si zasloužil, protože všemu tomu předcházelo, jak víme, těžké zranění páteře, které by - troufám si říci - všechny ze sportu navždy vyřadilo. Venclovský byl dosud jediný, kdo v Československu takové zranění přemohl. Ohromnou vůlí, chutí k životu a optimismem zvládl i sám sebe. A nyní mu pomáhají úspěchy, kterých dosahuje. Ženou ho. Venclovský ví, že musí jít za dalšími - a jde. Takovou sílu má i jeho vstupní (a úspěšný) maratón. Pražský I. oddíl otužilců a vytrvalců TJ Hostivař vyhlašuje na 3. září 1964 další, druhý ročník plaveckého maratónu na Lipně. Venclovský ví, že poplave. Proto místní denní tisk může svým čtenářům sdělit: „Minulý týden jsme psali o známém přerovském otužilci a plaveckém vytrvalci Frant. Venclovském, že pojedou na plavecký maratón na přehradu Lipno. Byly vypsány kategorie 10 km a 20 km a Venclovský se k oběma přihlásil.“²⁹ Přehrada Lipno byla pro obě vyhlášené tratě jako stavěná, nicméně příroda v září 1964 tomu tak

nechtěla. Lesy blízkých hor hučely pod tlakem větru a hladina obrovské vodní pláně se chovala, jako by šlo o moře. Pořadatelé usoudili podle dostupných prognóz, že naděje na zklidnění je mizivá, a proto závod kategorie 20 km odvolali. Tím se stalo, že počet přihlášených v kategorii 10 km náhle vzrostl z devíti (z toho jedna žena) na třináct. Voda vykazovala čtrnáct a půl stupně Celsia, byla tedy vzhledem k tomu, že šlo stále ještě o léto, poměrně chladná. Otužilci si však libovali, neboť při takové teplotě vody mohli brát závod jako výhodný trénink. František Venclovský zde splnil očekávání. Záhy po startu plaval v čele závodu a nikoho před sebe nepustil. Ale nebylo to jednoduché. Plaval jakoby sám, vpředu jen rozbouřená hladina. S kým se měl poměřovat, s kým? - Jen s vlastní vůlí. Zapomenout na závod, plavat, plavat. Někde daleko je cíl. Jedině tam smí z vody. Uběhla hodina, druhá, pátá a třináct minut. Takový je čas Františka Venclovského, takový je čas vítěze.³⁰

Dosažené výsledky se mihnou v televizním sportovním zpravodajství, přinesou je stránky novin, věnované sportu. Je možné, že se někdo *zabývá* oblastí sportu speciálně: zapisuje jména plavců a dosažené výsledky jejich sportovních zápolení jako paměť budoucnosti. Avšak sportovec žije svým úspěchem většinou krátce. Jeho výkon je jen jakoby došlápnutí na schůdek dlouhého zvedacího se schodiště. Kdo se zastaví, rázem je předstížen tím, kdo mu za zády již „dýchá na šíji“. František Venclovský po každém sportovním úspěchu očekává obdiv - a dostává se mu ho. Právem. Jeho výkony jsou skutečně obdivuhodné. Jenže obdiv s plynoucím časem zákonitě slábne. Má-li trvat, je třeba nových činů. Sport je přináší. I zimní plavání. První říjnová neděle již tradičně patří otevírání nové sezóny zimních plavců, a to v řece Punkvě. V roce 1964 se zúčastnilo zahajovacího závodu dvacet mužů a šest žen.³¹ Sešli se zde plavci z Prahy-Hostivaře, Olomouce a Kroměříže. František Venclovský samozřejmě nechyběl. Závod v Punkvě se tentokrát plaval ve dvojicích a on ji tvořil s Ivou Knápkovou. A nebyla to dvojice ledajaká, byla vítězná.

Období do vánočních svátků vyplnil František Venclovský, čerstvý maratónský vítěz z Lipna, houževnatým tréninkem, zvláště když koncem podzimu již přituhlo a teplota říční vody poklesla. A co teprve počátkem prosince! Zavládla zima. Z černých mračen začalo sněžit a chumelenice Venclovského přímo lákala do Bečvy, dokud jí hladinu nepokryla vrstva ledu. Dá se říci, že druhý prosincový víkend strávil na řece. Plaval svou obvyklou trať, od sokolovny k elektrárně a zpět. Plaval kraulem, znakem a motýlkem. Zvláště plavba motýlkem vzbuzovala podiv. Kdosi se přidal k přihlížejícímu hloučku a po chvíli poučeně řekl: „Chystá se na moře.“ Určitě četl ostravskou Novou svobodu, která přinesla zprávu, že Venclovský „má před sebou velký cíl: přeplavat jako první Čechoslovák kanál La Manche“ a že „před týdnem si podal jako člen plaveckého oddílu Slávia VŠ Olomouc žádost ÚV ČSTV v Praze, aby ho podpořil ve snaze dostat se po vyřízení formalit“³² do Francie na start.

Vytrvalost v tréninku a odvaha k plavbě i za těch nejtěžších podmínek byly Františku Venclovskému vlastní. Tvrdit, že se nebál riskovat, by nebylo správné. Venclovský neriskoval. Venclovský věděl, že to, co dělá, bez problému zvládne - a dosud to pokaždé platilo. Proto jeho záměr dostat se k plavbě přes průliv La Manche nevyzníval jako fantazie, naopak, měl punc jistoty, jako by se málem již stal skutečností. A tak nyní, po zveřejnění tohoto záměru, je všechna odpovědnost vlastně jen a jen na něm. Nezkłame?

Avšak k mořeplavbě přes průliv La Manche bylo v tom čase ještě daleko. Nejbliže na obzoru byla pravidelná vánoční exhibice otužilců ve Vltavě. Ačkoli šlo o každoroční záležitost, pokaždé upoutávala stejně silně. Tentokrát plavcům příroda odepřela opravdu ledovou vodu, měla dva stupně a navíc i teplota vzduchu byla nevyhovující, příliš vysoká, shodně dva stupně Celsia. Takové podmínky otužilci nemají rádi, ale co dělat, příroda je pro ně zvlášť nechystá: Ukažte, že jste opravdu otužilí! A bylo se nač dívat, neboť nejenže se plavalo na obvyklé trati ze Střeleckého ostrova k Slovanskému; byli tu i potápěči a také oni vděčným divákům leccos ze svého umění předvedli. Ale uprostřed největšího zájmu se nepochybně ocitl František Venclovský (šlo přece o stále ještě čerstvého maratónského vítěze z Lipna, hrnoucího se do vody v čele početného zástupu plavců), a nejmladší, okouzlující, účastnice plavby Marie Čelikovská.

Vstup do nového roku prožívá každý z nás samozřejmě po svém. František Venclovský trávil poslední den roku a první den roku 1965 ve Špindlerově Mlýně. Nezávodil, přijel sem za

odpočinkem, vychutnávat několik dnů zimní rekreace. Obklopovala ho zde nádherná zasněžená krajina, spousta rekreatů a trvalý šumot nedaleké kaskády labských jezů. Ty ho jakoby přitahovaly. Procházkou si je šel obhlédnout, jejich spád: Je některý z jezů dost otevřený a vysoký? Bude mi vyhovovat? - Našel se přesně takový, jaký si představoval. Atak již nebylo o čem přemýšlet. Venclovský věděl, co udělá a hned to také učinil. Stačilo zveřejnit v jediné chatě, že na Nový rok předvede exhibici v ledové vodě labského splavu. Zpráva o tom bleskově obletěla všechny okolní chaty.

Nevím, zda se v ohlášený čas dostavil nejdříve Venclovský, anebo rekreati, kteří pocházeli z nejrůznějších koutů Československa³⁴ a kterých se tu sešlo přes tisíc. Všichni byli teple oblečeni a choulili se do límců, jak si to vyžadoval chlad prvního dne nového roku, zatímco Venclovský se svlékal do plavek. Krajinu pokrývala souvislá sněhová peřina a hladinu Labe si do značné míry přivlastnil led. Jen střed toku byl ještě bez něho a na jezích se voda měnila v chladnou pěnu.

Exhibici František Venclovský zahájil rozcvičkou. Paže, nohy, celé tělo se muselo dostat do pohybu. Šlo o chvíli, v níž si musel co nejvíce přivyknout na mrazivou teplotu vzduchu, aby pak voda, která je vždycky v mrazu teplejší, svou teplotu jakoby znásobila. Ale třebaže v tom není nic samoúčelného, Venclovský si byl vědom, že ho sledují desítky, stovky diváků, a tak dbal na to, aby jeho rozcvička byla také efektní. Teď v ní předvedl cosi jakoby siláckého, jako by to byla jakási bojová příprava na zápas s ledovou silou říčních vln. Napínal svalstvo, vypínal hrudník, stál rozkročen v mírném záklonu, paže vztyčené a mírně pokrčené v loktech.

A pak vstoupil do řeky, popošel od břehu, ponořil se a zvolna plaval k padající vodě. Mezi ledovou pěnou pod spádem se otočil k publiku - a všichni viděli, že ve tváři má úsměv a že chlad ho vůbec nepoznamenal.

Byla to báječná podívaná. Venclovský ji přichystal rekreatům z vojenské zotavovny Bedřichov, v níž byl ubytován. A nejen jim; přichystal ji všem, kteří se přišli na neobvyklou exhibici podívat. Zato obdiv diváků tentokrát patřil pouze jemu, s nikým se nemusel dělit. Vystoupení mu sice nepřineslo žádný diplom, ačkoli by si ho zasloužil, avšak nepochybně ho hrálo kdesi hluboko v nitru. A byl to pocit potřebný. František Venclovský se jím nabíjel k dalším odvážným akcím, byl mu nejcennější odměnou za všechnu tréninkovou dřinu.

V Kristových letech

Samostatná novoroční akce Františka Venclovského ve Špindlerově Mlýně jako by předznamenala celý pětadesátý rok, i když se to zprvu ani nezdálo. Sezóna otužilců probíhala stejně jako všechny dřívější, akci stíhala akce, jen popularita tohoto druhu sportu sílila. Na exhibiční vystoupení chodilo stále více lidí a také počet aktivních otužilců narůstal, a to nejen v Olomouci a Přerově. V různých městech a městečkách vznikaly nové oddíly, pořádaly se nové závody a ty, které byly již zavedeny, nabývaly věhlasu. Již to nebyla Praha-Hostivař a Olomouc. Otužilci byli také v Kroměříži, Brně, Vlašimi, Ostravě, Bratislavě, Trutnově i jinde. Avšak František Venclovský zraje roku plaval buď v domovské TJ Slavie VS Olomouc, kde s oddílovými plavci a plavkyněmi trénoval pod vedením dr. Mojžíra Mohapla na Modrém jezířku za Černovírem, anebo v Přerově na obvyklém místě v řece Bečvě s Jiřím Rosmusem.

V Olomouci se plavala trať dlouhá dvě stě metrů (jako druhý ročník plavání otužilců) na řece Moravě 17. ledna 1965. František Venclovský ji absolvoval za teploty vzduchu minus dva stupně a vody jeden stupeň Celsia. Po ní se chystala akce pro Přerovany. Venclovský se na domácí publikum těšil obzvláště: Ať lidé vědí, co dokážu! A místní tisk den před plavbou ohlašoval: „Vystoupení otužilců bude zítra v 10 hodin na řece Bečvě poblíže sokolovny. Z olomouckých otužilců jsou to dr. Mohapl, dr. Vítek, dr. Jirátko, Ženožička a Knápková, dále přerovští otužilci Frant. Venclovský a Jiří Rosmus.“³⁵

Ze severomoravské Nové svobody se dovídáme, že „exhibiční vystoupení před zraky diváků [otužilci] uskutečnili ve Vsetíně [...], Olomouci, Litovli“ a že „ohlas měla i exhibice v ledové vodě Dunaje v Bratislavě, [kde] na 4.000 diváků sledovalo napřed se zvednutými límci u kabátů plavání v Dunaji [...a pak] se [mnozí] s otužilci sešli na besedě v Parku kultury a oddechu.“³⁶

Otužilost, kterou otužilci museli vkládat do plavání v zimním období, zjara mohla malinko slábnout, jak se voda v přírodě pozvolna oteplovala. Otužilci se přerозovali ve vytrvalce. Avšak

vydržet celé hodiny ve vodě (často ještě pro obyčejného plavce velmi chladné) vyžadovalo od každého stále značné sebezapření a vůli. František Venclovský taková zatížení miloval. Odlišoval se jimi od ostatních a pravé je potřeboval k uspokojení svého „já“. V létě 1965 „přišel o“ Jiřího Rosmuse, který nastoupil do základní vojenské služby, ale sám dlouho nezůstal. Po boku se mu objevil stejně mladý, osmnáctiletý Stanislav Charamza, Oba trénovali pravidelně a Charamza se netajil přáním zúčastnit se známé vánoční plavby napříč Vltavou. Vyslovit takové přání již v létě znamenalo mít šanci, neboť k plavbě zbývalo ještě dost času. Všechno záleželo vlastně jen na něm - a Charamza se k účasti na vánoční vltavské plavbě poctivým tréninkem začal krok za krokem blížit. Na účast v červnovém plaveckém maratónu Vrané - Praha samozřejmě ještě nepomyslel, zato s Venclovským se přímo počítalo. Tento závod byl pro zdatné otužilce přímo vítaný, třebaže koncem června jde již v naší zeměpisné poloze o žhavé léto. To proto, že voda se „vypouští z Vranovské přehradě“ a „má na startu asi 12 st. a v cíli jen asi 15 st.“³⁷

A stalo se, Venclovský byl jedním ze šestnácti startujících. Pocity plavce na startu tohoto maratónu popsal jeden z nich takto: „V hlavě se začínají vynořovat všelijaké myšlenky. Přistihuji se, že mám obavy, zda doplavu. Ale ani ostatní na tom nejsou o mnoho lépe. [...] Navzájem si radíme, ale nikdo pořádně nevnímá, protože je obrácen spíš do sebe ke svým vlastním problémům. [...] Voda studí, má jen dvanáct stupňů a všímám si, že přes všechny trénink skoro všem naskakuje husí kůže.“³⁸ Úvodní část trati tvoří poměrně stojatá voda, „takže začátek závodu je fyzicky namáhavý“.³⁹

Závod se plaval v neděli 26. června 1965. Stanislav Charamza svého učitele sledoval jako nikdo předtím. Byl nadšen. Venclovský zvládal dvanáct kilometrů trati skutečně tak, jak se očekávalo: stále na špici. Do cíle připlaval za hodinu a třicet osm minut. Lepšího času tenkrát nikdo jiný nedosáhl. Za ním se umístili Eremiáš a Martínek z hostivařského oddílu. Jediná zúčastněná žena, Sombergová z Vlašimi, dosáhla cíle jako čtrnáctá v čase jedna hodina a padesát sedm minut.⁴⁰ Také ona byla úspěšná, neboť za úspěšného nutno považovat každého, kdo překoná všechny nástrahy trati, chlad řeky, její proudy i vlastní únavu, která se zákonitě dostaví, a doplave do cíle, a to bez ohledu na čas, podobně jako v maratónském běhu.

Úspěch Venclovského pro Stanislava Charamzu znamenal mnoho. Mladý přerovský plavec prohlásil, že si svého přítele Venclovského váží. Oceňoval jeho houževnatost a skromnost.⁴¹ Byl přesvědčen, že takový být musí, chce-li skutečně dospět ke svému velkému cíli, k němuž se před časem přiznal, přeplavat La Manche. Ale nepředejde ho někdo? Otužilců přibývá. „To bývaly časy, když se stařeček Nikodém ponořil o Vánocích do vln Vltavy,“ můžeme číst ve sportovních novinách. A neuvedený autor pokračuje: „Teď je otužilců tolik, že pořádají pravidelně závody.“⁴² Pisatel měl na mysli závod v jeskyni na řece Punkvě v Moravském krasu, který se plaval 3. října 1965. Zúčastnilo se ho dvacet osm mužů a šest žen. František Venclovský zde samozřejmě nechyběl. Diváci ho zajisté viděli vyplouvat z podzemí na denní světlo a po malé chvíli spolu s Knápkovou - stejně jako vloni - na stupních vítězů, kde přejímají z rukou Josefa Meluzina, vedoucího Punkevní jeskyně, čestné dary.⁴³

Díky vzniku nových oddílů otužilců se začaly objevovat další, zajímavé možnosti plaveb. Ostravští otužilci vyměřili šest set padesát metrů dlouhou trať na blízké Žermanické přehradě, kterou ohraničují obce Dolní Domaslavice, Soběšovice, Lučina a Žermanice ležící mezi Frýdkem-Místkem a Českým Těšínem. Závod se uskutečnil 8. listopadu 1965 a zúčastnilo se ho osmáct mužů a žen. František Venclovský byl přítomen, třebaže, jak se zdá, trať by mu vyhovovala více, kdyby byla trochu delší. Zvítězil před ním Bučko z NHKG.⁴⁴ „Ženy měly závod o 250 m kratší a vyhrála Winklerová [...] před klubovou kolegyní Nohavicovou.“⁴⁵

Někteří lidé z blízkého okruhu Františka Venclovského o něm tvrdili, že nemá dobrý plavecký styl, že jeho koordinace paží a nohou je nevyrovnaná. Nevím. Domnívám se však, že na rozdíl od některých jiných plavců Venclovskému ledová voda vyhovovala proto, že na ni byl perfektně připraven a že měl rád dlouhé tratě, protože při nich mohl čerpat ze své obrovské vůle. Tam, kde jiní začali uvažovat o tom, že by mohli závod vzdát, Venclovský na něco podobného ani nepomyslel. Právě v takových okamžicích se projevil výsledek jeho pravidelného tvrdého tréninku. A teď spolu se Stanislavem Charamzou pravidelně třikrát týdně plavou v Bečvě, která si

do Přerova přináší dostatek ledové vody z valašských hor a srázů, dvě stě i více metrů. Charamza se tak „připravuje na propagační trať 150 m dlouhou, a to do Prahy, kde 26. prosince by si rád zaplavával“.⁴⁶ Jeho možnost trénovat s Venclovským lze považovat za ten nejlepší základ jeho přípravy.

Již jsem se zmínil o tom, že lidí, kteří se zabývali otužilectvím, stále přibývalo. Je samozřejmé, že všichni, které jsme mohli vidět na různých plaveckých vytrvalostních závodech nebo zimních exhibičních vystoupeních, museli trénovat. Každý z nich měl své teritorium, kde praktikoval tréninkovou plavbu, ale do širšího povědomí se vlastně nikdo nedostal. Vědělo se o Alfrédovi Nikodémovi, o Oldřichu Liškovi (v Praze), o RNDr. Nickovi a MUDr. Mohaplovi (v Olomouci), ale ačkoli tito otužilci byli ve své době a ve svém sportovním prostoru nejen organizátory tohoto sportování, ale také jeho teoretickými i praktickými tvůrci, do popředí se dostal ve svých Kristových letech přerovský František Venclovský. Chtěly tomu náhody? Nebo to způsobilo něco jiného? Základní informace pronikaly na veřejnost především prostřednictvím tisku. Zprávy o exhibicích a plavbách přinášely jak časopisy, tak různé noviny. Avšak šlo o zprávy velmi strohé a často povšechné. Jména jednotlivců byla uváděna jen v případě jejich vítězství - nebo v letáčcích, že se zúčastnili závodu. A přece postupem času se stále častěji vyslovovalo jméno František Venclovský. Ten sice zvítězil dvakrát po sobě v maratónu Vrané - Praha a mezitím v maratónu na Lipně, avšak v prvním případě šlo o závod s dlouholetou tradicí, takže takových vítězů byla před ním již šestnáctičlenná řada. Venclovský sice mohl na sebe upozornit překonáním svého zranění páteře, novináři o něm věděli, ale v tisku se o tom nemluvilo. A tak je třeba říci, že hlavním zdrojem rostoucí popularity Františka Venclovského byl on sám, jeho výsledky v závodech a už jeho postoj k zimnímu plavání: od ostatních se odlišoval tím, že byl vždy někde vpředu, Po hled na otužilce znamenal tedy vždy také pohled na Venclovského. A po prohlášení, že přeplave La Manche, se od ostatních otužilců zcela oddělil. Už to nebyl člen otužileckého kolektivu, ale otužilec František Venclovský; byl to ten, kdo se chystá jako první „Čechoslovák“ přeplavat La Manche, Avšak ani tato okolnost by asi neměla určující význam, kdyby nebylo tisku. V novinách se na podzim roku 1965 objevily k otužilcům dva články. Nebyly nijak rozsáhlé, zato v pohledu na ně (a na Venclovského) znamenaly mnoho. Nejdříve vyšel článek *František Venclovský - 3Slety, rodák z Lipníka n. Beč*. Františka Lišky.⁴⁷ Jak patrně z jeho názvu, je věnován jednomu člověku, jednomu sportovci otužilci. Novinář dospěl k přesvědčení, že je ho třeba vyčlenit z množství ostatních a prezentovat čtenářům samostatně. František Liška představuje čtenářům Venclovského v jeho růstu od časného mládí; poukazuje na jeho lehkootletickou činnost a na „tvrdé tréninkové možnosti“, které „z něj udělaly rohovníka I. třídy“. Venclovského zranění páteře pisateli článku slouží k vyzdvižení sportovcovy vůle a odtud již vede cesta k plavání, otužování a vytrvalostním závodům. Čtenář by si měl doříci: Ano, takový sportovec může to, co prohlásí, splnit. A měl by ho zařadit „mezi poctivé a úspěšné sportovce v tomto novém a zdravím prospěšném sportu“.⁴⁸

Druhý článek nese název „*Tulení sport“ bez tuleňů*“ Autor článku začíná zprávou o chystané akci v Praze, vyjmenovává města, v nichž sídlí oddíly, které přislíbily účast, a zvláště se pak věnuje dvěma přerovským otužilcům, Františku Venclovskému a jeho „žákovi“ Stanislavu Charamzovi. A jakoby proto, že Charamza oceňuje učitelovu „nezměrnou houževnatost a skromnost“,⁵⁰ autor článku o Venclovském píše, že po jeho zranění „pevná vůle a trénovaný organismus udělaly divy“, takže „po roce začal s rehabilitačním cvičením, doplněným plaváním“.⁵¹ Poté si oblíbil „tulení sport“ a zůstal již u něho. Čtenáři se tak z obou uvedených článků dovídají více, než jen základní informace o konaných závodech, Pomáhá se tu formovat sportovní osobnost, která má své konkrétní jméno a svůj sportovní (výkonnostní i charakterový) obsah.

Avšak ani ostatní otužilci nepřišli zkrátka: i jejich jména se začala objevovat v denním tisku, hlavně při vyjmenovávání účastníků chystané akce. V prosinci roku 1965 se taková zpráva dostala do ostravské *Nové svobody*.⁵² Dovídáme se z ní, že v Praze proběhne „na Vltavě 19. ročník vánočního vystoupení otužilců“, kterého se zúčastní „také otužilci [...] Nasavrcký z NHKG Ostrava, dr. Mohapl, Knápková, dr. Jirátko a Motyčka z Olomouce, Venclovský a Charamza z Přerova“. Vlastní plavbě ze Sřeleckého na Slovanský ostrov však nepřálo počasí, pro otužilce

bylo příliš teplo. Ale zatímco Československý sport zdůraznil, že mezi otužileckou sešlostí jsou „i dva z Přerova [...], St. Charamza [...] a Fr. Venclovský“,⁵³ zprávy ve zbytku tisku zdůraznily cosi jiného: přítomnost zahraniční účasti či její účast chystanou na některou z dalších plaveb. Tak o vltavské vánoční plavbě můžeme číst nejen to, že v ní vystoupilo „přes 50 otužilců a jejich exhibici sledovalo přes 5 000 diváků“, ale i to, že „zájmu se těšil [...] Arnold⁵⁴ z Velké Británie“ a že jedno z připravovaných vystoupení proběhne „za účasti otužilců SSSR v Ostravě“.⁵⁵ Nebo v Práci se uvádí, že se poprvé „objevil na vltavské zimní vodě i zahraniční účastník“ a že jím byl „Hugh Cameron Arnot z Velké Británie, jemuž nestor našich otužilců Oldřich Liška [...] předal pamětní desku“.⁵⁶

Na počátku roku 1966 se přerovští otužilci zúčastnili několika vystoupení na Moravě. František Venclovský a Stanislav Charamza přijali pozvání místního Sokola z nedalekých Prosenic na neděli 2. ledna 1966. V Mlýnském náhonu exhibičně předvedli plavání v ledové vodě a Venclovský navíc vystoupení zpěstřil několika zdařilými ukázkami svého potápěčského umění „v lehké výzbroji“.⁵⁷

Sportovní den v Prosenicích se vydařil, a tak se František Venclovský mohl těšit na příští neděli do Vratimova. Sjede se tam na čtyřicet otužilců (včetně čtyř žen) a bude přítomna televize. Ne pro přípravu šotu, bude přenášet průběh závodu! Je tedy na co se těšit. Pro Venclovského příležitost, jak zvýšit svou popularitu, neboť na přetřes nepochybně přijde - kromě jiného - kanál La Manche. Z cizinců se nakonec dostavil jen jeden Angličan, takže kromě něho a otužilců z pořádajícího ostravského oddílu závodili plavci ze Spartaku Vlašim, Jiskry Mšeno a Slavie VŠ Olomouc. Závodilo se na několika tratích - a na té nejobtížnější, čtyři sta metrů volný způsob, zvítězil za pobídek tisícovky diváků „Venclovský před jediným zahraničním účastníkem, londýnským otužilcem Losnerem“.⁵⁸

Podobné akce otužilců se konaly na různých místech téměř každý týden. František Venclovský začínal patřit k jejich ozdobě. To je ten, kdo chce přeplavat La Manche, ukazovali si na něho diváci.

V Olomouci plavalo za desetistupňového mrazu na řece Moravě „sedm mužů a jedna [z odvážných žen], Iva Knap-ková“.⁵⁹ Ta o své účasti a o otužování řekla: „Dělám to opravdu ráda. Ale nemyslete si, že náš výcvik se skládá jen ze samého plavání v ledové vodě. Potřebujeme tělocvičnu (a tu, bohužel, nemáme), potřebujeme všestranný trénink.“⁶⁰ Jak velice si vážila svých otužilců přerovská veřejnost, vyplývá ze zprávy o jejich chystaném vystoupení v Lipníku n. Bečvou, otištěné v místních novinách: „Exhibice bude na Bečvě v 10 hodin a stane se zajímavou tím, že nastoupí také lipenský rodák Frant. Venclovský a rodák ze sousedního Oseká n. B. Charamza.“⁶¹

Akce probíhaly vesměs za bohaté účasti diváků, takže lze říci, že byly vydařené a že otužilci měli přihlížejícím pokaždé co předvést. Jen počasí bylo exhibicím nakloněno někdy více, jindy méně. Přerovskému celostátnímu srazu otužilců, který uspořádala Slávia VŠ Olomouc na řece Bečvě dne 6. února 1966, vyloženě neprálo. Teplota vody byla sice na nule, zato vůbec nemrzlo, vzduch byl pro zimní plavce příliš teplý, plných sedm stupňů Celsia. Členové Slavie přesto nastoupili v úplné sestavě - i se ženami. Protože proud unášel mnoho ledové tříště a záhy zaplavil i pro plavce vysekanou vanu, plavalo se pod novou lávkou u sokolovny. Dvacet dva otužilců provedlo „svou neúplnou exhibici v poměrně prudkém toku“.⁶² Venclovský a Charamza nechyběli a objevil se mezi nimi dokonce další člen, plavec Zbořil.

Období druhých míst

„Maratón nevyhrál, ale nezklamal.“ Tak soudil autor značky -JS- v Novém Přerovsku⁶³ o Františku Venclovském po 18. ročníku letního plaveckého maratónu ve Vltavě, jehož trať vedla z Vraného do Prahy, měřila dvanáct kilometrů a plavala se 26. června 1966. „Zvítězil Bučko, bývalý přeborník Slovenska na 1.500 m,“⁶⁴ a to za 2,09 hodiny. Teprve za ním se umístil časem 2:12,18 dvojnásobný vítěz této trati v minulých letech František Venclovský -a k vítězství mu nepomohl ani mohutný finiš, jehož závěr mohli sledovat příznivci tohoto sportu v televizním vysílání. A co více, Venclovský stejně, tedy na druhé pozici, v čase 2,12 minuty skončil i v zahajovacím závodě nové sezóny otužilců na dvě stě metrů v řece Punkvě 2. října 1966 při teplotě

vody sedm stupňů Celsia. A aby toho nebylo dost, Venclovský se zúčastnil distančních závodů plavců-otužilců, které vypsal ostravští zimní plavci a které se uskutečnily 6. listopadu 1966 na přehradě Baška. Závodilo zde patnáct plavců ze tří oddílů. Plavalo se tři sta metrů ve vodě pět stupňů teplé a ačkoli silný vítr značně rozvínoval hladinu přehrady, což vytvářelo obtížnější podmínky k plavbě, které by mohly vyhovovat především Františku Venclovskému, vítězně ze závodu vyšel znovu ostravský Bučko a Venclovský doplaval za ním v čase 4,42 minuty jako druhý.⁶⁵

Po skvělých úspěších zákonitě přichází alespoň nepatrný pokles a to se stalo Venclovskému. Příčin mohlo být hned několik. Výkony vysoké úrovně pobízejí ostatní sportovce a ti se vybičovávají ke svému výkonnostnímu maximu. Anebo exhibice a závody otužilců již přilákaly nové, výkonnější jedince. Ovšem je také možné, že čelní otužilci začali po několika letech, která strávili v popředí všeobecného odborného i diváckého zájmu, příliš věřit ve své schopnosti a síly a tím je přestali obnovovat. Avšak zastaví-li se sportovec, ihned bývá předstížen jiným či dokonce jinými. Sportovní závodění je tvrdý boj o každou pozici. Zároveň však musíme říci, že pokles z prvního místa na druhé neznamena žádnou tragédii či neúspěch. Vrcholné síly se „přelévají“ a udržet se mezi několika na špici nebo třeba v první desítce (nebo v první dvacítky atd.) patří k úspěchu. Když radostně zvěstovávají sportovní reportéři třeba *Umístil se na krásném devátém místě*, míní to doopravdy. A Venclovský? František Venclovský nezávodí v extrémních podmínkách na rychlost, na čas, ale na vzdálenost, na vytrvalost. Ale nejde jen o fyzické síly, podstatná složka závodu se odehrává ve shodě s fungováním mozku, s myšlením. Co všechno závodník během závodění promyslí! Kolik úvah, nápadů a rozhodnutí prožije? A odlišovat se může od ostatních jen tím, co si nese v sobě.

Fyzicky je František Venclovský vybaven velmi dobře, ale má jisté trápení. Před časem si přečetl odpověď na své volání o pomoc ve své snaze dostat se na start plavby přes La Manche. A nebyla to odpověď povzbuzující. Plavecká sekce při ÚV ČSTV prý není kompetentní rozhodovat o otázkách zimního plavání.⁶⁶ Kdo tedy takovou kompetenci má? Existuje vůbec taková organizace?

Všechno nové a dosud neznámé se proboují těžce. Má se Venclovský svého životního cíle vzdát? S každým dalším rokem bude jeho šance přeplavat La Manche menší. A tak Venclovský se nevzdává, i když si uvědomuje, že překonat překážky bude nanejvýš obtížné. Proto v trochu rozmrzelém rozpoložení se zúčastňuje každoroční pražské vánoční exhibice na Vltavě. Tentokrát jde již o dvacátý ročník, který se koná ve znamení díky jeho dlouholetému organizátorovi Oldřichu Liškovi, vedoucímu hostivařských otužilců. Příroda tomu chtěla, aby ani podmínky této jubilejní exhibiční plavby nebyly každoročně všední, a naplnila koryto řeky třístupňovou vodou o jeden metr nad normální stav a teplotu vzduchu držela na nule. Vytvořila tím podmínky, které lze označit „za dosud nejtěžší ze všech ročníků“.⁶⁷ Takové podmínky musel zdolávat i František Venclovský, který zde oslavil „své padesáté veřejné vystoupení v ledových vodách“.⁶⁸

Dočasný ústup

Je všeobecně známo, že žít jako sportovec na výsluní není snadné. Snad se neodkloním od pravdy, když řeknu, že bojovat o prvenství je sice náročné, a to v každé sportovní disciplíně, ale ve stínu čelních borců „se šlape“ lépe než na špici závodu. Ze druhé pozice, ze druhého sledu se vybíhá pro vítězství snad nejčastěji. Ale je-li sportovec v pomyslném žebříčku na první příčce, jak dlouho se na ní udrží? Jeho pozice mobilizuje snad všechny ostatní k maximálnímu sportovnímu úsilí, zatímco ten první velmi často pod tíhou svého prvenství takového úsilí již není schopen. František Venclovský dostal v zimním plavání skvělé konkurenty, hlavně v ostravských otužilcích. V posledním roce mu úspěšně konkuroval nejen Bučko a Kucza, ale také Matějčuk nebo Nasavrcký. Avšak František Venclovský ví, že smyslem zimních plaveckých závodů není určit, kdo je nejlepší, i když prvenství je pro něho důležité a těší ho. Mnohem důležitější je být dobře připraven na změny životních podmínek, umět se jim co nejrychleji a co nejdokonaleji přizpůsobit. A Venclovský právě tohle umí na výbornou. A tak se s ním setkáváme na nejrůznějších vystoupeních, ať jsou kdekoli a za jakýchkoli podmínek. A koná-li se taková exhibice na řece Bečvě přímo v Přerově, jaké by to bylo vystoupení bez něho? Avšak o to se strachovat přerovští diváci nikdy ne-

museli.

Tentokrát plaveckou exhibicí v Přerově u sokolovny pořadatelé TJ Slávia VŠ Olomouc ohlásili na 22. leden 1967 v 9.30 hodin. Startovalo šest mužů (dr. Mohapl, dr. Vítek, Huráň, Ženožička, Motyčka a Venclovský) a jedna žena (Knapková). Šlo o běžné exhibiční plavání, na které se přišlo podívat jen šest set diváků a to bylo ve srovnání s předcházejícími exhibicemi a závody málo. Však se také v denním tisku ozval hlas, že to způsobil Jednak brzký začátek, jednak ligová košíková žen - a v neposlední řadě [skutečnost, že] každoroční exhibice netáhnou".⁶⁹ A pisatel dále radí, že by „napříště [bylo] třeba uvažovat přímo o závodech".⁷⁰ Jenže učinit takový soud na základě menší účasti diváků na jednom exhibičním vystoupení otužilců je nutno považovat za jednání zkratkovité, tedy neprofesionální, i když vnést do vystoupení otužilců něco nového je vždy ku prospěchu. Tentokrát byly novým prvkem skoky do ledové vody, které publiku předvedli plavci Matějčuk a přerovský František Venclovský.⁷¹ K množství přihlížejících je třeba poznamenat, že diváky nikdo nepočítal. Čísla uváděná v novinách nutno brát s rezervou, neboť většinou jsou odvislá od schopnosti správného odhadu toho či onoho novináře.

Způsobily i v Přerově trochu vzruchu skoky do ledové bečevské vody, pak 12. února 1967 nastalo vzrušení také v Třinci, kde se představili otužilci z TJ NHKG Ostrava-Kunčice a František Venclovský vůbec poprvé. A právě zde Bučko dosáhl v závodě na sto metrů kraul času 1:19,4 minuty, jímž se zařadil (nebo už zařazení jen potvrdil?) do světové třídy.⁷² Můžeme se tedy divit, že František Venclovský v posledním čase končil až za ním? Prvního místa znovu dosáhl 9. dubna 1967 v distančních závodech napříč Žermanickou přehradou. Muži si zde mohli vybrat ze dvou závodů: tisíc nebo pět set metrů. Venclovský plaval trať kratší a zvítězil v čase 7:09 minuty před Nasavrckým a Vichrem, když Bučko si odnesl vítězství z plavby trati delší.

Přátelství obou klubů se navenek projevovalo nejen v tom, že se jejich členové navzájem zúčastňovali exhibicí a závodů, které pořádali, ale například i v tom, že v květnu roku 1967 společně trávili letní dovolenou. Jako správní otužilci si pro ni vybrali Slovensko a v něm Popradské pleso ve Vysokých Tatrách. Přijet z Ostravy či z hanácké Olomouce do vysokých hor znamenalo přijet jakoby do jiného světa. A nešlo jen o přírodu, která zde městského člověka přímo okouzluje a skýtá neopakovatelné zážitky při sledování každého detailu i celku. Vysokohorské podnebí otužilcům lahodilo. Vál ještě stále chladný vítr a hladinu plesa pokrývala silná ledová tabule.⁷³ Ta plocha a voda pod ní Františka Venclovského i ostatní otužilce doslova přitahovaly. Kolik nepěkného by se mohlo o nich vyprávět, kdyby se v plese nevymáchali! Proto sehnali pořádné sekery a pustili se do ledu. To ještě netušili, že ta silná ledová tabule dosahuje tloušťky téměř půl metru. Ale pro lidi, kteří svého koníčka zakládají na pevné vůli, vzdát se nepřipadalo v úvahu. Sekali, sekali, až otevřeli hladinu pro třicetičlennou skupinu plavců, jakou sami představovali. A tolik mužů - to už něco znamená! Tisíce diváků se nesešly, zato je kromě rekreatů a náhodných turistů sledovaly vrcholy okolních hor a nádherná příroda, naplněná tím nejzdravějším jarním vzduchem. Původně neplánovaná atrakce sice nikomu nepřinesla ani děkovný diplom, ale přesto šlo o akci, kterou je nutno zahrnout pro její sportovní kvalitu rovnocenně mezi ostatní, předcházející exhibice. Bylo to trochu opožděné *Sbohem, sezóno!* Teď již otužilce čekala jen letní, vytrvalecká aktivita. Jen? Trénink otužilců je trvalý a nemá přestávku ani v létě. I v parných prázdninových dnech pokračuje: rozcvička, studená sprcha, osušování...

K nejnáročnějším letním plavbám otužilců patří maratóny. Za již vžitý považujeme vltavský maratón Vrané - Praha, který je odměřen na dvanáct kilometrů a uskuteční se 25. června 1967. Jeho plavba mnohé již dlouho před jeho zahájením nenechává v klidu. Děsí i vzbuzuje naděje na úspěch či alespoň na jeho doplávání až do cíle, František Venclovský naopak má takové závody rád, Délka trati mu nevádí, plave na výdrž, protože ví, že mořeplavba bude mnohem náročnější. A tak neplave naplno. Jen jed'te, říká si, a před ním plave znamenitý Stefan Bučko a potom Kucza, oba z TJ NHKG Ostrava-Kunčice. František Venclovský doplaval ve vodě teplé čtrnáct stupňů Celsia jako třetí, když Bučko dosáhl výborného času, a to pod dvě hodiny, 1:59,55. Avšak nejlepší čas této trati, jehož držitelem je od roku 1965 právě Venclovský, se mu překonat nepodařilo.

A potom, jako by si Venclovský jen tak pro sebe řekl, že přece dokáže dobře zaplavat i krátkou trať, vydal se ve Vratimově na sto metrů kraulem a dosáhl času 1:34 minuty. Ale taková akce nás

samozřejmě neudivuje. Naše pozornost patří spíše něčemu jinému. Koncem září 1967 přináší Nová svoboda noticku, v níž svým čtenářům oznamuje, že přerovský kladivář „vybojoval v Plzni titul přeborníka československého letectva“.⁷⁴ Zapomněli jsme, že Venclovský není jen otužilce, ale též zdatný atlet? Jenže hod kladivem by stejně pro nás byl objevem. Titul, který získal jakoby náhodou, nás může přivést k názoru, že Venclovský na co sáhne, to se mu podaří. Čím je to dáno, že zvládá tolik disciplin? A nebylo by lépe, kdyby zůstal jen u jedné nebo dvou? - Venclovský možná sám sobě chce dokázat, že zmůže vše, nač si jen vzpomene. Avšak takové (domyšlivé) přesvědčení bývá ošidné a dříve nebo později obyčejně končí nedobře. Ale nedělejme závěry. Venclovský je mimořádně aktivní sportovec, který nás může ještě mnohokrát překvapit. Nejvíce od něho jako od skvělého otužilce, který si dovede vytyčit náročný úkol a který dovede pro jeho splnění udělat ty nejobtížnější věci, budeme čekat, že svou železnou vůlí dokáže překonat nejen všechny nástrahy a záludnosti, ale i sám sebe. Nejvíce budeme od něho jako od smělého otužilce čekat, že pln odhodlání splnit svůj dlouholetý plán nastoupí na mořském břehu k přeplavbě kanálu La Manche. Avšak právě teď, na podzim roku 1967, v běžných závodech v očích veřejnosti z otužileckého výsluní poněkud ustupuje. Většinou vždy budil pozornost jedině on, a to jako první v řadě. Nyní vedle něho například

pisatel z Rudého práva uvádí i jiné: „Závod [Napříč Žermanickou přehradou, který je ohlášen na neděli 5. listopadu 1967], slibuje být zajímavý tím, že vedle suverénního Bucka z TJ NHKG a Venclovského ze Slavie se na startu objeví mladí závodníci.“⁷⁵ Avšak zatímco Štefan Bučko často vystupuje na schůdek nejvyšší, Venclovský je jakoby spokojen v poli. A tak později, na konci prosince 1967, si některé noviny⁷⁶ při příležitosti tradiční plavby napříč Vltavou všímají naprosto nepodstatných věcí, jen ostravská redakce Československého sportu⁷⁷ věnuje několik řádků přímo Františku Venclovskému:

Plavec-otuzilec Franta Venclovský se připravuje na své 60. veřejné vystoupení v ledových vodách. Přerovští občané ho mohou vidět trénovat v Bečvě. V barvách SI. VŠ Olomouc se zúčastní v úterý 26. t. m. dopoledne v Praze tradičního už 21. ročníku otužilců ve Vltavě. Z našeho kraje tam budou i otužilci TJ NHKG Ostrava. Venclovský se dále zúčastní 7. ledna [1968] plaveckých závodů na 100 m a 200 m ve Vratimově, kam mají přijet i otužilci ze SSSR a Anglie.⁷⁸

František Venclovský se zúčastnil všech vyhlášených akcí. V závodě Napříč Vltavou (memoriál Alfréda Nikodéma) plaval v I. kategorii pět set metrů spolu se svým oddílovým vedoucím dr. Mohaplem před početnými diváky, kteří závod sledovali z Jiráskova mostu a z okolního nábřeží. Avšak to hlavní nebyl tento závod, kdesi hluboko v podvědomí mnohých plavců již byla vidina příštích závodů, jež chystala TJ NHKG ve vratimovském bazénu. Tento oddíl vyrostl v největší sílu zimních plavců a odsunul z dosavadního pomyslného čela otužilců takový oddíl, jakým byla TJ Praha-Hostivař, která má v našich zemích nejdelší tradici. V posledních měsících se právě zde, ve vratimovském bazénu, ve kterém ostravští otužilci pravidelně trénují dvakrát týdně, zrodily skvělé, pro otužilce sportovně velmi hodnotné výkony. Chystaným závodům věnoval ostravský oddíl v čele s Dr. ing. Lubomírem Nohavicou velkou pozornost: Přijedou sem plavci z řady vzdálených oddílů a někteří dokonce ze zahraničí, z Anglie, v níž se otužilci předváděli již mnohem dříve než u nás. Ale hlavně je třeba změřit síly s borci našich oddílů, mezi něž patří stále obdivovaný František Venclovský, a to nejen pro to, co již vykonal, ale i pro smělý, všeobecně dobře známý plán pro blízkou budoucnost.

Dva tři dny před závody klesla teplota až na čtyři stupně pod nulu, takže na tvářích otužilců se objevil spokojený úsměv. To nejdůležitější tedy obstarala sama příroda. Vše je připraveno, „od 14 hodin v [ledu] prosekaných závodních drahách“ změří svou otužilost a plavecké umění na čtyřicet závodníků, mezi nimiž jsou tři ženy, „v[... devíti] závodech. Poprvé se v ledové vodě bude plavat vyčerpávající trať 400 m“.⁷⁹ Avšak z ohlášených zahraničních účastníků nakonec přijeli tři Angličané z již stoletého londýnského klubu The Highgate Life-Boys, kteří „si po svém příjezdu [...] společně s plavci z NHKG“⁸⁰ ve vratimovském bazénu zatrénovali. Prohlášení jednoho z nich, že poplave dva závody, 400 m a 200 m volný způsob, tedy dva nejnáročnější, přitáhlo pak řadu diváků, jejichž počet dosáhl šesti set.⁸¹ Jedním z konkurentů na trati 400 m volný způsob mu byl náš František Venclovský, který skončil časem 10:51,4 minut druhý, ale ne za plavcem z Anglie, nýbrž za Langrem z NFÍKG, jehož čas 9:24,0 minut byl téměř o půldruhé minuty lepší. Štefan

Bučko bezprostředně po závodu řekl: „Bylo to velmi těžké, už jsem myslel, že tam zůstanu. Svaly mi začaly tuhnout a nemohl jsem dýchat.“⁸²

Vratimovské závody z počátku ledna 1968 se zapsaly do historie zimního plavání jako průlomové. Poprvé se zde plavalo ve vodě o teplotě vskutku zimní (nula stupňů Celsia) na čas. Nešlo o exhibiční ukázky pobytu v ledové vodě (jako v minulosti), skutečně se závodilo. Také v tomto druhu sportu, „stejně jako v ostatních sportech, usilují [od tohoto času] i zimní plavci o poznání hranice výkonnosti lidského organismu. Závodění je jakýmsi kořením, které cílevědomě zaměřuje celou tréninkovou činnost.“⁸³ Pro

44

zimní plavce je velmi důležité, aby se jeho organismus nejrychleji adaptoval na tepelnou změnu. „Některé oddíly zdůrazňují výjimečnost organismu, který je schopen tento sport provádět, a dobu potřebnou na adaptaci vyčíslují v letech. Jiné oddíly, a mezi nimi i ostravský oddíl TJ NHKG, rozvíjejí svou činnost na zásadách, že k provozování tohoto sportu naprosto není zapotřebí žádných vrozených výjimečných vlastností. Důležitou podmínkou je zdravé srdce“; jen „u zdravotních odchylek je vhodná konzultace s oddílovým lékařem.“⁸⁴ A to neplatí jen pro muže, ale i pro ženy. Vítězka vratimovské stovky prsa Marta Schiffauerová v rozhovoru s novinářkou Věrou Witzovou o plavání v ledové vodě řekla: „Je to ohromný pocit, když člověk překoná obavy z ledové vody a vlastně mu vůbec není zima, jak se většina lidí, kteří stojí na břehu, domnívá.“⁸⁵

Ze zkušeností víme, že události, byť velmi významné, často odezní a ke škodě naší zapadnou. Toho si byli vědomi i pořadatelé vratimovských závodů. Ostravské otužilce z TJ NHKG to nenechávalo v klidu. Byli to oni, kdo chtěl vnést do zimního plavání, které se rychle rozrůstalo, ale zůstávalo stranou pozornosti ústředních tělovýchovných orgánů, všeobecně platné zásady. Proto přišli s prohlášením adresovaným ÚV ČSTV, které podepsaly všechny zúčastněné oddíly. Uvedli v něm, že jim „nejde jen o otužování, ale plnohodnotný, srovnatelný a měřitelný výkon“ a že se stavějí „za regulérní zimní plavecké závody“.⁸⁶ Podmínky by byly následující: plavaly by se jen tratě padesát, sto, dvě stě a čtyři sta metrů ve vodě O až 4 stupně Celsia. A co je velmi důležité, ostravští otužilci v prohlášení žádají, „aby ústřední sportovní organizace ustavily sekce zimního plavání a položily tak základ k dalšímu rozvoji tohoto sportu“.⁸⁷

Sportování otužilců v následujících dnech běželo samozřejmě po „vyšlapaných cestách“, zaměřovalo se především na exhibiční vystoupení nebo se mluvilo o závodech, které však neměly jednotné hodnotící zásady. V tomto duchu proběhly již o týden později, 14. ledna 1968, plavecké závody otužilců TJ Slavia VŠ Olomouc na řece Moravě, jichž se zúčastnili oddíloví členové: MUDr. Mohapl, Knápková, ing. Klíč, Mohyla, Motyčka, Trdla, Venclovský, dr. Vítek a Ženožička. Toto vystoupení mělo vysokou sportovní hodnotu, plavalo se v husté ledové tříšti při patnácti stupních Celsia pod nulou, ale přesto z hlediska vývoje zimního plavání měly větší význam až závody ve Vlašimi, které proběhly o týden později, 21. ledna 1968. Na ně se totiž dostavili zástupci sekce plavání při ÚV ČSTV, aby otužilce seznámili s reakcí ústředního orgánu na nedávné prohlášení otužilců po vratimovských závodech. A tak se zde zimní plavci dověděli, „že v nejbližší době bude utvořena při sekci plavání ÚV ČSTV komise, která bude řídit a kontrolovat práci otužilců v oddílech“.⁸⁹

Avšak Františka Venclovského, který byl ve všech lednových závodech otužilců jedním z účastníků, trápilo něco docela jiného.

Jedním směrem

Zatímco ostravští otužilci zahájili boj o regulérní závody zimního plavání, František Venclovský vedl zápas o možnost realizace svého životního cíle - přeplavby průlivu La Manche. S myšlenkou na moře nastupoval do všech exhibicí a závodů na přehradách a v řekách na české a slovenské půdě. Věděl, že v tomto zápase je zatím na jedné straně on a na druhé (českému Člověku odpíraná) cizina. Věděl, že zdolat tento - politikou vybudovaný - rozpor lze jen s pomocí nejvyšších tělovýchovných orgánů. Ale právě od nich se mu dosud žádné pomoci nedostalo. „Ústřední plavecká sekce mi sdělila, že se zabývá jen plaveckými disciplinami do vzdálenosti 1500 metrů,“ smutně konstatoval pro Vlastimila Čudka z Nové svobody.⁹⁰ Proto rád podepsal „společné prohlášení“ zimních plavců po vratimovských závodech, Venclovský chce být z

Československa první, kdo přeplave moře z Calais do Doveru. Všim, co vede k úspěchu, disponuje: má schopnost rychle se přizpůsobit tvrdým podmínkám a má i potřebnou vůli. Navíc je hnán touhou být vpředu; touhou být obdivován; touhou vyniknout, být lepší než druzí. Má také vědomí, že může vše? Takové vědomí je velmi nebezpečné; je to pocit chorobný, který nutně vede k pádu, protože člověk, i když může dokázat mnoho, má své meze. Venclovský se na přeplavbu průlivu La Manche připravuje již dlouho. Bere svůj záměr poctivě. Zúčastňuje se plaveckých maratónů na Vltavě i na přehradě Lipno. Zatím. Je přesvědčen, že často plaval za podmínek horších, než jaké plavcům připravuje moře. Ale nemýlí se? Kdo to s určitostí ví? Moře je nevyzpytatelné a kolik proměn lehce zvládá! Jenže Venclovský k dnešku ještě neudělal ve své přípravě tečku. Je přesvědčen, že brzo bude sám sebe testovat přímo na moři. Na vratimovských závodech 7. ledna 1968 se mu naskytla možnost mluvit o svém záměru a sním spojených potížích s trenérem přítomných anglických otužilců Millhapem. Nic si od toho nesliboval, ale jeho touha naplnit svůj záměr mu prostě mlčet o tom nedala. A pak byl překvapen, protože již po krátkém čase se mu ozvala anglická společnost Channel Swimming Association Calais-Dover. „Poslala [mu] podrobné informace - technické, finanční, historické“. Teď má v ruce i pozvání a „ujištění o zajištění doprovodného plavidla při plavbě, lékaře, rozhodčích, časoměřiče, a tak potřebuje jen svolení zaměstnavatele - MNO.“⁹² A ještě něco k tomu potřebuje: odvalu a devadesát liber. Odvalu má, ale právě těch devadesát či sto liber znamená problém. Odkud je vzít? Žádost o finanční podporu dopadla bezvýsledně. Jenomže o jakou žádost vlastně šlo? Venclovský využil toho, že průběhu závodů ve Vlašimi (pod zámkem Konopiště) byli přítomni zástupci ÚV ČSTV, a obrátil se s žádostí o finanční podporu na ně. S žádostí i prosbou. Ale na takovou žádost či prosbu se tenkrát jako dnes odpovídalo jen pokývnutím hlavy nebo -na ústně pronesenou žádost ústním příslibem. A Venclovský „slyší stále to stejné a opakované: *Šetří se na olympijské hry*,“⁹³ Ústní jednání však v tak závažné věci, kdy nejde jen o svolení k účasti, ale také o značné peníze, mají a mohou mít jen podpůrný charakter. Však také František Harant předseda ústřední plavecké sekce, k tomuto problému o něco později údajně říká: „Od s. Venclovského jsem do dneška nedostal žádný dopis, ve kterém by žádal o naši podporu, nezamítli jsme zatím tedy nic. Nestavím se proti jeho úmyslu, myslím, že by v případě zdaru nám i propagačně pomohl. Jenže sekce sama nemůže zajistit devizové krytí, jediné kdyby se vzdala některého ze svých mezinárodních podniků, a to pochopitelně těžko udělá. Mohla by jen jeho žádost doporučit sekretariátu ÚV ČSTV.“⁹⁴ František Venclovský ví, že první, kdo přeplaval průliv La Manche, byl Matthew Webb a že se tak stalo již roku 1875. Od té doby, tedy za téměř sto let, se o totéž pokusilo dalších více než devět set odvážlivců, a jen asi stojích doplavalo do cíle. Ale Venclovský si věří. „Dokáže to!“ prohlásil v novinách.⁹⁵ Věříme mu, avšak jakékoli ujišťování je málo platné, dokud se nepostaví ve francouzském Calais na start. Nebyl by to problém, kdyby měl peníze. Avšak sehnat devadesát nebo sto liber je pro Venclovského (stejně jako pro ÚV ČSTV) nemožné, a tak se s touto bezmocí svěřuje přímo anglické společnosti Channel Swimming Association. Reakce byla překvapivá. Zprvu se zdálo, že ani tahle anglická společnost nemůže nějakému cizinci *zpoza* železné opony podat pomocnou ruku. Jenže uplynulo pár týdnů a Františka Venclovského hledá telegram jiné anglické společnosti, společnosti Long Distance Association, a v něm se oznamuje: *Zveme vás do Anglie na mezinárodní plavecký maratón, který se koná 7. září letošního roku. Veškeré výlohy, související s pobytem v Anglii, hradíme.*⁹⁶ Co více si přát? O přeplavbu průlivu La Manche sice nešlo, ale byla to nádherná výzva. Venclovský se ocitl v situaci, která mu skýtala možnost upozornit na sebe širší svět. Zbývalo jen odpovědět a trénovat. A tak se Venclovský počátkem dubna přihlásil k plavbě osmi set metrů volným způsobem v závodech napříč Žermanickou přehradou. Tento závod je vlastně na čas poslední, který se zimním plavcům ještě nabízí, než naše vody oteplí horké slunce na konci jara a léto. Vloni tu Venclovský získal v závodě na pět set metrů prvenství, letos tedy poplave trať delší. Všechny závody bere jako přípravu na plavbu přes La Manche, protože k přeplavbě tohoto průlivu je rozhodnut: Letos nebo v příštím roce, říká si a přemýšlí, co ještě udělat, aby to vyšlo. S ostatními otužilci z mateřského oddílu pravidelně trénuje „na jezírkách“ nedaleko Olomouce a v květnu se s otužilci Vlašimi a TJ NHKG Ostrava „stěhuje“ na pár dnů do Vysokých Tater. Jde sice o pobyt rekreační, ale František Venclovský ví, že je tu i

Popradské pleso, kterému nikdo z přítomných otužilců neodolá. On sám je člověk svědomitý, ve všem má rád pořádek a řád a zimní plavání a s ním spojený trénink zahrnul už od samého počátku do svého normálního životního rytmu.

Sotvaže se z Vysokých Tater vrátil, nastoupil v okresních atletických přeborech jako kladivář. Jeho hod 38,55 m znamenal velmi pěkný výkon.⁹⁷ A co má kladivo společného s přípravou na mezinárodní plavecký maratón? Venclovský nic nepodceňuje. Atletiku má rád a jako kladivář potřebuje k úspěchu stejné svalstvo jako k plavání. Ale trénink ve vodě je s tím, na co se chystá, srovnatelnější, a proto uvítal pozvání k plavbě v Dunaji. Řekl: „Do Bratislavy mě, podobně jako jiné plavce-otužilce z ČSSR, pozval tamní nestor otužilců Boris Ferjančík. Jeho nabídka mi přišla neobyčejně vhod, protože podle ní máme v neděli ve vlnách Dunaje plavat z hlavního města Slovenska do Gabčíkova, což je zhruba třiapadesát kilometrů.“⁹⁸ Je to úctyhodná vzdálenost, delší než přeplavba průlivu La Manche. Ale copak v tréninku se sportovec nenaběhává nebo nenaplave vždy více než v samotném závodě? Venclovskému se tu nabízí dokonalá prověrka, protože na La Manche myslit nepřestal, třebaže ještě před ním poplave nejeden maratón. Avšak každý závod předpokládá soupeře. Kolik se jich přihlásilo na plavbu v Dunaj i? Neodradí mnohé ta ohromná vzdálenost?

V den závodu, 21. července 1968, přišlo k loděnici Tat ránu, kde měli plavci sraz, šest vytrvalců. Časně ráno bylo chladné a deštivé. Pršelo vydatně již několik dnů, takže hladina Dunaje stoupla o tři metry nad normál a teplota říční vody naopak o osm stupňů Celsia poklesla. „Tak těžké a odstrašující“⁹⁹ podmínky pro tuto plavbu nikdo z nich nečekal. Plavat? Neplavat? Tohle dilema museli řešit všichni. Pět z nich se rozhodlo neplavat. Patřil mezi ně i nestor bratislavských otužilců Boris Ferjančík. František Venclovský zůstal na startu sám. Ale ačkoli neměl s kým závodit, rozhodl se trať plavat. A byla to plavba za tak těžkých podmínek hrdinská. František Venclovský se na ni s „Borisem Ferjančíkem v doprovodném člunu vydal v 8 hodin ráno a do cíle v Gabčíkovu dorazil [...] ve 13,55 hodin.“¹⁰⁰ Po plavbě řekl: „Věděl jsem, že k tomu bude třeba, zvláště v tak těžkých povětrnostních a vodních podmínkách, nadlidských sil. Byl jsem však již vzhledem k blížícímu se startu v Anglii dobře připraven.“¹⁰¹ A jeho rozhodčí Boris Ferjančík měl pro jeho plavbu jen slova chvály: „Vzhledem k podmínkám, které byly na Dunaji v době startu, je Venclovského výkon vynikající. [...] Plavec] prokázal vysoký stupeň otužilosti a vytrvalosti a má, myslím, všechny předpoklady k tomu, aby nás 7. září v Anglii dobře reprezentoval.“¹⁰²

Z maratónu Venclovský obav nemá. Nebude to poprvé, kdy jej poplave. Co na tom, že jej poplave v moři, voda jako voda. Mnohem více přemýšlí o průlivu La Manche. Start v mezinárodním maratónu v Anglii na tom nic nemění. Venclovský „bude i nadále hledat cestičky k uskutečnění svého [...] předsevzetí] a i přes devizové potíže se mu snad podaří splnění velké touhy i velmi náročného cíle“¹⁰³

Houževnatost Františka Venclovského v tomto směru je neutuchající. Znova „žádá o pomoc, tentokrát prvního tajemníka ÚV KSČ, soudruha Dubčeka“.¹⁰⁴ Ale příslib, „že se snad najde řešení“¹⁰⁵ je vše, čeho se Venclovskému dostává. A tak zůstává u mezinárodního závodu na sedm mil, který se poplave 7. září 1968. MUDr. Mojmír Mohapl, oddílový vedoucí, o tomto závodu říká: „Bude to výborná příprava, [...] nehledě k tomu, že si Venclovský na vlastní oči prověří podmínky ke zdolání nejnáročnějšího cíle, to je La Manche.“¹⁰⁶ Venclovský přitom využívá všech aktivit k tomu, aby byl na tyto velké akce připraven. Posledním domácím závodem před odjezdem do Anglie je každoroční vltavský maratón Vrané - Praha. Organizátoři ho naplánovali na 18. srpen 1968. Jde již o dvacátý ročník, a tak se trochu i vzpomíná. Držitelem rekordní plavby je stále Venclovský výkonem 1,38 hodiny z roku 1965. Nyní stojí ve Vraném na břehu Vltavy jako jeden z houfu vytrvalců, který tvořili členové pořádající TJ Hostivař, Slavie VŠ Olomouc, TJ NHKG Ostrava-Kunčice, Vlašimi a Roudnice. Muži a ženy. Ředitelem závodu byl poprvé Oldřich Liška, hlava hostivařského oddílu. Často se mu proto říkalo „táta“. Však také při zahájení závodu k plavcům tak promluvil: „Děti, voda tady necelých čtrnáct, v Praze šestnáct, průměr patnáct. Držte se hodně vpravo. Převozníci mají přednost, mám to na listině černé na bílém, parníky musí zvolnit. Čtyři lodě jedou za vámi, cestou vám dají služební čokoládu a cukr. Kdo nebude moci, ať to zabalí. Stačí už to, že jste sem přijeli a vlezli do toho. Na Mlejniku dostane cenu a diplom

každý. Jste všichni moje děti, tak do toho. [...] Omlouvám se, že poprvé letos nestartuji. Devatenáctkrát jsem to jel, ale udělali mne ředitelem závodu, tak musím za vámi lodí."¹⁰ Kdyby si někdo myslil, že právě teď František Venclovský vyrazí ostrým tempem kupředu a bude se všem ostatním rychle vzdalovat, byl by zklamán. Venclovský plaval *svým* tempem, nepřeceňoval se, možná trochu šetřil síly, ale držel se mezi prvními v čele maratónu, jak se předpokládalo a očekávalo od někdejšího rekordmana a kandidáta na plavbu přes La Manche. Časem 2:21,31 hodiny jako první dosáhl cíle Petr Kolář z Roudnice. O sobě řekl: „Plaval jsem to poprvé. Dočetl jsem se o závodu ve *Vodních sportech*. [...] Zima se nestupňovala, zpočátku mne zábly nohy. Důležité je dýchání - strkal jsem kraul, znak a prsa - to pro oddych a orientaci."¹⁰⁸ František Venclovský měl čas asi o osmnáct minut horší, 2:39,34 hodiny, což znamenalo čtvrtou pozici. Po vítězi ho předstihli jen dva jeho známí soupeři, Bučko (2:34,54) a Kucza (2:37,40). Mnoho přítomných otužilců se na Venclovského obracelo s konstatováním, že tahle plavba byla vlastně jeho poslední přípravou na mezinárodní maratón v Anglii a Venclovský jim přitakal. Jen jakoby mimochodem se zmínil o tom, že po atletickém klání Spartaku Přerovské strojírně s TJ Krnov, v němž zvítězil v hodu kladivem výkonem 39,96 metru, ho čekají útvary atletické soutěže, a to již za dva dny, 20. srpna 1968. V té chvíli samozřejmě nevěděl, že také žních si odnese - ve vrhu koulí - výkonem 11,82 metru první místo.

Neutuchající naděje

Ve středu 21. srpna 1968 bylo všechno pozitivní v souvislosti s chystaným sportovním vystoupením Františka Venclovského v Anglii naprosto zničeno. Československo bylo okupováno vojsky států, které byly členy Varšavské smlouvy, a zbaveno svobodného rozhodování. Šlo o věrolovný čin Sovětského svazu vůči československému státu a jeho lidu. Na tuto situaci ihned reagoval generální tajemník OSN U Thant. Ve svém prohlášení, vydaném v New Yorku, označil obsazení Československa „za vážnou ránu úsilí po zmírnění napětí mezi Východem a Západem“ a za ránu „myšlenkám mezinárodního řádu a morálky, které jsou základem Charty OSN“.¹⁰⁹ Úřady, letiště, rozhlas, televize, redakce novin byly obsazeny vojskem. „Ve skupince mladých lidí [...] před pražskou redakcí Mladé fronty v Panské ulici se objevil i plukovník Emil Zátoupek. Důrazně odsoudil vpád spojeneckých vojsk do Československa a hovořil také o tom, že „státy Varšavské smlouvy, které takto pošlapaly základní lidská práva, se samy zbavily možnosti účastnit se olympijských her v Mexiku.“¹¹⁰ Veřejná činnost byla ochromena a zaměřovala se především na udržení klidu, aby nedošlo ke zbytečnému krveprolití za cizinecké vojenské přesily, a na udržení zásobování měst i venkova. K obětem na lidských životech ovšem docházelo. Lidé se o nich dovídali z tisku a z rádia. Například „u Tasovic se [dne 21. 8. 1968] dostalo do kolony sovětských tanků osobní auto. [...] Druhým tankem bylo vozidlo přejeto. Řidič i spolucestující byli usmrceni.“¹¹¹ Nebo z ještě svobodného brněnského městského rozhlasu občané zaslechli, že „u ústředního hřbitova byl zastřelen chlapec, protože nechtěl ukázat sovětským vojákům cestu do Modřic“.¹¹² Československo se nepostavilo na odpor svou armádou, odpor nesla v sobě drtivá většina občanů. Výjezd do zahraničí byl samozřejmě zastaven. František Venclovský poznal, že jeho cesta do Anglie na mezinárodní plavecký maratón je zmařena. Smuten sedá za psací stroj a píše anglické sportovní společnosti Long Distance Association omluvu. Vysvětlovat situaci však není třeba. Celý svět ví své. Vždyť agrese se dopustila velmoc, která halasně (bohužel lživě) proklamovala mír.

Noviny 7. září 1968 mohly jen lakonicky svým čtenářům oznámit, že plavecké závody na sedm mil „v anglickém moři [...] probíhají bez Venclovského“.¹¹³ Náš plavec „měl vyřízeny všechny formality, MNO mu vyšlo velmi ochotně vstříc“, avšak „pasy a víza do kapitalistických států [byla] zastavena“.¹¹⁴ Snad se to podaří v příštím roce, řekl si Venclovský. Tu naději si uchoval; věřil v ni, jako už nejednou věřil téměř v nemožné. Věděl, že naděje je polovina úspěchu. Avšak jistota byla v té chvíli vzdálená, tedy nejistá.

Po teplém podzimu František Venclovský obrátil svou pozornost k závodu na řece Punkvě. Letos již tu nebude z Přerova sám, neboť ze základní vojenské služby se vrátil Stanislav Charamza a navíc se k nim přidal nový zájemce o tento sport - důstojník čs. armády J. Verner.¹¹⁵ Všichni tři se

připravovali na nadcházející závod společně v přerovském úseku Bečvy. V neděli 6. 10. 1968 v deset hodin dopoledne se sešlo na třicet otužilců z TJ Hostivař, NHKG Ostrava a Slavie VS Olomouc v Moravském krasu na řece Punkvě u jezírka *Hastrman*. Trať pět set metrů plavali společně muži i ženy, a to ve vodě teplé sedm stupňů Celsia.¹¹ Dříve se od plavby v Punkvě čekalo na vánoční exhibici ve Vltavě, teď se do tohoto období vklínily závody na Žer-manické přehradě. Venclovský tu 3. listopadu 1968 v plavbě pěti set metrů dosáhl času 13,56 minut. Na Vltavě byla o Vánocích možnost výběru tratě podle toho, nač si otužilec troufal, a to sto, dvě stě nebo pět set metrů. To hlavní ale byla otužilost, nikoli čas. Šlo o exhibici, dnes bychom řekli show - pro oči diváků, kterých se tu pokaždé sešlo nepočítané. Vždy zaplnili přilehlé nábřeží i blízký most. Počasí v roce 1968 přálo všem: vzduch měl jeden stupeň Celsia pod nulou, voda tři stupně nad. Také zde plaval František Venclovský v dvoustupňové vodě při teplotě vzduchu minus jeden stupeň Celsia pět set metrů (v první kategorii). Ve vodě pobyl déle, než plánoval. *Zdrželo* ho natáčení pro televizi. Diváci si přáli vidět odvážlivce, který měl být již letos na moři, ale 21. srpna mu účast v mezinárodním maratónu zhatil. Nicméně Venclovský věří, že není všemu konec. Čas však kráčí rok za rokem, a tak musí pospíchat. Splní se mu sen v příštím nebo přespříštím roce? Zatím se „ukazuje být největší překážkou 90 až 100 liber.“¹¹⁷ Avšak širší veřejnost tento zápas Františka Venclovského více méně nesleduje. Hlavní je pro ni to, co se odehrává před jejíma očima. Sezóna zimních plavců je doslova nabitá jejich exhibicemi a závody, a tak je na co se dívat. Zájmu o tento sport v posledním čase velmi napomáhá televize. Právě v těchto dnech chystá přímý přenos vratimovských závodů, které již počtvrté organizují činitelé TJ NHKG Ostrava-Kunčice. Také tentokrát budou mít mezinárodní punc, neboť již podruhé se jich zúčastní anglický otužilec Henry Losner z londýnského klubu The Highgate Life-Boys, majícího své sídlo „na úpatí pahorku Parliament Hill, který je součástí rozlehlého přírodního parku Hampstead Heath.“¹¹⁸ Ostravští to považují za čest, protože v Anglii má otužování již stoletou tradici, Tento sport sice ani tam nepatří k masovému, ale je „značně rozšířený“. Počátky a vývoj zimního plavání v Anglii jsou poutavě vylíčeny v knize *Breaking the Ice* (Lámání ledů).¹²⁰

Vratimovské závody táhnou, protože mají přesné regule a jejich výsledky se tedy dají srovnávat s jinými, dosaženými za stejných podmínek nebo přibližně stejných podle předem daných kritérií. Tentokrát se konají 5. ledna 1969 a František Venclovský na nich samozřejmě nechybí. Přihlásil se k závodu na čtyři sta metrů volný způsob a v regulérních podmínkách, když teplota vody byla na nule a teplota vzduchu minus čtyři stupně Celsia, časem 8:26,06 minut ho vyhrál - před Angličanem Henry Losnerem, jehož čas byl 8:39,4 minut. Musíme však poznamenat, že jeho dva největší soupeři, Bučko a Kucza, plavci z TJ NHKG Ostrava-Kunčice, se závodu na čtyři sta metrů nezúčastnili. Oba plavali závod dvě stě metrů volný způsob, v němž Bučko zvítězil před Kuczou. Ale obdiv zde patřil především ženám (Beníčkové, Schiffauerové, Staňkové, Pokorné), nikoli Venclovskému nebo někomu jinému. Venclovský si to vynahradil v neděli o týden později, 12. 1. 1969, přímo v Přerově na řece Bečvě. Chtěla tomu náhoda. Toho dne zde mělo o půl jedenácté dopoledne exhibičně vystoupit osm zimních plavců a čtyři plavkyně z TJ Lokomotiva Olomouc, jenže v uvedený čas se na řece vůbec nic nedělo. Plavců i pořadatelů nikde. Shromáždění diváci se proto právem cítili být oklamáni. A tu - jakoby v pohádce - kde se vzal tu se vzal, po břehu kráčel František Venclovský. Chtěl se snad k těm, kteří tu měli být z Lokomotivy, přidat? Nebo chtěl posílit řadu sto padesáti rozhořčených diváků? Kdepak! Bylo to v čase jeho každodenního tréninku, a tak sestoupil z břehu k okraj i zamrzající řeky, svlékl nepotřebný oděv a všem přihlížejícím předvedl dokonalou rozcvičku. A když pak vstoupil do ledové vody, nad hlavou mu zašuměl obdivný potlesk. Dosáhl přesně toho, co v tu chvíli potřeboval a co mu pokaždé dodalo nejen síly a odvahy, ale také trochu hrdosti a snad i trochu skryté pýchy.¹²¹

Mezi sportovní události toho času patří také cosi zvlášť nějšího, televizní natáčení medailónku o Františku Venclovském,¹²² Statisíce televizních diváků se pak díky němu 27. ledna 1969 dověděly o Venclovském to nejpodstatnější z jeho minulosti od zápasu na klinice v Hradci Králové po těžkém úrazu krční páteře až po současný plán přeplavby průlivu La Manche. František Venclovský se i díky tomuto počínu televize postupně stal snad nejznámějším československým

plavcem-vytrvalcem. Avšak jeho železná vůle a také tréninková houževnatost tím neutrpěla, naopak, trénoval ještě usilovněji, závodil a od svých plánů do budoucna neustoupil ani o jediný krůček.

Uprostřed roku 1969 proběhlo neoficiální mistrovství světa v dálkové plavbě. Doklad o tom, že by František Venclovský věděl, že se připravuje, nemáme. Trať byla vyměřena z ostrova Capri do Neapole a měřila třiatřicet kilometrů. V určený den se mořská hladina chovala neklidně, nicméně závod byl odstartován. Vyhrála mladá plavkyně, dvaadvacetiletá Syrer Shieh Marwanová v čase 11 hodin a 1,20 minuty. František Venclovský se o tom prokazatelně dověděl z tisku. Určitě mu bylo líto, že se tohoto mistrovství světa neúčastnil, a lze předpokládat, že zpráva o něm jeho úsilí dostat se k plavbě na moři posílila. Venclovský sledoval vše, co se v novinách o sportu píše, o tréninku, o zdraví, o kouření nebo o vhodnosti či nevhodnosti vrcholového sportování pro ženy. Články o té či oné problematice si pokaždé z novin vystříhl a pečlivě zařadil k fotografiím z exhibicí a závodů, kterých se zúčastnil. Prozrazují, že také ony patří do přípravy na chystanou plavbu přes La Manche. Avšak jeho život kráčí den za dnem stále jen zde, v Československu. Na řadu přichází plavba v Žermanické přehradě (13. 4. 1969)¹²³ a pak, ve druhé polovině května, cesta do Vysokých Tater. Uchystaly již potřetí vydatný trénink. Zdejší plesa ještě stále pokrýval led a pod ním čekala chladná, ledová voda. Tolik, kolik jí otužilci potřebovali.

S přibývajícím časem se chystaná plavba Františka Venclovského přes průliv La Manche dostávala i do povědomí obyčejných lidí, kteří se jinak o sport zajímali pramálo. Přispěl k tomu denní tisk a televize. Pražské televizní vysílání zařadilo 1. srpna 1969 v seriálu Štáfeta povídání o možnostech zmíněné plavby Františka Venclovského a uvedla ho jako prvního Čechoslováka, který se na ni cílevědomě usilovně připravuje.¹²⁴ Snad díky této tendenci se v novinách objevují články, jejichž autoři se věnují tematické, která se nějakým způsobem dotýká sportu nebo je mu něčím alespoň blízká. František Venclovský snad ani jediný nenechává bez povšimnutí. Sbírá nejrůznější poznatky a nic pro něho není zbytečné. Zajímají ho i lidé, kteří mají stejný cíl jako on. A tak se dovídá, že přeplavat průliv La Manche se chystají také ženy a že jedna z nich je mladá Jugoslávka Atina Bojadži, mistryně světa v plaveckém maratónu, ve kterém jako devatenáctiletá „trať 33 km zdolala za 11:17,30 hod. a naprosto suverénně zvítězila v ženské soutěži“.¹²⁵ Její sportování tím ovšem neskončilo. I když se provdala a pečuje o svého malého chlapce, „každý den trénuje a patří stále mezi nejlepší plavecké vytrvalkyně na světě“.¹²⁶ Obvykle byla v různých závodech druhá, takže se málem začala obávat, že tomu tak bude vždy. Tuto linii však prolomila v dvaapadesát kilometrů dlouhém závodě Port Said -Bejrút. Přiznala se po něm, že si myslela, že jej nevydrží, ale že nakonec to byl pro ni triumf. Řekla: „Když jsem se po osmnácti hodinách dostala do cíle, vítali mě jako hrdinku.“¹²⁷ A právě tato hrdinka se připravuje - tak jako František Venclovský - na plavbu přes La Manche. Když se jí novináři zeptali, čeho se nejvíce obává, odpověděla: „Větru, vln a zimy. Na směru větru bude také záležet, poplavu-li z Anglie do Francie nebo naopak. Počasí mi může velmi pomoci, ale může taky všechno zhatit. [...] Víím to podle zkušeností těch, kteří se o to pokoušeli přede mnou. Říká se, že těch třicet kilometrů kanálu vyčerpá víc než šedesát kilometrů v jiné vodě.“¹²⁸

A pak se Venclovský dočetl o mladičkém Johnovi Eriksonovi z Chicaga. Při četbě kratičkého novinového článku se mu málem zastavil dech. Američan „plaval z francouzského pobřeží, odkud vyplul v půl sedmé ráno a na anglické pobřeží nedaleko Do věru doplaval [...] kolem 18. hodiny, většinu trati kraulem. [...] Čtrnáctiletý plavec po pře-plavbě řekl: ‚Cítím se dobře. Můj otec bude na mne hrdý! Nyní plánuji plavbu tam i zpět bez přerušení.‘“¹²⁹

Takové zprávy Františka Venclovského doslova nabíjely a poháněly v úsilí dostat se k moři na start. Plaval již nejrůznější tratě, a to i za velmi obtížných podmínek, takže si věřil. A těšilo ho, když pozoroval, že i lidé kolem něho mu věří. V létě roku 1969 ho zajímaly především chystané maratóny Vrané - Praha na Vltavě a na přehradě Lipno. Na Vltavě dominoval Kolář z Roudnice. Ve čtrnáctistupňové vodě doplaval do dvanáct kilometrů vzdáleného cíle za 2:15,14 hodiny a hned za ním František Venclovský v čase 2:36,14 hodiny. Situace po desetikilometrovém maratónu na Lipně se opakovala. Také zde vyhrál Kolář, když do cíle doplaval za 3:15,14 hodiny a za ním se umístil Venclovský v čase o šest minut horším. Ale to již věděl, že otázka jeho

přeplavby průlivu La Manche je v podstatě vyřešena, neboť „v minulých týdnech se na [... něho] usmálo štěstí. Sto deset liber se mu rozhodly uvolnit Přerovské strojírny! [...] Na sklonku června příštího roku [1970] se tedy otužilce [František Venclovský] v doprovodu svého [... přítele] a lékaře v jedné osobě, MUDr. Mojmíra Mohapla z Olomouce, vydá do Anglie. Na trasu DOVER - CALAIS, jejímž zdoláním se hned tak každý plavec na světě chlubit nemůže. Praporčík čs. armády z Přerova, jenž má na svém kontě i úspěšnou pětapadesátikilometrovou plavbu na Dunaji, má všechny předpoklady dosáhnout životního cíle.“¹³⁰ Tato skutečnost vůbec nic nemění na nádherném činu manželů Hornákových z Kladna, kteří zápas Venclovského o možnost přeplavby průlivu La Manche sledovali díky tisku a sportovnímu televiznímu vysílání a kteří Venclovskému na tento účel věnovali libru, již náhodou měli doma.¹³¹

František Venclovský jako bývalý rohovník velmi rád dával najevo přednost své fyzické síly. Příležitost k tomu se mu naskytla také uprostřed prázdnin 1969 v Pustiměři nedaleko Ivanovic na Hané. Pro vytrvaleckého plavce-otuzilce jde sice o sportovní vystoupení dost neobvyklé, nicméně sport to je. Vše se odehrálo před zraky četných diváků cirkusu Kolorado, který zavítal na zdejší hodovní slavnosti. „[...] Velmi vzrušující chvíle nastaly, když do arény vběhl cvičitel s uralským medvědem Arturem, vážícím 160 kg, vyhlásil, že Artur je vycvičen pro zápas ve volném stylu a vyzval přítomné muže, aby zkusili s tímto uralským borcem svou sílu a obratnost. O přihlášky nebylo nouze, avšak jak se stačili přihlašovat odvážlivci z Pustiměře i okolí, tak s nimi dovedl medvěd Artur pořádně zatočit. Již po několika vteřinách měl každého na zemi a také na lopatkách. Hlediště bylo ve varu a když měla tato neobvyklá vložka cirkusového programu končit, přihlásil se k velkému překvapení poslední odvážlivec [- Venclovský]. Pěkně urostlý, statný, [...] pevným vojenským krokem [... došel] na zápasišť, v němž [si dosud] bez porážky vedl uralský silák. Bleskově chrlil své chvaty náš zápasník i medvěd Artur, jednou byl na zemi ten a hned zase onen, avšak marná byla [...] snaha medvěda Artura dostat [...] soupeře na lopatky. Tři minuty trval lýtý boj a když dospěl k [časovému] limitu, byl zastaven a vyhlášen nerozhodný výsledek.“¹³²

Jestliže přítelem a lékařem v jedné osobě je MUDr. Mojmír Mohapl, pak sen o přeplavbě La Manche není jen záležitostí Františka Venclovského, ale také dr. Mohapla, i když právě on o společném snu nechce ani slyšet. Hned se ohrazuje: „Přece poplave Venclovský! Já budu, když to všechno dobře dopadne, pouze jeho průvodce při zdolávání namáhavé trasy, [...] Trochu by nám mohly zkomplikovat celou záležitost nové předpisy u cestování na *Západ, Zejména* u Venclovského nepůjde patrně všechno hladce. Je vojákem z povolání. Ale věřím, že nakonec do Anglie pocestujeme.“¹³³ Pokud šlo o překážky, vždy byly objektivního charakteru. Venclovský byl naprosto spolehlivý člověk. Když něco řekl, věděl, co říká. Slíbil-li něco, slib dodržel.¹³⁴ Takové zkušenosti s ním měli z jeho okolí všichni. Je proto zcela samozřejmé, že dr. Mohapl byl přesvědčen, že průliv La Manche přeplave, a také proto, že Venclovský „má fyzický fond a je jaksepatří otužilý. Právě ta druhá vlastnost je moc důležitá. Voda tam totiž nebývá teplejší než dvacet, jedenadvacet stupňů, a [...] je pořádně slaná. Plavec se musí chránit jednak brýlemi, jednak ochrannými nátery. Žádná maličkost není ani připravit takovou stravu, která by odpovídala podmínkám a zároveň kaloricky.“¹³⁵

Plavba v moři však neznamená jen fyzickou zátěž. Skutečnost, že plavec ztrácí vizuální kontakt s pevninou, vytváří značný tlak i na jeho psychiku. V případě přeplavby La Manche plavce sice provází doprovodná loď, která v něm vytváří pocit jakési jistoty a bezpečí, avšak Venclovský jako suchozemec se chce s mořem setkat ještě dříve než při vlastní akci. Ministerstvo národní obrany mu v účelovém výjezdu do zahraničí nebránilo, takže zbývalo už jen čekat do příštího jara a vyplnit těch několik měsíců přípravou na přeplavbu. Venclovský chce pokračovat ve svém dosavadním způsobu tréninku a navíc plánuje dovolenou na pobřeží chladného Severního moře. Nicméně trocha euforie tu přece jen je. Spočívá především ve zvýšeném zájmu novinářů. Venclovský jim rázně prikázal, co mají napsat. „Nepište žádné oslavné věty, přeplout Kanál se podaří jenom každému desátému! Uveďte, že za všechno v životě vděčím doc. dr. Malcovi z Hradce Králové, který mě vykurýroval, a televiznímu režisérovi inž. Josefu Valchářovi. Jeho velký podíl je v propagaci, která mi vynesla spojení s patronátními podniky. Dále vynechejte, co jsem vám omylem prozradil! Že totiž dělám od třinácti let několikaminutové stojky a má specializace je

postavit je nad velkými propastmi: Macocha, Ještěd, Lomnický štít a přerovské věžáky.¹³⁶ S trochou nadsázky lze konstatovat, že co se řekne novinářům, to záhy ví celý národ. Proto není tajností, že podaří-li se Venclovskému přeplavat La Manche, zastaví se „v Paříži na Eiffelovce, kde také udělá minutového špicara" a tahle stojka bude „něco jako vztyčená vlajka odvahy suchozemce z Československa".¹³⁷

František Venclovský ani na okamžik nezapochybuje, že by přes La Manche nepřeplaval, třebaže si plánuje skutečné moře poprvé uvidět teprve na jaře (dovolená u Severního moře se zřejmě neuskutečnila!), „kdy chce jet na dovolenou do Bulharska nebo Rumunska".¹³⁸ O tréninku řekl: „Třikrát týdně plavu ve stojaté vodě minimálně kilometr, posiluji [...] činkami, trénuji indiánským během dech."¹³⁹

Avšak program domácích tělocvičných jednot jde svými cestami a cestičkami dál, La Manche čeká na jednoho otužilce, ostatní akce vítají desítky dalších členů. Venclovský těmto akcím neuhýbá, naopak, jeho účast je naprosto samozřejmá a mnoho jiných by se podivilo, kdyby na nich chyběl. A to se hlásily ještě armádní sportovní hry, jichž se Venclovský jako poddůstojník z povolání zúčastňoval sice z povinnosti, ale nebýt jí, přišel by tak i tak - ze zájmu. A tak počátkem prázdnin plave v Brně 1500 metrů kraulem (3. místo časem 30:31 minuty), v Plzni vrhá kouli (1. místo výkonem 12 m) a háže diskem (2. místo výkonem 32,74 m) a 23. září se zúčastňuje ve III. kategorii finále VI. ročníku Poháru Obrany lidu, v němž se umísťuje na 5. místě počtem 572 bodů. Jde o velmi bohatou sportovní činnost, která Venclovského udržuje stále v napětí a nedovoluje prakticky žádné zastavení. Ale třebaže jde o disciplíny lehké atletiky, otužilecký trénink Františka Venclovského probíhá bez přerušení a nezadržitelně se teď blíží mořeplavbě. Mezitím připravenost prozradí ještě celá řada zkoušek, neboť sezóna zimních plavců teprve začíná - jako obvykle - na řece Punkvě, a to 5. října 1969. Účast potvrdilo jen patnáct otužilců, což je na takovou akci počet nečekaně nízký. Čtrnáct mužů a jedna žena, sedmnáctiletá Eva Škodová. František Venclovský ani tentokrát nechyběl. Hledat příčiny malé účasti není úkolem předkládané práce. Třeba jde jen o náhodu, i to se někdy stává. Naši pozornosti ale nešlo, že na tradiční vltavské vánoční exhibici v Praze chyběli plavci z tak silného oddílu, jakým je TJ NHKG Ostrava-Kunčice. Není tu z něho opravdu nikdo. Že by šlo z této strany o bojkot exhibic? Z Olomoucké TJ Slavie VŠ se předvádějí dr. Mohapl, Venclovský, Verner a Dědáček. Celkem nastoupilo šestatřicet „svěrázných, k chladu apatických plavců, mezi nimi 4 ženy. S otrlostí pečlivě trénovaných borců ignorovali zasněžený přístup do vody, valně nebrali na vědomí, že teploměr ukazuje minus 3 st. a voda plus 2,5 st. se jím zdála být vzhledem k okolnostem nepříjemně teplá."¹⁴⁰ Nejstarší účastnice je M. Mašková, které je padesát osm let, nejmladší je teprve sedmnáctiletá Eva Škodová, stejně jak tomu bylo před necelými třemi měsíci v Moravském krasu na řece Punkvě.¹⁴¹ Pozornost na sebe ovšem poutal ze známého důvodu František Venclovský. Novinářům opakoval (po kolikáté už?) známá fakta: plavbě přes La Manche, zdá se, již nic nebrání; patrony jsou Přerovské strojírna a Pragoinvest. Přeplavba se chystá na poslední Červencový týden roku 1970.¹⁴² A tak „trénuje, kde se dá".^m Velmi dobrý prostor se mu nabízí na vodní ploše poměrně blízkého tovačovského rybníku Donbas. V odborných kruzích si teď možná leckdo vzpomene na Venclovského výrok *Dokáži to!* a musí, ať už veřejně či v duchu, konstatovat, že mluvit o jakýchkoli obavách Františka Venclovského z případného neúspěchu by byl pouhý výmysl. „Tento urostlý voják z povolání, postavou připomínající dobře trénovaného kulturistu,"¹⁴⁴ využívá všech možností být co nejčastěji v ledové vodě. Rok 1970 by se měl stát rokem jeho mořeplaveckého úspěchu. Stane se? Venclovský jej začíná 2. ledna na vratimovském koupališti. Není tu proto, aby vyhrál závod „za každou cenu, jak bývá zvykem za parného léta či na mistrovství republiky"; přijel, aby si znova ověřil svou „výdrž v ledových vlnách", a s ním „dr. Mojmír Mohapl z Olo-mouce, jeho *lamanšský* průvodce".¹⁴⁵ Celkem dojelo třicet otužilců, z nichž se báječně předvedl nejen „Schiffauer (NHKG) v závodě na 100 m prsa časem 1:31", ale také teprve desetiletá Jana Langrová v závodě na 50 m prsa časem 51 vteřin.¹⁴⁶ František Venclovský ve výsledkové listině figuruje jako plavec stovky a dvoustovky, tedy krátkých tratí, které nejsou jeho specialitou, a dosahuje času 1:34 a 3:51 minuty.

Ideální podmínky připravila jen o několik dní později, 18. ledna 1970, Vltava v Praze-Braníku., v

níž Venclovský plaval pět set metrů v první kategorii při teplotě vody dva stupně a vzduchu minus čtyři stupně Celsia.

Venclovský se mnohým právě teď připomíná také zprostředkovaně při udílení Cen Josefa Laufra za nejlepší publicistické dílo sportovních novinářů v roce 1969, Jednu z hlavních cen totiž obdržel Josef Valchář, redaktor Československé televize a známý propagátor zimního plavání a otužování, za filmový medailon Františka Venclovského. Soudobý tisk uvádí, že to byl „aktuální a přesvědčivý publicistický pořad o člověku, který pomocí aktivního sportu našel cestu k víře v sama sebe.“¹⁴¹

Chystaná mořeplavba Františka Venclovského se oznamuje nejen dospělým, ale i dětem. Tak v Ohníčku, který je určen těm nejmenším, najdeme fotografii Venclovského skusem ledu v náručí a k tomu následující text: „Takové kusy ledu si dával doma při koupeli do vany [...], aby pro něho měla voda správnou teplotu. Celou zimu obden plaval v ledové vodě rybníku, ostatní dny trénoval v tělocvičně.“¹⁴⁸ Podobnou formulaci vět nacházíme také ve zprávě pro dospělé v Nové svobodě.¹⁴⁹ Zájem veřejnosti o „ledové muže“, jak se někdy říká otužilcům, mezi nimiž však nechybějí ženy, v prvních měsících roku 1970 stoupá. Tito sportovci, ačkoli se snaží získávat další zájemce, mají stále punc výjimečnosti. Televizní šoty o lidech kolem zimního plavání připomínají i rub této činnosti - a tím je paradoxně *zájem* televize. Ten se totiž jen málokdy obrací k všedním „věcem“, naopak středem jeho pozornosti je obvykle neobvyklost, vzácnost, výjimečnost. A tak řekněme, že otužilci opravdu v sobě nesou cosi výjimečného: vůli dlouhodobě se otužovat. Tvrdíme to také na základě zprávy, že „po velmi zdařilém televizním snímku o přerovském plavci - otužilci Fr. Venclovském pracuje štáb pražské televize na půlhodinovém filmu ze života [...] plaveckých vytrvalců a že „i tentokrát půjde o nekonvenční záběry“,¹⁵⁰ jaké dovede objevit režisér ing. Josef Valchář. Televizní diváci zhlédnou záběry s Venclovským, Vernerem a Peksou na přerovském rybníku a také ze závodů zimních plavců ve vratimovském koupališti.¹⁵¹

Dubnový distanční závod na Žermanické přehradě se pro zimní plavce stal příležitostí k rozloučení se zimní plaveckou sezónou. František Venclovský tu v roce 1970 startoval na trati 900 metrů. Teplota vody byla pro borce příznivá, tři stupně Celsia. Adept na přeplavbu kanálu La Manche „přenechal“ vítězství svému mladšímu spoluplavci Buczkovi z NHKG Ostrava, který dosáhl cíle za 13,30 minuty. Každý závod teď Venclovský chápe jako jednu z posledních možností přípravy na svou dlouho očekávanou plavbu v moři. Věří, že přes Kanál plavat bude, a čeká již jen na povolení. Tak bere i květnový rekreační zájezd do Vysokých Tater, kam se tentokrát „sjíždějí plavci-otuzilci čtyř velkých oddílů, NHKG, Sl. Olomouc, Sp. Vlašim a J. Mšeno.“¹⁵² Počasí bylo chladné, voda v plesech studená. Mnohá z tatranských ples odpočívala stále ještě zamrzlá, ale otužilcům to nevadilo. Plavali ve vysekané ledové vaně a u diváků sklízeli o to větší zájem a obdiv.

A pak přišly více méně pravidelné vojenské soutěže v disciplínách lehké atletiky. Venclovský je nepovažoval za podřadné, měl je rád a soutěžil v nich pokaždé s úspěchem. Na přeborech PVOS a letectva hodil diskem pro první cenu 31,17 metru a kouli vrhl do vzdálenosti 11,30 metru. V rámci Armádních sportovních her soutěžil v Přerově ve vrhu koulí (výkonem 11,67 metru zde získal první místo) a v plavání, v němž startoval ve dvou tratích. Z dokladů víme, že po obou závodech stál na stupních vítězů, jednou na místě nejvyšším¹⁵³ a jednou obsadil třetí místo. Podle dosaženého času, 7,48 minuty, lze usuzovat, že šlo o trať dlouhou tři sta metrů. Pokračováním tohoto soutěžního kola byla klání mimo Přerov, a to u vojenského útvaru číslo 5206. Zde se František Venclovský znovu umístil ve vrhu koulí výkonem 11,10 metru na prvním místě a v hodu granátem byl výsledkem 57,35 metru třetí. Uprostřed roku, 27. června 1970, ještě absolvoval dvacetikilometrový maratón na Lipně ve vodě teplé dvaadvacet stupňů Celsia v čase 5:40,14 hodiny, což mu vyneslo druhé místo, a pak

64

již čekal na svůj životní den, v němž dostane povolení nastoupit k plavbě přes průliv La Manche.

Sen se splnil, ale... 154

Příprava Františka Venclovského k mořeplavbě přes La Manche trvala léta. Poprvé tento svůj záměr Venclovský veřejnosti oznámil v roce 1964. Není pravda, že se na tuto plavbu připravoval

jen dva roky, jak čteme v přerovském tisku.¹⁵⁵ Avšak v posledních letech před mořeplavbou svou přípravu vedl cílevědoměji než dříve. Snad je to tak řečeno správně, protože plavecký trénink Venclovský vedl vždy vůči sobě tvrdě a nikdy si ho nesnažil nijak ulehčit. Od samého počátku si totiž byl vědom, že každý sportovní výsledek je jím doslova podmíněn. Snad v málokteré činnosti je tento fakt tak zřejmý jako ve sportu. Jen výkonné umění se mu staví na roven - a možná sportování i předčí. Poměřování těchto veličin je však pro Venclovského nepotřebné. Vlnu radosti a hladinu odpovědnosti v něm zvedla v prvních zářijových dnech zpráva, že všechny formality, nutné pro jeho odlet, byly splněny a cesta na start k přeplavbě kanálu La Manche je pro něho volná.

Je třeba říci, že od tohoto okamžiku již nejde jen o cestu Františka Venclovského. Jeho plavba se chápe jako reprezentace jedné jisté části světa. Jako reprezentace státu, který nemá ani kousíček hranice s mořem. A moře je neovládnutelný živel, který má své rozmary, vrtochy a zákony. A tak Venclovský bude mít doprovod. Avšak pro nedostatek devíz nepojede s ním lékař a přítel v jedné osobě - MUDr. Mojmír Mohapl, jak si Venclovský původně přál. Výprava bude skromná, kromě plavce poletí do Anglie jen kameraman Čs. televize Pavel Křížek a Jaroslav Valášek z Přerovských strojírů jako tlumočník.¹⁵⁶

Poslední dny před odletem byly rušné. Odlet byl stanoven na pátek 28. srpna 1970. Let proběhl klidně. Venclovský litoval, že s ním nemohl odcestovat také režisér pražské sportovní redakce Čs. televize ing. Josef Valchář, ale chápal, že bez liber, které Čs. televize pro něho neměla, to nejde. Sám se musel rozdělit alespoň s kameramanem, který měl za úkol jeho plavbu dokumentovat.

Po přeletu a ubytování v hotelu Shannon si Venclovský koupil plavecké brýle a začal trénovat. Záhy poznal, že brýle špatně těsní, což ho zneklidnilo. Avšak ráno příštího dne začalo příjemným zjištěním, že voda v moři vykazuje dvacet dva stupňů Celsia. Díky tak teplému moři se Venclovský dostal do optimistického rozpoložení a kdyby to šlo, ihned by nastoupil k plavbě. Jenže plavba se nemohla uskutečnit bez lodního doprovodu a rozhodčího. Následujícího dne teplota vody klesla - shodně se vzduchem - na šestnáct stupňů a navíc v dalších dnech moře zneklidnělo. Jenže peněz ubývalo. Cekat, až se počasí zlepší, Venclovský nemohl, rozhodl se plavat. Byla neděle 6. září 1970. Co všechno Venclovskému vířilo hlavou, můžeme usoudit jen z jeho kusé deníkové poznámky: „Nikdo se neptá na pocity, a já jsem upřímně rád.“¹⁵⁷ To ještě ani netušil, že za pár hodin bude mnohem hůře. Doplatil na nezkušenost a především na citelný nedostatek peněz. Na start do Francie plul na lodi bez vzduchového polštáře, neklidná mořská hladina loď pořádně rozhoupala, dostavila se mořská nemoc. Venclovský tuto situaci popsal takto: „Tělo si nemůže zvyknout na to strašné houpání. Svět se začíná se mnou točit a všechno kolem vyvádí podivnosti. Odpočívám v podpalubí. Tohle mi ještě scházelo. Netušil jsem, že to bude tak zlé. Žádné poučení není dostatečně varující. Jedině vlastní zkušenost, a ta pak bývá nemilosrdná. [...] Po přistání na francouzském pobřeží jsem musel aspoň chvíli odpočívat, abych se z té čtyřhodinové strašlivé plavby alespoň trochu vzpamatoval,“¹⁵⁸ Uvádím to proto (třebaže jindy bychom tuto skutečnost zcela opomenuli), že není pochyb o tom, že Venclovského tato přeprava lodí nemálo ovlivnila a tudíž patří k jeho následnému sportovnímu výkonu. První tempo své velké plavby učinil v neděli 6. září 1970 v jedenáct hodin dopoledne. Věděl, že záhy po stratu bude muset přemoci silný Golský proud a pak - kolik dalších podobných? Plaval klidně, pravidelně a myslil jen na sebe, na své síly, na rytmus paží. První stovky metrů zdolával ke spokojenosti své i skromného doprovodu.

Jenže v La Manche se ve vteřině všechno mění. Nejhorší ze všeho bylo, že Venclovskému začala vnikat pod brýle agresivně slaná mořská voda. A bylo ještě hůře proto, že žaludek se mu vzepřel přijímat jakoukoli stravu včetně tekutin. A k těmto negativům se přidaly mořské vlny, které si začaly s Venclovským pohrávat, takže se mu zdálo, že plave stále na místě. Anebo to byla již skutečnost? Anglický břeh se rýsoval jakoby na dosah, ale sil ubývalo. Asi šest kilometrů před cílem dal rozhodčí pokyn Venclovského - zcela vyčerpaného - vytáhnout z vody na palubu doprovodné lodi. A nastal jiný boj, boj o záchranu jeho života.

V záznamech sportovních análů se mezi přemožiteli kanálu La Manche v té chvíli jméno *František Venclovský* neobjevilo, avšak jeho sportovní výkon vypověděl, že jde o sportovce, který

ještě své poslední slovo neřekl. Je to patrně především z jeho deníkového záznamu, který pořídil den po plavbě: „Ráno mi bylo strašně špatně, tak mizerně, že se mi celý svět přestal líbit. To je pořád z toho vyčerpání. Nevěřil bych, jak taková plavba v moři dá i trénovanému chlapovi pořádně zabrat. Říkali, že jsem vypadal hrozně, že jsem si nebyl podobný. Snad to uvidím na televizním záznamu. [...] Hlavně že to mám za sebou. Jenže... co vlastně mám za sebou? [...] Jen se nepoddát pocitu poraženectví, jen neklesnout a nesložit zbraně.“¹⁵⁹ Za nejobtížnější část plavby Venclovský považoval přilet domů, do vlasti, kde bude muset vysvětlovat příčiny svého nezdaru. Veřejnost o tom již byla informována, noviny přinesly kusou zprávu, že „pokus čs. plavce Františka Venclovského se nezdařil“,¹⁶⁰ že Venclovský vstoupil do vody vil hodin, ale když se počasí zhoršovalo a on marně bojoval s vysokými mořskými vlnami, „posádka doprovodného člunu ho musela [„] zcela vyčerpaného [„] ve 23 hod, vytáhnout z moře“,¹⁶¹ Ale Venclovský již věděl své. Již třetího dne po svém nezdaru, ještě v Londýně, se svěřil kameramanovi Pavlu Křížkovi, že se na Kanál, který ho pokořil, vrátí. Do svého deníku si poznamenává trudné zkušenosti a úkoly, které příště musejí být bezpodmínečně splněny: Těsně před plavbou se musí třikrát přeholit, do Francie se dostat nejméně dva dny předem, počkat na příhodné počasí, dvě hodiny před startem se dobře najíst, mít brýle s neoprénovou vložkou a dvoje náhradní.

Avšak další zářijové dny patřily docela všednímu životu. Venclovský zprvu ještě dočerpává dovolenou a pak znovu do práce, aby rychle splynul s běžnými sportovními akcemi. Nejdříve se dostavil na tradiční zahájení sezóny v říčce Punkvě 4. října 1970. Plave tu pět set metrů ve vodě plus šest stupňů Celsia. Navíc na zábradlí můstku nad propastí Macochy udělal před mnoha přítomnými tuzemskými i zahraničními turisty dvě minutové stojky, které rád stavěl již od mládí na továrních komínech, na Ještědu či nad vysokými útesy Lomnického štítu.¹⁶² Všichni kolegové přijali s naprostou samozřejmostí, že je mezi nimi, bez sebemenší škodolibosti. A také *Pochvalný list*, který obdržel 6. října 1970 za úspěšné plnění úkolů ve výcvikovém roce 1970 „hovořil“ o tom, že armáda ho neodepsala a že mu nadále věří. Takový náznak byl pro Venclovského v těchto dnech ohromně důležitý, protože věděl, že pozitivní přístup armády, když si do deníku napsal *Neustoupím ani o píd’*,^m bude potřebovat.

Hlas čs. armády nebyl hlasem jediným. Kdo se často pohyboval v blízkosti Františka Venclovského, věděl, že síla jeho vůle je obrovská a že co si tento plavec vezme do hlavy, to zdolá. A tak se nedivme, že vojenský útvar, v němž Venclovský pracoval, obdržel dopis od Přerovských strojíren, které v něm Františku Venclovskému vyslovují dík „za jeho vzorné vystupování v době pobytu v Anglii“¹⁶⁴ a navíc Přerovské strojírně sdělují, „že se vynasnaží umožnit Venclovskému druhý pokus o přeplavání kanálu [La Manche] v příštím roce“¹⁶⁵. Šlo o slova, která František Venclovský potřeboval v prvních dnech a týdnech po své lamanšské prohře ze všeho nejvíce. Potřeboval vědět, že mu lidé stále důvěřují. Byla to získávaná energie, náboj pro další tréninky, které sledovaly stále stejný cíl, zdolání průlivu La Manche, a měly proto plnohodnotnou kvalitu. Venclovský se nesetkal s jedinou výčitkou svého neúspěchu. A tak se mohl ze dna, kam ho přimáčkla neoblomná mořská úžina mezi Francií a Anglií, opět vzepnout. Narovnal se a znovu vykročil k přípravě druhého pokusu. Nejdříve jím byla účast na závodech přes Žermanickou přehradu. Závodů pravidelně organizovala TJ NHKG Ostrava-Kunčice. Tentokrát proběhly v neděli 15. listopadu 1970. Na nich „mezi 23 plavci čtyř moravských oddílů obsadil druhé místo, ačkoli [ostatní] závodníci byli daleko mladší než on.“¹⁶⁶ Samozřejmě nechyběl na vltavské soutěži otužilců na Štěpána - 26. prosince 1970. Plaval trať dlouhou pět set metrů ve vodě o teplotě 0 stupňů Celsia, když vzduch měl tutéž tepelnou hodnotu. Ale ať šly dny za sebou rychle či pomalu, Venclovský měl v hlavě moře. Průliv La Manche. Sám o tomto období později řekl: „Byl jsem zase posedlý, propad' jsem té zatracené plavbě, pořád jsem ji měl před očima.“¹⁶⁷ Připomínaly mu ji také četné dopisy, které přicházely z různých koutů republiky. Přicházely již na podzim roku 1970, ale - podle Pavlínky Venclovské hlavně v lednu a únoru 1971, po odvysílání televizního filmu *Poražený vítěz*¹⁶⁸ dne 12. ledna 1971. Vytvořil jej člověk, který v těžkých hodinách první plavby Františka Venclovského byl úplně jinde, ing. Josef Valchář, režisér Čs. televize. Trpělivě čekal na materiál, z něhož zamýšlel vytvořit film o triumfální plavbě, leč běh oné události přinesl prohru. Vytvořil tedy televizní reportáž o hrdinské plavbě, na jejímž

konci je prohra. Režisérova víra ve Venclovského však nepohasla. Název filmu, *Poražený vítěz*, ukazuje na „zvláštní paradox. Venclovský prohrál, aby [...] vyhráli filmoví tvůrci. [...] Reportáži [již v červnu 1971] nečekaně aplaudovali diváci na Bledu, v Jugoslávii. I porota. Na tamějším mezinárodním festivalu [...] ji] ocenila jako nejlepší sportovní pořad."¹⁶⁹ Takové ocenění těší a dává naději, že i ve vlasti si film *Poražený vítěz* najde ten nejsprávnější přístup nejen běžného diváka, ale i odborníků a těch, kteří Venclovskému až do jeho nezdaru stoprocentně věřili.

Takové byly první reakce. *Zatím* jen slova. Ale nezůstalo jen při nich, později přišly činy. Nejdříve se dala slyšet armáda. Její velení v květnu 1971 vysílá praporčíka Františka Venclovského na Balt, aby podruhé ve svém životě vyzkoušel moře.¹⁷⁰ Celý tento třítydenní pobyt v pohostinném Polsku, s nímž byl Venclovský nadmíru spokojen, popsal sám deníkovým způsobem. Hlavní úkol plnil poctivě, denně trénoval čtyři hodiny v moři a každý den činkami nazvedal deset tun. Voda zde byla vzdor tomu, že se odvíjel máj, s každým ránem chladnější, takže pro přípravu na La Manche výborná. Ozkoušel v ní brýle s neoprénovou vložkou a poznal, že jsou přesně takové, jaké si je představoval. Co se jich týče, věděl, že se příště nemůže spoléhat na jejich koupi až v Anglii; přiveze si je již s sebou. Pobýval zde v péči polských přátel, kteří věděli, proč tu je a kteří obdivovali jeho kuráž a odvalu.¹⁷¹ Také polská televize přijela natočit s ním pár záběrů pro své diváky, takže Venclovský si byl vědom, že se o něm ví, cítil se být poctěn a jakoby na oplátku vkládal ze sebe do své přípravy vše, co jen mohl. Však také zanedlouho po příjezdu z Polska jsme ho již sledovali mezi maratónci na startu na Lipně. Trať měřila patnáct kilometrů, voda v hodině startu dosahovala patnácti stupňů Celsia. František Venclovský doplaval do cíle jako třetí v čase 15:38,56 hodiny. Bylo to v létě, 26. června 1971, v době, kdy se hlásily již prázdniny a Venclovský žil zcela ponořen do příprav na odlet do Anglie. Věděl - a také pocítil, že to nebude jednoduché. Problémy stíhaly problémy. Jeden z nich tvořil nedostatek peněz. Sám píše, že již pro svůj „druhý pokus [...] o zdolání La Manche] věnoval přes jedenáct tisíc Kčs. Je snad náročný, protože shání minimum - 140 liber - devizové krytí?" A dále čteme: „Pravda, Venclovský poprvé neuspěl, ale kdo alespoň trochu logicky uvažuje, musí připustit, že ne vlastní vinou."¹⁷² Ale těmto slovům nikdo rozumět nechtěl. Ani nejvyšší orgány československé tělovýchovy. Z jejich slov cítíme aroganci, nadřazenost, nečitelnost. A tak po řadě peripetií Venclovskému pomohla Čs. televize.¹⁷³ Její sportovní redakce, díky hlavně ing. Josefu Valchářovi, úsilí Venclovského sledovala od samého počátku. Byla to ona, která se na plavce dívala ne jako na pouhé jméno, ale jako na člověka, který ví, čeho chce dosáhnout; který zná své sportovní možnosti; který si dobře spočítal síly a chce je zužitkovat nejen pro sebe, ale pro reprezentaci Československa. Nakonec však přišla *zpráva* z ministerstva národní obrany, že má „přidělené devizové prostředky pro pobyt na celý měsíc"¹⁷⁴, takže do Anglie s ním 27. července 1971 mohl odletět nejen kameraman Pavel Křížek, ale také televizní režisér ing. Josef Valchář.

Co se týče termínu plavby, Venclovský neměl příliš na vybranou. Po rozhovoru s lodním pilotem Noakesem¹⁷⁵ se rozhodl plavat hned, to znamená v pátek 30. července 1971 po půlnoci. Na start v tutéž dobu již na francouzské straně čekalo dalších třicet pět plavců. Ten tam se ocitl plán Františka Venclovského, že do Francie se musí dostat lodí alespoň dva dny před startem! Start se skutečně konal, a to třicet čtyři minut po půlnoci. Zároveň s Františkem Venclovským startoval (doprovázen ovšem jiným pilotem a tedy jinou lodí) také skotský plavec Hamish. Venclovský o tom píše: „Moji přátelé obdivovali jeho styl, až mne to trochu rozčilovalo. Říkal jsem jim, že tady se neplave na krásu. Na Kanálu potřebujete něco jiného než hezký styl."¹⁷⁶ Ale již asi po dvou hodinách Hamish plavbu přes La Manche vzdal - a Venclovský to cítil jako zadostiučinění. Sám plaval „svým stylem", ale rytmicky vyrovnaně. Trochu se obával chvíle, v níž se pokusí najíst. Nepřeje si, aby se opakovaly problémy z první plavby, kdy se mu žaludek jídlu totálně vzepřel. Naštěstí obavy byly zbytečné. Plaval dlouhé hodiny v noční tmě a s ranním svítáním se těšil na východ slunce. *Zatím* se po moři plazí opar. Až se ukáže slunce, všechno bude jakoby snazší. A Venclovský stále „plave pravidelně, pravidelně se krmí, nehubne od obličeje [jako při první plavbě], žaludek je v pořádku a srdce, ten zázračný motor, pracuje přesně, rytmicky, bez sebemenší poruchy. [...] Pilot Noakes si pochvaluje: *Je dobrý, velmi dobrý!*"¹⁷⁷ V poledne má již za sebou více než jedenáct hodin plavby. Voda v moři je teplá šestnáct stupňů Celsia s vzduch nad

hladinou jedenadvacet. Na doprovodné lodi vládne optimismus, ale dole po jejím levém boku plave Venclovský a dobře ví, že ke břehu je ještě daleko a moře v průlivu bývá zrádně vrtkavé. Ale po dalších hodinách plavby se začínají rýsovat bílé stěny doverských skal a pilot „Val Noakes podává na břeh zprávu: *[Venclovský] je výjimečně silný. Od startu jsem měl pocit, že to tentokrát dokáže. Bylo příhodné počasí a to spolu s jeho odhodláním bylo zárukou úspěchu.*^{117&} Dosažený čas v cíli: patnáct hodin a dvacet šest minut.¹⁷⁹ Je to čas sto šedesátého osmého úspěšného plavce přes průliv La Manche.

Až dosud měl všechno dění „v rukou“ František Venclovský, ale teď, když dosáhl anglického břehu, chopili se jeho úspěchu jiní, především novináři. V roce 1971 měli k tomu příležitost poprvé, neboť v tomto roce průliv La Manche ještě nikdo nepřepřel. Všichni, kdo na přeplavbu čekali zároveň s Venclovským, stále ještě čekají... Do Folkestonu, kde byl Venclovský ubytován, se dostávají gratulanti. Z Londýna přijel vojenský atašé. Gratulaci (a jakou!) byla také otázka pilota Noakese a majitele doprovodné lodi Reeda, zda by „za rok nechtěl přeplavat Kanál non stop“.¹⁸¹ Díky televizi se ještě téhož dne o všem dověděly milióny jejích diváků. Čs. televize ohlásila, „že František Venclovský splnil svůj úkol a jako první Čechoslovák vůbec překonal La Manche“.¹⁸¹ Pár dnů, které Venclovský strávil po své plavbě v Anglii, vypadalo úplně jinak, než ty, v nichž teprve čekal na plavbu. Byly plné radosti, gratulací, pozornosti ostatních. Ale bylo třeba pomýšlet na odlet do vlasti. Odlet z Londýna měl Venclovský naplánován na úterý 3. srpna 1971, jen co se ještě o den dříve zúčastní koktejlu, který na jeho počest připravilo čs. velvyslanectví v Londýně. Venclovský na něm strávil příjemné chvíle, mezi něž jistě patřila i ta, v níž mu jeden z přítomných anglických novinářů řekl; „Kdyby 30. července nebyli američtí kosmonauti na Měsíci, byl [... byste] v anglickém tisku šlágrelem číslo jedna! A to proto, že jste Kanál přeplaval ve 40 letech, se zlomenou páteří - a vlastně potřetí v životě jste viděl moře! Nejste profesionál a navíc jste ještě suchozemec!“¹⁸²

A doma? V novinách Františku Venclovskému lapidárně poděkoval Zdeněk Válek, člen redakční rady Nového Přerovska. Napsal, že na Františkův výkon jsme „hrdí i my, Přerováci, kteří jsme denně sledovali jeho přípravu“,¹⁸³

Spánek na vavřínech?

Do Přerova František Venclovský přijel ve středu 4. srpna 1971. Přijel již obdařen čestným titulem *mistr sportu*, kterého se mu dostalo na ÚV ČSTV v Praze hned po příletu z Anglie.¹⁸⁴ Město Přerov ho slavnostně přivítalo ve čtvrtek 5. srpna. Předseda Městského národního výboru Ladislav Jambor „vřele ocenil statečný výkon Františka Venclovského“¹⁸⁵ a snad za všechny Přerovany prohlásil, že jsme na něho hrdí.¹⁸¹

Avšak František Venclovský cítil, že i on dluží poděkování. Proto hned druhého dne po příjezdu z Anglie do Přerova se vrátil na blízký *Donbas* u Tovačova, „kde si s chutí zaplavával jeden kilometr a uprostřed jezera se symbolicky napil domácí sladké vody, v níž se připravoval na svůj [druhý,] úspěšný pokus [plavby přes průliv La Manche].“¹⁸⁷ A nebylo to jen „vydatné osvěžení, které přišlo po velkém výkonu a namáhavé cestě domů velice vhod“, bylo to také nádherné díkůvzdání zdejší přírodě, která mu ke všemu po léta dopomáhala.

A ještě jednu povinnost měl Venclovský s přicházejícími dny, odepsat na desítky dopisů a telegramů. Začaly přicházet ze všech možných míst. „Na jeden [dopis] však odpovídá ihned. [... Jan] Novák z Pardubic mu mimo jiné píše: *Když jsem se dověděl, že jsi úspěšně doplaval, tlouklo mně celý den srdce. Byl jsem v duchu s Tebou a zažil jsem nesmírný pocit štěstí, že jsi to dokázal právě Ty! Jestli dovolíš, chtěl bych převzít Tvoji štafetu a v roce 1974 se o Kanál pokusit také. Tvůj osobní příklad se nedá vyjádřit slovy, prostě byl jsi fantastický!*“¹⁸⁸ Četné dopisy obsahovaly také pozvání k besedám, kterých Venclovský absolvoval stovky, avšak jejich sledování si za cíl tato kniha neklade. Ostatně doména Františka Venclovského nebyla na pódiu nebo v čele sálu se shromážděnými posluchači, ale ve vodě. V ledové vodě koupališť, přehrad, jezer a řek. A tak nevidíme, že by těžil ze své popularity na úkor běžného sportování. Naopak. Využívá hned prvního pozvání na veřejné vystoupení otužilců v Litochovicích nad Labem. Konalo se v sobotu 11. prosince 1971. Je snad samozřejmé, že sem nepřichází jako „řadový“ otužilec, ale jako přemožitel kanálu La Manche a tak je také přivítán, všeobecným potleskem.¹⁸⁹

Ale pak se již soutěží a -jako v každém klání, také zde platí jen a jen otužilecké schopnosti. Avšak přítomnost Venclovského teď (pochopitelně) přidává akcím ledových mužů na lesku. V Litochovicích nad Labem i v Praze na Vltavě, kde měli zimní plavci tradiční sraz 26. prosince 1971. František Venclovský na Vltavě plaval trať pět set metrů ve vodě teplé pět stupňů Celsia při teplotě vzduchu nula stupňů.

Na počátku roku 1972 zaplňují stránky přerovského denního tisku výsledky volby nejúspěšnějšího sportovce okresu v právě uplynulém roce. Venclovský v nich bezkonkurenčně obsadil první místo, když se navíc objevil mezi oceněnými vůbec poprvé. A nezůstalo jen u toho. Také v rámci kraje obsadil z deseti vybraných nejlepších sportovců první pozici. Je to svědectví, že jeho popularita po přeplavbě kanálu La Manche neobyčejně vzrostla, Nicméně vzdor tomu Venclovský vede docela normální sportovní život. Zúčastňuje se běžných závodů otužilců¹⁹⁰ a nezapomíná přitom ani na lehkou atletiku, Avšak roční průměrný počet jím absolvovaných akcí postupně narůstá. Jednotlivé oddíly najednou jako by ožily, rády zvou Venclovského mezi sebe. Je to pochopitelné. Mnozí zimní plavci v něm spatřují svůj vzor a navíc jde o osobu, která přitahuje i diváky. Lidé ho chtějí vidět na vlastní oči, plavci si s ním chtějí porovnat své síly. Pro Venclovského to ovšem znamenalo obrovskou zátěž. Je povoláním voják, musí plnit své každodenní úkoly a víkendové závody ho „vyhánějí“ z domova. Jenže sláva a obdiv domov nahradit nemohou. Víme o tom, ale ví o tom i František Venclovský?

Běží měsíce a roky. Na sportovní činnosti Venclovského se nic nemění. Znamená to, že již splynul s ostatními otužilci a pěstuje zimní plavbu jen pro vítězství v různých oddílových závodech? Znatelné oživení jeho činnosti pozorujeme v roce 1975. Kromě již běžné jeho účasti v akcích jednotlivých plaveckých oddílů ho nalézáme mezi absolventy Tělovýchovné školy Českého ústředního výboru ČSTV v Plzni, v níž se vyškolil na cvičitele otužilců III. třídy. K výkonu této funkce ho pak opravňoval Průkaz cvičitele¹⁹¹ z 12. 4. 1975.

O minulých letech jeho sportování víme, že na rozdíl od ostatních měl před sebou náročný cíl: přeplavat kanál La Manche, Byl to cíl konečný? Mohl jím být, ale to by pro Františka Venclovského sportování zplanělo. A Venclovský se cítil stále na víc. Tušili jsme to, a proto bylo jen otázkou času, kdy nás překvapí nějakým novým záměrem.

Stalo se tak v létě roku 1975. Nové Přerovsko¹⁹² přineslo uprostřed léta tuto noticku:

Nejlepší plavecký výkon

Mistr sportu František Venclovský a Václav Zídek z Hostivaře Praha absolvovali v sobotu 26. července za nepříznivých povětrnostních podmínek při teplotě vltavské vody +14°C maratónskou trať 40 km ze Slap do Prahy. Trať absolvovali za 11:25,16 hod. Je to jeden z nejlepších plaveckých výkonů v dálkovém plavání dosažený v ČSSR.

Po několikaleté pauze, v níž se o Venclovském tu a tam objevila zpráva o jeho besedě nad filmy *Poražený vítěz* a *La Manche - můj osud*, se plavec znovu připomenul tímto hodnotným sportovním výkonem na domácím, vltavském toku. Oba plavci zprvu plavali dvacet osm kilometrů ve vodě teplé jedenáct stupňů Celsia a teprve pak, zbývajících dvanáct kilometrů z Vraného do Prahy, byla voda již o tři stupně teplejší, a to při teplotě vzduchu patnáct stupňů Celsia. Jejich výkon byl ve sportovních kruzích všeobecně považován za nejlepší výkon československých maratónců v extrémních podmínkách. Můžeme si tedy myslet, že činnost Františka Venclovského po přeplavání La Manche byl spánek na vavřínech? Krátká zpráva, kterou přinesl denní tisk, jsme chápali jakoby přípravu čtenářů na oznámení, které přišlo týden nato, že „dva čs. plavci vytrvalci, mistři sportu František Venclovský z Přerova a Jan Novák z Pardubic“,¹⁹³ se možná pokusí znovu přeplavat průliv La Manche. A byla to úvaha vskutku vážná. Možnost přeplavby se vynořila náhle - a bez strašáku v podobě devizového krytí či povolení k odletu. Oba plavci dostali pozvání k účasti na „100. výročí první přeplavby kanálu La Manche anglickým námořním kapitánem Webbem. Oba naše plavce pozvala Channel Swimming Assotiation, jedna z asociací, která pokusy o zdolání kanálu organizuje“.¹⁹⁴ Avšak to, co v přerovském tisku čteme, že totiž „je samozřejmé, že oba naši reprezentanti využijí svého pobytu [v Anglii] k [svému] druhému překonání průlivu“, za naprostou samozřejmost nepovažují. Přeplavba u aktéra předpokládá vynaložení obrovské námahy po nesmírně náročném tréninku a něco takového se přece jen nerealizuje *na počkání*. A měli bychom si také uvědomit, že s každým rokem věku je přeplavba obtížnější, zvláště když plavec již oslavil své čtyřicáté narozeniny, a to před třemi roky.

Nicméně od Františka Venclovského se dalo očekávat leccos neočekávaného. Byla by to příležitost znovu se „vytáhnout“ a dokázat, že ať už byl do něho jako sportovce vložen jakýkoli vklad, nebyl zbytečně vyhozenými prostředky. A tak zpráva, že oba naši otužilci odletí do Anglie již za pár dnů, 12. srpna 1975, všechny ty, kdož je sledovali, uvedla do jistého napětí: Zdolají průliv La Manche opravdu znovu?

Avšak čas, který měli oba naši sportovci v Anglii vyměřen, byl dostatečně dlouhý, takže s rozhodnutím nemuseli pospíchat. Ostatně nebyli pozváni na start přes průliv, ale na slavnost. Jenže lze si představit takovou slavnost bez sportovního klání? Oba českoslovenští plavci jsou postaveni do internacionální štafety, která se nepoplave přes nic menšího než La Manche. Štafeta proběhla 18. srpna a její účastníci trať zvládli za jedenáct hodin a 29,5 minuty. Ačkoli šlo o štafetu mezinárodní, akce byla ryze anglická, takže vědomost o ní do české sportovní veřejnosti pronikla jen sporadicky.

Ti, kteří usoudili, že se Venclovský znovu pokusí přeplavat La Manche, měli pravdu. Když byl Venclovský „pozdán do Doveru ke srazu všech dosud žijících přemožitelů kanálu La Manche“,¹⁹⁵ bez váhání se rozhodl pokoušet La Manche podruhé. Ačkoli důvod jeho cesty do zahraničí byl jiný, v jeho nitru začala myšlenka na druhý pokus postupně převládat. „Dlouhé dny čekal na uvolnění doprovodné lodi, její posádky a také na příhodné mořské podmínky“,¹⁹⁶ ale naděje se nevzdával. Doprovodná loď i s posádkou se uvolnila v sobotu 30. srpna. Mořské podmínky se zdály být příhodné, a tak se František Venclovský „v 0.26 hodin [...] vydal na dalekou a dramatickou plaveckou pouť z Capes Grinzes na francouzském pobřeží do Anglie“.¹⁹⁷ Věděl dobře, co taková plavba obnáší, ale žádné těžkosti a vyčerpávající dřina ho nemohly odradit. Kolik námahy musel podstoupit, aby se sem dostal poprvé a podruhé a teď, když je zde, by se měl jen nečinně dívat na mořskou hladinu? Právě teď, když jsou zde všichni dosud žijící přemožitelé lamanšského průlivu, má k přeplavbě báječnou příležitost, může se blýsknout nejen před laickým světem, ale i před nimi. O průběhu jeho plavby však mnoho nevíme, neboť s sebou (z pochopitelných důvodů) neměl - kromě své ženy Pavlíny - žádný doprovod, který by jeho pobyt v Anglii sledoval a komentoval nebo pořizoval filmovou dokumentaci. Veřejnost se o jeho plavbě dověděla ze zprávy vydané Československou tiskovou kancelář (ČTK). Podle ní Františka Venclovského potrápila velká naftová skvrna plovoucí na mořské hladině a navíc ho obklopily mořské řasy a traviny. Na základě konečného výsledku usuzují, že s naftovou skvrnou i řasami a travinami zápasil úspěšně. Avšak ani tentokrát mu moře nedarovalo jen tak ani píď. Ještě nedaleko anglického pobřeží mu znovu zahrozilo, a to odlivem. Ten by ho stáhl od břehu zpět do moře. A tak Venclovský sebral všechny dosud nastřádané síly a v samém závěru namáhavé plavby [ještě] dokázal zrychlit tempo. „Ve 14.10 hodin byl již vítán bouřlivým potleskem rekreantů na pláži anglického pobřeží. Svěží, usměvavý, spokojený.“ A k údivu všech přihlížejících si „pod bílými doverskými útesy [...] zaběhl slavnostní stovku.“¹⁹⁸ Jako by čtyřicet šest kilometrů trati, kterou uplavál za třináct hodin a dvaatřicet minut, byla jen cesta za roh do krámu.

Snad to bylo právě Venclovského druhé pokoření průlivu La Manche, které přivedlo dalšího Přerovana, Zdeňka Joukla, k stejnému rozhodnutí. O plavecké úspěchy Františka Venclovského a Jana Nováka se zajímal už po několik měsíců a teď se rozhodl oba plavce následovat.¹⁹⁹ Ale od rozhodnutí k činu cesta ještě daleká. Reálná naděje svítla až 14. února 1981 po jubilejním desátém ročníku *Brněnského kilometru* na řece Svratce, když Zdeněk Joukl z osmdesáti čtyř závodníků byl jedním ze dvou, kteří se rozhodli zdolat nejdelší trať vyhlášených závodů. Joukl sice doplaval jako druhý, ale „v naprosté pohodě a fyzické síle“.²⁰⁰

Po návratu z Anglie František Venclovský splynul s běžným sportovním životem. Byla-li jeho sportovní činnost bohatá, zůstala vskutku bohatá i nadále. S podzimem přišla 5. října 1975 účast na plavbě otužilců v řece Punkvě (pět set metrů, voda 7 stupňů Celsia), pak závod Napříč Chocní a Napříč Žermanickou přehradou. Závodem Napříč Žermanickou přehradou, který se uskutečnil 2. listopadu 1975 při teplotě vody deset stupňů Celsia a v němž Venclovský doplaval jako třetí, na čas své zimní plavání nuceně ukončil.

Za normálních okolností by následovala vánoční exhibice na Vltavě v Praze, ale na té tentokrát chyběl. Důvod byl vážný, dověděli jsme se o něm z tisku. V polovině prosince byl znovu

hospitalizován na klinice v Hradci Králové. „Praskl mu platinový drát na krční páteři. [...] Při odjezdu z Přerova [... řekl]: *Věřím, že ještě nepůjdu do starého železa a ve sportu něco dokážu.*“²⁰¹ To ještě nevěděl, že „v Praze bylo provedeno vyhodnocení plaveckých maratónů v ČSR“ a že „v kategorii veteránů byl vyhlášen jako nejlepší maratonec“²⁰² právě on.

K rozloučení daleko

Zimní plavecké akce počátku roku 1976 se chlubit přítomností Františka Venclovského sice nemohly, ale to vůbec neznamená, že byl zapomenut. Jen ostatním závodníkům chyběl. Jeho plavba v každém závodě byla důvodem k poměřování sil a pro každého plavce zkouškou sama sebe. A tak František Venclovský jakoby s nimi stál na startu a plaval. Však také v jeho sbírce sportovních diplomů jsme mohli najít Čestný diplom, který mu věnují „účastníci XII. ročníku soutěže zimních plavců ve Vratimově“ z třetího ledna 1976 a v němž mu „přejí brzké uzdravení“.²⁰³ Nebo v únoru téhož roku TJ Lokomotiva Brno-Komárov mu zasílá Čestné uznání „za dlouholetou obětavou spolupráci propagační, organizační a publicistickou pro popularizaci našeho [zimního plaveckého] sportovního odvětví“. Takové počínání tělovýchovných jednot snad v nejednom z nás vyvolává domněnku, že se František Venclovský teď s největší pravděpodobností zaměří na práci s mládeží. Avšak kdybychom takovému pokušení podlehlí a chtěli ho z běžného otužileckého plavání přesunout jen k cvičitelské činnosti, velmi bychom se zmýlili. Československý svaz tělesné výchovy mu sice 25. května 1976 udělil jakoby na závěr jeho sportovní dráhy další čestný titul, a to *zasloužilý mistr sportu* „za vynikající sportovní výkony a mimořádné úspěchy, kterými proslavil československou tělesnou výchovu“, ale František Venclovský chápe udělení čestného titulu jako závazek a snad i výzvu, neboť otužilectví je již více než desetiletí neoddelitelnou součástí jeho bytosti. Možná znamenalo i posilu, ale s jeho dalším sportováním mělo jen nepatrnou souvislost. Venclovský sice cítí poctu, ale lze tvrdit, že i bez ní by pracoval v dalším čase stejně houževnatě jako dosud. A kdyby se tak stalo, Venclovský dosáhl v zimním plavání takových hodnot, že měl „nárok“ nejen na ukončení své sportovní činnosti, ale i na pomyslný zápis do dějin zimního otužování mezi vzory pro současníky i příští generace. Ve skutečnosti má k ukončení své sportovní dráhy ještě velmi daleko. K zimnímu plavání se znovu vrací na podzim, 3. října 1976, účastí na plavbě v Punkvě, v níž absolvoval pět set metrů dlouhou trať ve vodě teplé šest stupňů Celsia. Punkvou *začíná* a pokračuje různými akcemi tohoto druhu, kterých proti minulému roku v jeho účastnickém kalendáři přibýlo (manifestační plavba v Přerově na počest 17. listopadu; „Třebíčská 500“, konaná v Jihlavě; III. ročník otužilců na Otavě). A podobně tomu bylo i v dalších letech. Avšak záhy se ukázalo, že tenhleten „kolotoč“ plaveb Františka Venclovského stoprocentně neuspokojoval. Pro naplnění svých otužileckých ambicí i nyní (v seniorském plaveckém věku) potřebuje ještě něco víc než to, co je víceméně běžné. Snad cítí, že s postupujícími léty stále dokonaleji splývá s ostatními otužilci a má niternou potřebu znovu se odlišit. Ačkoli vyvíjí sportovní činnost téměř výlučně ve skupině, občas chce zaujmout také zcela sám (vzpomeňme třeba exhibičního vystoupení ve Špindlerově Mlýně). Příležitost k tomu našel v Maďarsku, kde v městě Paks přeplaval non stop Dunaj. Rozumí se, že řeku přeplaval jako otužilec, neboť se psal teprve osmý březen 1981 a v tom čase její voda byla teplá jen tři stupně Celsia. Pobyt Františka Venclovského v této ledové vodě byl odměřen na jednu hodinu, což představuje zimní plavecký výkon evropské kvality.²⁰⁵

Roku 1981 se uzavírá dvacetiletí otužilecké činnosti Františka Venclovského. Jsou to léta bohaté sportovní aktivity, léta osobní houževnatosti, vytrvalosti a vůle, projevované v osobním životě stejně jako ve zdolávání překážek na cestě za vytčenými sportovními cíli. František Venclovský se přiblížil svému životnímu jubileu, které bývá příležitostí k prvnímu většímu bilancování. Domníváme se, že v této pozici může být spokojen. Splnil se mu životní sen — a to se každému nepodaří. *Pamětní list*, kterého se mu dostalo 30. října 1982 od TJ Spartak Lipník nad Bečvou akterý byl vydán k „90. výročí [zdejší] tělovýchovy“, mu vyjádřil -jakoby opožděně také k jeho padesátinám - „uznání a poděkování za záslužnou práci“.²⁰⁶ Podobných ocenění se v osmdesátých letech dostává Venclovskému více. Například Organizační výbor mezinárodní sportovní soutěže ČSS ve sportovní gymnastice a okresní výbor ČSTV v Olomouci mu „uděluje Čestné uznání [...] za iniciativní plnění úkolů spojených s přípravou a provedením mezinárodní sportovní soutěže

československé spartakiády ve sportovní gymnastice mužů a žen 20-26. 8. 1984 v Olomouci".²⁰⁷ Nebo Okresní výbor Českého svazu protifašistických bojovníků v Přerově mu 25. února 1986 uděluje při příležitosti výročí Přerovského povstání [!] Pamětní odznak".²⁰⁸ A nebyl by to Venclovský, kdyby i v těchto letech nemyslel na lehkou atletiku. Nevíme, nakolik ji pěstoval, ale atletických závodů, konaných v armádě více méně pravidelně, se zúčastňoval dosud, i když již méně často než v mladých letech. A box? V polovině osmdesátých let mu František Venclovský byl velmi blízko, a to jako masér Dukly Olomouc a od září 1985 také jako rozhodčí. Tuto kvalifikaci získal „na základě absolvovaného školení a přezkoušení před krajskou komisí rozhodčích v Olomouci dne 10. 9. 85 [...] a složením závěrečných zkoušek" s platností na čtyři roky, tedy do desátého září 1989.²⁰⁹

Sportovní diplomy Františka Venclovského jsou svědectvím o jeho nepolevující činnosti. Ty, které získal v soutěžích organizovaných TJ NUKG Ostrava-Kunčice, zachycují nejen jeho účast na závodech, ale také kvalitu sportovního výkonu. Již dříve jsme se zmínili o tom, že ostravským otužilcům šlo o její měřitelnost. Proto vymezili přesné soutěžní podmínky a ty pak dodržovali. Ačkoli tenkrát se k nim přihlásily i jiné tělovýchovné jednoty, v praxi zůstaly při starém, bez hodnocení. (TJ Spartak Choceň dokonce přes proklamaci, že trať se plave „při soutěži",²¹⁰ čas neměřila.) Možná i proto měly plavecké akce otužilců stále exhibiční charakter. Diváků neubývalo, takže na obou stranách vládla spokojenost. Avšak František Venclovský spolu s dr. Janem Novákem přišli na zpestření svých plaveb. Oba jako přemožitelé průlivu La Manche se v létě roku 1989 rozhodli pro dálkovou plavbu v sibiřské řece Angaře. Sibiř samozřejmě oběma československým zimním plavcům zaručovala, že přiletí-li sem, najdou v ní po dlouhé cestě v širokém říčním korytě vodu, která jim bude stoprocentně vyhovovat. Navíc se tato cesta oběma borcům jevila z hlediska dostupnosti jako bezproblémová. Šlo o *východní blok*, spřátelenou zemi, takže získat potřebné cestovní doklady vskutku nebyl žádný problém. Samotná Angara, vytékající z jezera Bajkal, je přivítala 21. srpna 1989. Angarskou trať pak František Venclovský a dr. Jan Novák plavali jako štafetu. Teplota vody byla patřičně nízká, sedm stupňů Celsia, a naši zimní plavci v ní společně uplavali pětáctýřicet kilometrů za jedenáct hodin a pětáctýřicet minut. Šlo tedy o výkon naprosto neobvyklý. Nevíme o nikom na světě, kdo by dokázal v tak chladné vodě plavat tak dlouho. „Blahopřejeme k vynikajícímu otužileckému a dálkoplaveckému výkonu",²¹¹ ozvala se TJ Lokomotiva Nymburk a vyslovila tak uznání oběma zasloužilým mistrům sportu určitě za všechny československé otužilce.

Po velkých akcích se sluší, je-li zájem vědět o nich něco více, podělit se o dojmy a zážitky. František Venclovský je o to žádán a neodmítá. Zúčastňuje se stovek besed a realizuje spoustu přednášek (především ve školách), které doplňuje promítáním filmů ze svých plaveb v moři. Školáci (i učitelé) ho mají rádi. „Děkujeme Vám co nejsrdečněji za Vaši milou návštěvu a přátelskou besedu. Váš obdivuhodný sportovní výkon je pro nás příkladem, kterým se chceme řídit ve své školní práci i v budoucím životě" vyjadřují své cítění „žáci a pedagogický kolektiv"²¹⁸ *Základní devítileté školy bratří Cervíů z Olomouce*. Avšak sibiřská plavba Františka Venclovského a RNDr. Jana Nováka nezůstala osamocena. Již v následujícím roce, v létě 1990, se oba zimní plavci k vodám Sibíře vrátili. Nechystali se však plavat v řece Angaře, tentokrát se rozhodli zdolat samotné jezero Bajkal, o kterém zasvěcení říkají, že je to perla Sibíře. K přeplavbě nastoupili 15. 8. 1990. Vzhledem k tomu, že neobklopovali žádní novináři a že je nedoprovázela žádný kameraman s režisérem, o jejich plavbě toho mnoho nevíme. Inu, jezero Bajkal není kanál La Manche. Třebaže je křišťálově průzračné, dosud k přeplavbě nikoho nezlákalo. František Venclovský a dr. Jan Novák se o to pokusili jako první lidé na světě (bez toho, aby se o nich psalo v Guinnessově knize rekordů). Délku tratě sice neznáme, ale spolehlivě víme, že oba českoslovenští zimní plavci plavali bok po boku sedm hodin a dvacet sedm minut ve vodě teplé devět až dvanáct stupňů Celsia. Venclovský s ploutvemi, dr. Novák (jako podstatně mladší) bez ploutví. V souvislosti s touto plavbou se sice často mluví o světovém rekordu, ale neuvádí se, v čem onen světový rekord spočívá. Nejspíše jde o délku pobytu v tak chladné vodě. Jenže soutěže tohoto druhu neexistují, řekněme tedy raději, že jde o neobyčejně cenný plavecký výkon, který nemá ve světě obdoby. Ale sledujeme-li Františka Venclovského, vyvstává otázka: Splnilo se

touto plavbou jeho očekávání? Obě náročné sibiřské plavby přece jen zůstaly sportovní veřejností jakoby opomenuty, jejich ohlas se ani zdaleka nepodobal ohlasu někdejší přeplavby kanálu La Manche. Proč tomu tak bylo? Nevíme. Snad proto, že sibiřské plavby se odehrály mimo pozornost ostatního světa, v ústraní daleké (pusté a nám málo známé) Sibíře; v končině, kterou nebrázdili (za stejným cílem) sportovci z nejrůznějších zemí světa. Možná že právě tato okolnost oba borce přiměla napříště podniknout větší plaveckou akci doma, v Československu, ve slovenské přírodní rezervaci Dunajský Klatov. Plavbu uskutečnili na samém konci roku, 28. prosince 1991. Voda měla teplotu jen dva stupně Celsia a oba zasloužili mistři sportu v ní zaplavali hodinovku. Zájem o jejich plavbu byl veliký, dokazuje to přítomnost slovenské, maďarské a rakouské televize. Diváků z okolí se sešlo nepočítané. Takovou podívanou si pochopitelně nikdo nechtěl nechat ujít, vždyť šlo o událost naprosto nevídanou, která navíc slibovala přinést neopakovatelný divácký zážitek. A vskutku! František Venclovský a dr. Jan Novák podali ojedinělý výkon - co do délky pobytu v ledové vodě výkon světový. A za stejně tak kvalitní nutno považovat pobyt Františka Venclovského v ledové vaně v hanáckém Stražisku o pět let později, 6. dubna 1996. Venclovský v ní vytrval padesát minut při teplotě vody jen jeden stupeň Celsia. V té době ve sportovním světě sice platil za živou legendu dálkového a zimního plavání, avšak lidé z jeho nejbližšího okolí si většinou ani neuvědomovali, co všechno za jeho plaveckými cestami stojí, kolik vůle, námahy a vypěstované síly; netušili, že často tam, kde jiní končili, Venclovský dokázal výkon zvýšit a znovu se drát kupředu, znovu a znovu překonávat sám sebe. Avšak *Cenou města* [Přerova], Medailí J. A. Komenského, kterou obdržel 28. listopadu 1996 „za vynikající celoživotní sportovní úspěchy a reprezentaci města”,²¹³ se dlouho nepyšnil. Chtěla tomu náhoda. Někdy na samém konci listopadu nebo na počátku prosince 1996. Při údajné autonehodě u přerovské sokolovny skončil náklad valníku, který tvořily výrobky ze železa, na dně ledové řeky Bečvy. Pomocnou ruku v nepříjemné situaci, jako již nejednou v minulosti, podal František Venclovský. Bez váhání vstoupil do chladných bečevských vln a „lovil“ náklad jak jen mohl. Nebylo to snadné, trvalo to dlouho. Příliš dlouho. Déle, než mohl unést i dobře trénovaný zimní plavec. A Venclovský z vody nevystoupil. Proč své možnosti podcenil? Chtěl být obdivován? Byl přesvědčen, že vydrží vše? Skutečnost se odvíjela jinak. Náklad byl zachráněn, ale Františka Venclovského nato postihly nepříjemné zdravotní potíže.

Podchlazený (na 32 stupňů Celsia) byl dopraven do přerovské nemocnice.

Léčení probíhalo úspěšně. Zdálo se, že vše bude znovu v pořádku. Zdálo se. Za pár dnů byl František Venclovský sice opět doma, mezi svými, avšak zdravotní problémy nezmizely. Nebylo vyhnutí, Venclovský se musel do nemocnice vrátit. Netušil, že je to naposled. Embolie mu přivodila předčasnou smrt. Psal se 13. prosinec 1996.^{21/}

Poznámky

- 1 Liška, František: František Venclovský — 33letý, rodák z Lipníku n. Beč. Rudé právo, 8. 11. 1965.
- 2 Tamtéž.
- 3 Šlégr, Miroslav, Obrana lidu, březen, 1962.
- 4 Zpravodaj, 1930, č. 527, s. 1
- 5 Tamtéž.
- 6 Šlégr, Miroslav. Obrana lidu, březen 1962.
- 7 Nicek, Ladislav: Mroží se nebojí mrazu. Z neurčeného časopisu.
- 8 Tamtéž.
- 9 (Du), V otužování je zdraví pracujících. Kroměřížská jiskra, 10. 2. 1963.
- 10 Tamtéž
- 11 Tamtéž.
- 12 Původní a nynější název města: Zlín.
- 13 Brejčák, Josef: Zkusíte to také? Obrana lidu, č. 9, 3. 3. 1963.
- 14 Viz poznámku č. 11.
- 15 Brejčák, Josef: Zkusíte to také? Obrana lidu, č. 9, 3. 3. 1963.
- 16 Svít, Gottwaldov [dnešní Zlín], č. 20, 12. 3. 1963.
- 17 Podle MUDr. Mojžíra Mohapla.

- 18 Také RNDr. Ladislav Nicek poté usoudil, že práci mimo Svaz úspěšně rozvíjet nelze, a proto i on založil skupinu zimních plavců, Tělocvičnou jednotu Lokomotiva Olomouc.
- 19 Voda je ještě příliš teplá. Nová svoboda, 17. 10. 1963.
- 20 Zevrubný rozbor jednotlivých sportovních odvětví a disciplin z hlediska jejich estetického působení na diváka není smyslem předkládané knihy.
- 21 Voda je ještě příliš teplá. Nová svoboda, 17. 10. 1963.
- 22 Tamtéž. Podle jiného dokladu byla voda teplá jen 5 stupňů Celsia: Otužilci zahájili. Nové Přerovsko, 12. 10. 1963.
- 23 Otužilci zahájili. Nové Přerovsko, 12. 10. 1963.
- 24 Voda je ještě příliš teplá. Nová svoboda, 17. 10. 1963.
- 25 Křest přerovských otužilců. Nové Přerovsko, č. 2, 11. 1. 1964.
- 26 Úsek řeky mezi sokolovnou a elektrárnou. —r—: Start otužilců v Přerově. Nové Přerovsko, č. .5, 1. 2. 1964. Nebo: Otužilci také v Přerově. Československý sport, č. 22, 31. 1. 1964.
- 27 Olomoučtí plavci. Československý sport, č. 128, 30. 6. 1964. Jiný pramen uvádí celkový počet plavců patnáct, z toho čtyři ženy): Maratón ve vodě. Stadion, č. 32, 7. 8. 1964.
- 28 Maratón ve vodě. Stadion, č. 32, 7. 8. 1964.
- 29 - JS -: Plaval nepřetržitě více ja kpět hodin! Nové Přerovsko, č. 38, 12. 9. 1964.
- 86
- 30 Tamtéž. Stejného času dosáhl také D. Eremiáš (ve 2. třídě) z Hostivaře a Libuše Vlachová z téhož oddílu doplávala v čase jen o devět minut horším (viz: Mladý svět, č. 39, 1964).
- 31 Otužilci Slavie VŠ Olomouc. Československý sport, 6. 10. 1964.
- 32 (dá): Cil: La Manche. Nová svoboda, č. 295, 10. 12. 1964.
- 33 Údaje o teplotě vody i vzduchu, jež považuji za správné, jsem převzal z diplomu, který obdržel František Venclovský. Večerní Praha č. 305 z 28. prosince 1964 uvádí teplotu vody tři stupně a teplotu vzduchu jeden stupeň Celsia pod nulou.
- 34 Přerovský otužilec František Venclovský. Nová svoboda, č. 4, 5. 1. 1965.
- 35 Otužilci také v Punkvě. Československý sport, č. 36. Ostrava. 12. 2. 1965.
- 36 (cz): V ledových vodách našich řek. Nová svoboda, č. 42, 18. 2. 1965. Článek se týká také otužilců z Lokomotivy Olomouc, takže lze se domnívat, že v tomto případě se plavby na Dunaji otužilci ze Slavie VŠ - a tedy ani Venclovský - nezúčastnili.
- 37 Československý sport, 28. a 29. 6. 1965.
- 38 Citace v úvodu nepodepsaného článku Sám v ledové vodě, jehož podstatnou část tvoří text Františka Vichra, předsedy oddílu zimních plavců TJ NHKG (nyní NH).
- 39 Tamtéž.
- 40 Tamtéž.
- 41 Bejček, Vratislav: „Tulenísport“ bez tuleňů. Československý sport, 23. 12. 1965.
- 42 Macocha už nestačí. Československý sport, č. 235, 5. 10. 1965.
- 43 Nová svoboda, č. 240, 7. 10. 1965.
- 44 Rudé právo, č. 310, 8. 11. 1965.
- 45 Tamtéž.
- 46 Nové Přerovsko, 11. 12. 1965.
- 47 Liška, František: František Venclovský — 33letý, rodák z Lipníka n. Beč. . Rudé právo, 8. 11. 1965.
- 48 Tamtéž.
- 49 Bejček, Vratislav: „Tulení sport“ bez tuleňů. Československý sport, 23. 12. 1965.
- 50 Tamtéž.
- 51 Tamtéž.
- 52 Otužilci do Prahy. Nová svoboda, 8. 12. 1965.
- 53 Tradiční vánoční exhibice. Československý sport, 27. 12. 1965.
- 54 Správné s největší pravděpodobností Arnot.
- 55 V Ostravě za mezinárodní účasti. Nová svoboda, 30. 12. 1965.
- 56 Práce, 28. 12. 1965.
- 57 —JS-: Otužilci v Prosenicích. Nové Přerovsko, č.1, 8. 1. 1966.
- 58 Venclovský první ve Vratimově. Stráž lidu, č. 4, 11. 1. 1966.
- 59 Otužilci se konečně dočkali. Československý sport, č. 14, 18. 1. 1966
- 60 Tamtéž.
- 61 Zítřa otužilci v Lipníku. Nové Přerovsko, č. 3, 22. 1. 1966.
- 62 -JS-: Vrtochy zledovatěle Bečvy. Nové Přerovsko, č. 6, 12. 2. 1966.
- 63 —JS-: Maratón nevyhrál, ale nezklamal. Nové Přerovsko, č. 27, 9. 7. 1966.

- 64 Tamtéž. Bučko byl člen oddílu NHKG Ostrava-Kunčice.
- 65 (JD): Distančních závodů... Československý sport. 9. 11. 1966.
- 66 Viz stk: Napříč Vltavou i kanálem La Manche. Svobodné slovo, 27. 12. 1966.
- 67 Tamtéž.
- 68 Otužilci na Vltavu. Nová svoboda, č. 301, 16. 12. 1966.
- 69 (dá): Otužilci netáhnou? Nová svoboda, 14. 1. 1967
- 70 Tamtéž
- 71 . -dá-: Otužilci na Bečvě. Nová svoboda, 24. 1. 1967.
- 72 (čt) Otužilci poprvé v Třinci. Československý sport, 13. 2. 1967.
- 73 Otužilci v Tatrách. Nová svoboda, 17. 5. 1967.
- 74 Nová svoboda, 23. 9. 1967.
- 75 V neděli zahájí zimní plavci... Rudé právo, 4. 11. 1967.
- 76 Mladá fronta, 27. 12. 1967 a 28. 12. 1967. Práce, 27. 12. 1967.
- 77 Československý sport, 23. 12. 1967.
- 78 Tamtéž.
- 79 (BM): Plavecká neděle mezi ledy. Československý sport. Ostrava, 5. 1. 1968. Viz též: (lek): To chce pořádný trénink! Nová svoboda, č. 7, 9. 1. 1968.
- 80 Angličané trénují! Československý sport. 4. 1. 1968.
- 81 Československý sport (ostravská redakce) z 8. 1. 1968 uvádí v článku Skokem do ledové tříště, že „skok z 1 O metrové věže, [který provedl Ivan Šumný z NHKG a kterým byly závody zahájeny], jakož i další průběh závodů sledovalo 1500 prokřehklých diváků“.
- 82 Poznámky z bloku. Československý sport. Ostrava. 9. 1. 1968.
- 83 Dr. ing. Lubomír Nohavica: Proč se bojíte ledové vody. Sport NHKG (oddílový bulletin). 1968.
- 84 Tamtéž.
- 85 Witzová, Věra: Lední doporučení pro ženy. Československý sport, Ostrava. 10. 1. 1968.
- 86 (mo): Prohlášení plavců-otužilců. Nová svoboda, Ostrava. 18. 1. 1968.
- 87 Tamtéž.
- 88 Otužilci dokazovali otužilost. Stráž lidu. Olomouc. 26. 1. 1968.
- 89 1. celostátní sraz otužilců. Stráž lidu. Olomouc. 26. 1. 1968
- 90 Čudek, Vlastimil: Cíl přerovského plavce-otužilce: PŘEPLAVAT LA MANCHE. Nová svoboda, 28. 1. 1968.
- 91 Tamtéž.
- 92 Tamtéž.
- 93 Kolmáš, Josef: Kdy přeplave první Čechoslovák...Mladá fronta, 28. 2. 1968.
- 94 Mladá fronta, 28. 2. 1968.
- 95 Čudek, Vlastimil: Cíl přerovského plavce-otužilce: PŘEPLAVAT LA MANCHE. Nová svoboda. 28. 1. 1968.
- 96 Svoboda, Josef: Venclovský na mezinárodní maratón do Anglie. Nové Přerovsko, 6. července 1968.
- 97 Nové Přerovsko, č. 21, 25. 5. 1968.
- 98 (jam): Delší než v Handlu. Nová svoboda. 20. 7. 1968.
- 99 Svoboda, Josef: Venclovský v těžkých podmínkách zaplavoval 55 kilometrů na Dunaji. Nové Přerovsko, č. 30, 27. 7. 1968.
- 100 (dá): Sám v Dunaji. Nová svoboda, č. 174, 23. 7. 1968
- 101 Svoboda, Josef: Venclovský v těžkých podmínkách... Nové Přerovsko, č. 30, 27. 7. 1968.
- 102 (dá): Sám v Dunaji. Nová svoboda, č. 174, 23. 7. 1968. Viz též: Venclovský v těžkých podmínkách... Nová svoboda, č. 174, 23. 7. 1968.
- 103 Svoboda, Josef : Venclovský na mezinárodní maratón plavců do Anglie. Nové Přerovsko, čís. 27, 6. 7. 1968.
- 104 (ič): Na trase Calais - Dover. Mladá fronta, č. 195, 16. 7. 1968.
- 105 Tamtéž.
- 106 Tamtéž.
- 107 Šálek, Jaroslav: Je chyba plavat bez punčoch. Mladá fronta. 19. 8. 1968.
- 108 Tamtéž.
- 109 Agresoři nepatří na OH. Spojené deníky (ranní vydání). 23. 8. 1968.
- 110 Tamtéž.
- 111 Z okupované vlasti. Lidová demokracie, č. 234. Brno, 24. 8. 1968.
- 112 Tamtéž.
- 113 -JS -:V anglickém moři dnes bez Venclovského. Nové Přerovsko, 7. 9. 1968.
- 114 Tamtéž.
- 115 - JS -: Přerov již se třemi otužilci. Nové Přerovsko, 4. 10. 1968. Viz též: (dá): Společně do ledové Punkvy.

- Nová svoboda. Ostrava, 3. 10. 1968.
- 116 Tamtéž.
- 117 ob (Praha): Bez husí kůže - s barvou vařeného raka [aneb] Vltava zkoušela otužilce. Svobodné slovo, 28. 12. 1968.
- 118 Kunstovský, Přemysl: Anglická tradice. Československý sport.
- 119 Tamtéž.
- 120 Tamtéž.
- 121 -JS-: S otužilci obě Lokomotivy... Nové Přerovsko, 17. 1. 1969.
- 122 - JS -: Pražská kamera za přerovským sportem. Nové Přerovsko, č. 2, 10. 1. 1969.
- 123 Třebaže pořadatelská TJ NHKG Ostrava-Kunčice bojuje za regulérní závody, z diplomu Františkovi Venclovskému nelze vyčíst žádné určující údaje o plavbě závodu.
- 124 Viz — JS —: Dnes v 21,30 hod. k televizorům. Nové Přerovsko, č.31, 1.8. 1969.
- 125 jš: Bude první Evropankou? Svobodné slovo, 6. 8. 1969.
- 126 Tamtéž.
- 127 Tamtéž.
- 128 Tamtéž.
- 129 Nejmladší přes La Manche. Československý sport, 12. 8. 1969.
- 130 (dá): Libry se našly. Nová svoboda, č. 234, 4. 10. 1969. Viz též - JS -: Libry pro vytrvalce. Nové Přerovsko, č. 41, 10. 10. 1969.
- 131 - JS-: Libry pro vytrvalce. Nové Přerovsko, č. 41, 10. 10. 1969.
- 132 - JS —: Vzrušující souboj s uralským medvědem. Nové Přerovsko, 15. 8. 1969.
- 133 (jam): Mohapl: Venclovský to dokáže. (Sen dvou plaveckých vytrvalců se konečně splní?) Nová svoboda č. 250, 23. 10. 1969.
- 134 Podle vyprávění MUDr. Mojžíra Mohapla.
- 135 (jam): Mohapl: Venclovský to dokáže. (Sen dvou plaveckých vytrvalců se konečně splní?) Nová svoboda, č. 250, 23. 10. 1969.
- 136 Polešovský, Jan: K bílým útesům doverským. Signál, 1969.
- 137 Tamtéž.
- 138 Černý, Jiří a Andreadis, Ivan: Kanál plaveckých nadějí a prokletí. Československý sport, 21. 11. 1969.
- 139 Tamtéž.
- 140 ob: Vzdali by jen při - 25°C. Ve Vltavě jim bylo lépe než v restauraci. Svobodné slovo, č. 303, 28. 12. 1969.
- 141 Tamtéž.
- 142 Tamtéž.
- 143 Štefáček, S.: Z „Donbasu“ na Kanál. Obrana lidu, č. 58, 29. 12. 1969.
- 144 Tamtéž.
- 145 Na vratimovském koupališti... Nová svoboda, č. 1,3. 1. 1970.
- 146 Šestého ročníku Velké ceny Ostravy... Československý sport, 3. 1. 1970.
- 147 (pu): Ceny Josefa Laufra. Rudé právo, 22. 1. 1970. Viz též: (č): Cena Josefa Laufra. Nová svoboda, 22. 1. 1970. Nebo: (ČS): Cena Josefa Laufra Gustavu Vlkovi. Československý sport, 22. 1. 1970.
- 148 Trásničky. Ohníček, č. 19, roč. XX., 1970.
- 149 Jako první Čechoslovák... Nová svoboda, č. 32, 7. 2. 1970.
- 150 (dá): Natáčí „hazardéry“. Nová svoboda, č. 6, 8. 1. 1970.
- 151 - JS -: Televizní kamera u přerovských otužilců. Nové Přerovsko, 90 č. 2, 16. 1. 1970.
- 152 Otužilci do Tater. Nová svoboda, č. 108, 7. 5. 1970.
- 153 Délka trati a získaný čas nejsou uvedeny.
- 154 Kapitola je zpracována podle knihy Františka Venclovského La Manche - můj osud. Naše vojsko, Praha 1974, s. 73 a následující.
- 155 Praporčík Venclovský přes kanál La Manche. Nové Přerovsko, č. 35, 4. 9. 1970.
- 156 Tamtéž.
- 157 Venclovský, František: La Manche - můj osud. Naše vojsko. Praha 1974,8.81.
- 158 Tamtéž.
- 159 Tamtéž.
- 160 La Manche - těžký oříšek pro Venclovského. Nová svoboda, č. 36, 11.9. 1970.
- 161 Tamtéž.
- 162 - JS -: Moře Venclovského nepokořilo. Nové Přerovsko, č. 47, 20. 11. 1970.
- 163 Venclovský, František: La Manche — můj osud. Naše vojsko. Praha 1974, s. 109.
- 164 - JS -: Moře Venclovského nepokořilo. Nové Přerovsko, č. 47, 20. 11. 1970.

- 165 Tamtéž.
- 166 Tamtéž. - Diplom z těchto závodů se nedochoval.
- 167 Venclovský, František: La Manche - můj osud. Naše vojsko. Praha 1974, s. 111.
- 168 Tamtéž, s. 112.
- 169 Tamtéž, s. 109. Viz též — JS —: „Poražený vítěz“ vítězem. Nové Přerovsko, č. 25, 18.6. 1971.
- 170 Tamtéž, s. 120.
- 171 Polský Wojskowy klub sportowy „Flota“ to vyjádřil diplomem „uznania dla Franciszka Wencloveskiego za odwage i wytrwalosc w codiennych systematycznych treningach maratońskich w MO-RZU BALTYCKIM“ 3. června 1971. Viz v MK Přerov A 121/99/1.
- 172 Venclovský, František: La Manche — můj osud. Naše vojsko. Praha 1974, s. 129.
- 173 Tamtéž, s. 132.
- 174 Tamtéž, s. 133.
- 175 Tamtéž, s. 134.
- 176 Tamtéž, s. 139.
- 177 Tamtéž, s. 146-147.
- 178 Tamtéž.
- 179 Po skončení plavby František Venclovský vyslovil dnes již všeobecně známou větu: Já su tak šťastný.
- 180 Venclovský, František: La Manche - můj osud. Naše vojsko. Praha 1974, s. 165.
- 181 Válek, Zdeněk: „Poražený vítěz“ zvítězil. Nové Přerovsko, č. 32, 6. 8. 1971.
- 182 Venclovský, František: La Manche - můj osud. Naše vojsko. Praha 1974, s. 170.
- 183 Válek, Zdeněk: „Poražený vítěz“ zvítězil. Nové Přerovsko, č. 32, 6.8. 1971.
- 184 Listujeme v deníku Františka Venclovského. Nové Přerovsko, č.34, 2.8. 1971.
- 185 Přerov přivítá hrdinu. Nové Přerovsko, č. 33, 13. 8. 1971.
- 186 Tamtéž.
- 187 Nejlepší voda je u nás... Nové Přerovsko, č. 33, 13. 8. 1971.
- 188 Válek, Zdeněk: Jaroslav Novák převezme štafetu. Nové Přerovsko, č. 33, 13. 8. 1971. Správně: Jan Novák... (D. P.)
- 189 - JS -: Předvolební maratón Venclovského. Nové Přerovsko, č. 51, 17. 12. 1971.
- 190 16. ledna 1972 1. křest otužilců vTJ Dukla Pardubice; 22. ledna 1972 soutěž otužilců ve Vltavě v Praze; 30. ledna 1972 zimní plavání v Labi v Litochovicích; 28. března 1972 Přerovská tisícovka; v dubnu 1972 závody na Žermanické přehradě atd.
- 191 Číslo průkazu: 986555. Viz A 35/99/1 v MK v Přerově.
- 192 Č. 31, 1. srpna 1975. Autor textu není uveden.
- 193 Odjíždějí do Doveru. Nové Přerovsko, č. 32, 8. 8. 1975. - Kpt. Jan Novák přeplaval La Manche jako druhý Čechoslovák v roce 1974.
- 194 Odjíždějí do Doveru. Nové Přerovsko, č. 32, 8. 8. 1975.
- 195 Svoboda, Josef: Podruhé pokořil Venclovský vlny Kanálu. Nové Přerovsko, č. 36, 5. 9. 1975.
- 196 Tamtéž.
- 197 Tamtéž.
- 198 Tamtéž.
- 199 Svoboda, Josef: Další Přerovák na Kanál. Nové Přerovsko, č. 44, 31. 10. 1975.
- 200 Viz text pod otištěnou fotografií v Novém Přerovsku, č. 8, 27. 2. 1981.
- 201 -JS-: Bez Venclovského. Nové Přerovsko, č. 51, 19. 12. 1975.
- 202 Tamtéž.
- 203 Viz A 177/99/1 v MK, Přerov.
- 204 Viz A 178/99/1 v MK, Přerov.
- 205 Podle blíže neurčené tiskoviny.
- 206 Pamětní list k 90. výročí tělovýchovy v Lipníku nad Bečvou jako uznání a poděkování za záslužnou práci v tělesné výchově. TJ Spartak Lipník nad Bečvou. 30. 10. 1982. Viz A 228/99/1 v MK, Přerov.
- 207 Viz A 236/99/1 v MK, Přerov
- 208 Viz A 246/99/1 v MK, Přerov.
- 209 Viz A 36/99/1 v MK, Přerov.
- 210 Viz A 295/99/1 v MK, Přerov.
- 211 Viz A 279/99/1 v MK, Přerov.
- 212 Viz A 47/99/1 v MK, Přerov.
- 213 Viz A 50/99/1 v MK, Přerov.
- 214 Podle vyprávění MUDr. Mojmíra Mohapla.

Použitá zkratky

Č. P. K. - český plavecký klub

čs. - československý
ČSR - Česká socialistická republika
ČSS - československá spartakiáda
ČSSR - Československá socialistická republika
ČSTV - Československý svaz tělesné výchovy
KSČ - Komunistická strana Československa
MK - Muzeum Komenského
MNO - Ministerstvo národní obrany
NH- Nová huť
NHKG - Nová huť Klementa Gottwalda
s. - soudruh, soudružka
SSSR - Svaz sovětských socialistických republik
TJ - tělovýchovná jednota
TOS - továrna na výrobu obráběcích strojů
UV - ústřední výbor
V S - vysoká škola
VÚ - vojenský útvar

Prameny a literatura

Prameny

Archiv Muzea Komenského v Přerově

Prameny tištěné

Československý sport, 1964 -1970

Kroměřížská jiskra, 1963

Lidová demokracie, 1968

Mladá fronta, 1967, 1968

Mladý svět, 1964

Nová svoboda, 1963 - 1970

Nové Přerovsko, 1963 -1996, 1968 - 1971, 1975, 1981

Obrana lidu, 1962, 1963

Ohníček, 1970 (č. 19)

Práce, 1965

Rudé právo, 1965, 1967, 1969

Signál, 1969

Spojené deníky (ranní vydání), 23. 8. 1968

Sport NHKG, 1968

Stadion, 1964

Stráž lidu, 1966, 1968

Svobodné slovo, 1966, 1968, 1969

Večerní Praha, 1964

Zpravodaj, 1930, (č. 527)

Literatura

Venclovský, František: La Manche - můj osud. Naše vojsko. Praha 1974.

Vyprávění: MUDr. Mojmír Mohapl Jiří Rosmus

